

**Lamentatie behelzende wat datter
aenmerkenswaardig geschiet is ten tyde van de
Geuserie ende de Beeldenstormerie binnen ende
omtrent de stadt van Brugghe**

Zegher van Male

editie C.L. Carton

bron

Zegher van Male, Lamentatie behelzende wat datter aenmerkenswaardig geschiet is ten tyde van de Geuserie ende de Beeldenstormerie binnen ende omtrent de stadt van Brugghe (ed. C. Carton).
Vanderhaeghen-Hulin, Gent 1859

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/male002lame01_01/colofon.htm

© 2009 dbnl

dělní

[Inleiding]

Dit werkje is reeds gedeeltelyk gedrukt door Beaucourt in zyne *Beschryving van den opgank, voortgank en ondergank der Brugschen Koophandel*. (Brugge, 1775, in-8°), en de *Société d'Emulation* gaf er eene *Analyse* van in 1846. Het geheele verdiende in het licht te verschynen, als getuigschrift van eenen gelyktydigen schryver.

Zegher van Male was 88 jaer oud als hy den beklagelyken toestand van zyne stad beschreef; hy had Brugge in zynen luister gezien en was beter dan iemand in staet aen te stippen wat het verloren had.

II

Het boekje behelst byzonderheden die daer alleen te vinden zyn. Van Male boekte aen wat hy voor zyne oogen had, en de laetste aenteekeningen dagteekenen van 1598.

Hy spreekt vrymoedig gelyk het een eerlyk man betaemt, gelyk een goed burger het doen moet die de belangen van zyne medeburgers ter herten neemt.

Van Male misgrypt zich niet op de litterarische waerde van zyne klagte; ik ben een oud man, zegt hy, en men mag zich niet verwonderen als men somtyds herhaeld vindt wat reeds elders geschreven was. 'Ik legh myne pen wegh, zegt hy, zyne klagte sluitende, biddende ende begeerende aen den beminden lezer, ende principalyck aen Mynheeren van Brugghe, dat cleen vertoogh van my te willen excuseeren ende ten besten keeren. Vindt ghy eenighe fauten in het schryven oft dat niet gestelt is naer stile, ofte datter te veele ofte te luttel aen geschreven is, wil het my vergeven, ghemerckt dat ik een gemeene persoone ben, oock tot mynder oude ghecommen ben van 88 jaren.' Hy leefde tot in 1601.

In de kerk van Sint Jacobs hangt nog heden een *ex voto* door Pourbus geschilderd en verbeeldende de verryzenis van Jesus. Zegher Van Male, zyne twee huisvrouwen en achttien kinderen, zyn er geknield op afgemaeld.

Eertyds lag er in de zelfde kerk een blauwe zarksteen met koperen versiersels, waerin de wapens van zynen huize en die van zyne eerste en tweede huisvrouw gesneden waren. Zie hier het opschrift:

Sepulture

van d'heer Segher Van Maele, die overleet den 7 dagh van Julet 1601, ende van J^{oc} Antonine, f^a Pieter Van der Mase, 's voorseyts dh^r Seghers Van Maele eerste huisvrouw, die overleet den 9 in December 1559; J^{oc} Joanna, f^a d'heer Bertram Hage, voors^{ts} d'heer Seghers 2^e huysv. overleden den 17 Augusti 1569, ende licht begraven te Minderbroeders in Jesus-capelle. Segher Van Maele, f^s d'heer Seghers, die overleet den 8 September 1558. J^o Elisabeth, d'h^r Seghers voorseyts dochter, eerste huysv. van d'heer Xtoffel Guyse, overleden den 25 October 1567. J^{oc} Antoine, f^a d'heer Seghers voornoemt, tweede huysv. van d'heer Guillaume Crocquet, die overleet den 2 April 1564.

De oorsprongelyke titel van dit werk was: *Een kort verclaers ende deerlicke lamentatie ende beclach van de destructie ende groote declinatie sonderlinghe van de stede van Brugghe, de welcke gheschiet is in onse tyden van den jaeren XVe ende LXV, ende tot de jaeren XVe ende XCIJ, sonder eenighe juyste calculatie, jae sommige saecken geschiet vele jaeren te vooren et post.* Maer by ons is het algemeen

IV

bekend onder de titel van *Lamentatie*, enz. Ons afschrift is gemaekt naer het eigenhandige van den schryver, dat eertyds in het archief der Bogardeschool bewaerd wierd. De afschriften zyn groot in getal, maer niet een van die ik gezien heb is zoo volledig als het onze.

De Uitgever,

C. CARTON,

LID VAN DE VLAEMSCHE BIBLIOPHILEN.

[Lamentatie]

Aenmerkt hier naer.

Och beminden leser, hoort hier een drouvich beclach van de groote declynatie der Brugsche stede, die Zeeghere van Maele int leven sagh, oudt lxxxvij jaeren. Godt gheve hem vrede.

Noteert.

Dan sal de weerelt gheluckigh wesen als de wyse sullen regieren beginnen ende de coninghen, dan midts desen, sullen t'volck beginnen t'hebbene wyse zinnen.

Bedynghe.

O Heere Godt, bewaert voor philistinighe reusen,
Die u cleen hoopken, de Israelyten, quellen;
Laet doch int velt gheen bloet uyt gheusen;
Beschermt de catholycke, die uwen naem vertellen,
Daer Moyses ende David de slachordene stellen,
Omme alle tweedrachtige te vellen.

Auteur.

O Heere Godt, beschermt uwe christen kercke,
Die daghelijcx tweedrachtigh wert aenghetast;
Dat synen H. Geest de regierders stercke
Soo met woorden, oock leven metten wercke;
Sterckt Petrus schip-mast,
Eer d'onnoosele schaepkens, binnen aertschen perke,
Van bloetgulsighe wolven lyden overlast.

Een kort verclaers

Ende deerlicke lamentatie ende beclach van de destructie ende groote declinatie, sonderlinghe van de stede van Brugghe, dewelcke gheschiet is in onse tyden van den jaeren XV^c ende LXV, ende tot de jaeren XV^c ende XCII, sonder eenighe juyste calculatie, jae sommighe saecken geschiet veele jaeren te vooren et post.

Aristoteles den filosooph, die seght: Hoe gheluckige ende hoe salighe waren die voorleden tyden, in welke tyden de voorleden heeren ende princen op der aerden hemliedert tot wijsheit ghaven, ofte hy segghen wylde: Wy behooren nu op deser tijdt te wenschen ende te begheeren alsulcke heeren ende regierders te hebben, want alsulcke jughen ende regierders wel van noode sijn in de magistraten ghestelt in de steden ende de landen, omme aldaer goede policie ende goede ordinantie te stellen, omme de ghemeente in payse, accoorde ende liefde onder malcanderen te stellen ter glorie Godts, ende tot heurlieder profyte, op dat de ghemeente door heurlieder goeden raedt ende exempelen, ende goede policie soudent heurlieder daernaer regulieren ende weldoen; want de heeren voochden vaders sijn van heurlieder ghemeente, exempel de jonghe kynders gheboren sijnde ter

werelt commende, hoe soudē sy hemlieden van heurlieder salven niet connen helpen om leven, opwassen ende groyen, ende te manne ofte tot vrouwe connen geraecken, ten waere die groote nateurlijcke liefde ende vriendschap die de moeder draeght tot haeren kynde, die haere borsten te gheven, legghen ende verlegghen den grooten aerbeydt, moyten, geerne te verdraghen by daeghe ende by nachte tot anderstont dat haer kindeken groot sy, ende sijn selven helpen kan, ende dat doet de moeder al ter eeren Godts, ende van naturelijcke liefde ende minne, waer by dan soo behooren, ende is naturelick dat de commissarissen behooren te stellen ende kiezen in eene stadt omme de ghemeente te regieren de wijste, voorsichtigste, modestichste, idoonste die sy in der stadt soudē gevinden kunnen, oock gheen ghecostumeerden dronckaert wesende, noch gheenē behouden grooten ghierichaert, die giften begheert, oock oude mannen die experiencie hebben, op dat die stadt wel gheregiert mach worden ende versiert mach sijn met deghelijcke mannen ende van eeren, aldaer der ghemeente goet exempel van deughden aenleeren moghen ende wel ghedient moghen sijn in der pollicie, ende dat de privilegien ende goede costumen moghen onderhouden wesen; te desen propooste, de senateurs van Roome hadden noodich te senden eenen gouverneur in Spaengnien omme aldaer het land te regieren, legghende dat in den raedt in terme ende ghebreilt sijnde Sypioen den Africaen sijn advis wien dat men hier toe nemen soude van twee personen die aldaer ghenomeert waren, hy verantwoord gheen van tween; want den eenen was arme, ende den anderen was rijcke ende gierich, als dat gheene van de twee personen en waren bequaem om het landt te regieren; want eenen gouverneur ofte regierder van eene stadt die behoorde goed van regimente te wesen, niet gie-

rich, noch ghewoone dronckaert te wesen, noch overspeelder, als te vooren gheseyt is, maer eene jughe behoort te wesen wijs, prudent, sachmoedigh om den weduwen ende weesen ende den onnooselen te beschermen ende quade rebellen te straffen, elc naer syne meriten, omme paeys, minnen ende eendrachtigheit in eene stadt te houdene, ende te desen propoosten, soo is gheschiet dat in dien tyden dat den grave van Vlaenderen oordonnerende commissarissen van dies tyden souden moeten doen heurlieder eedt ende heurlieder daer naer regulieren, alsoo ick ghevonden gesereven hebbe in der stadt van Brugghe bouck, aldus dat forme van den eede die nu voorten de commissarissen omme de wet te vernieuwen doen sullen eer sy ontfanghen sullen sijn, dewelcke gheordoneert was by sekere letteren by onsen gheduchtigen heere ende prince daer up ghegheven, twintich jaeren lanck ghedurende, ende was het eerste jaer in 't jaer duyst vier hondert ende twee-en-dertich, ende is schuldich ghedaen te syne openbaerlijck voor allen volcke, ende in der jeghenwoordicheit van de ouder wet:

‘Dat sweert ghy omme uwe commissie te hebbene vercreghen ghy niet belooft en hebt, ofte gheen ghegheven, noch doen gheven ofte belooft, noch gheven en sult noch doen gheven by hu noch by anderen by rechten weeghe, noch sijdt wegghen, nog anders in eenighen maniere, ende dat omme yemandt te stellene in wetten ghy niet nemen en sult noch ghedooghen te nemene eenige gyften ofte corrupte belofte om te hebben eenighe officie, ofte officien wesende in de ordinantie van de gonnes die ghy maecken sult, ofte andere obligatie hoedanige die sijn, maer sult ghepaeyt sijn alleene met uwen rechten wedden gheordonneert ende ghecostumeert sonder andere laecken ofte belooften daer omme te nemene, noch te stellene, noch te ordoneren

ymandt in wetten by beede ghedaen omme ghelijcke saken.’

De forme van de eede van der nieuwer wet gheordoneert by den selven letteren van onsen geduchtigen heere, ende was begonnen int voorscreven jaer xxxij, ende is schuldigh ghedaen te sijn openbarelijck voor alle 'tvolck:

‘Dat sweert ghy dat omme officien te hebbene, ghy niet ghegheven en hebt noch gedaen gheven, gheleent, noch ghedaen leenen, belooft noch ghedaen belooven van uwen goedes, noch van den goede van de stede van Brugghe, noch andersins in eenighe maniere. Item dat by causes van uwen officien ghy niet nemen en sult van ymandt, die voor u te doene sal hebben, eenighe gyften ofte corruptie hoe dat sy, maer sult volmaeckelycken regt ende wet doen ende goede justitie alle den gone die te doene hebben ofte hebben sullen voor u sonder by submissie ofte compositien te defrauderen het recht van onzen gheduchtighen heere, het recht van partyen ofte van der stede. Item dat ghy niet stellen en sult inne officie dan goede ende notable persoonen, ende en sult oock niet stellen eenighe dienaers van der wet, als tresoriers, hooftmannen, deelmannen, pensionnarissen, clercken, dekens ende ghesworene van ambachten, noch eenighe andre dienaers ofte officiers wesende in uwe gifte ende ordinantie, sonderlinghe die men ghecostumeert heeft te vernieuwen alle jaren by coope, leeninghe, goet doene, leeninghe, hofstede ofte andersins op hope daer te hebben eenigh profyt ofte voordernesse die de gone die ghy stellen sult Ul. soude moghen gheven, beloven ofte presenteren van haeren goede, ofte ymandt anders, noch oock omme beede van ymant ghedaen omme ghelycke saecke, ende dat ghy sult eedt doen doen uwe pensionarissen, clercken ende andere officiers, hebbende kennisse van saecken by haerlyeder ghestelt ende gheordoneert, dat sy niet nemen en sullen

eenighe ghyfte ofte corruptie, profyte ofte bate, van wat persoonen dat sy omme heurlieder te draeghe ofte voorderne ondeuchdelycken jeghens justitie ofte jeghens haerlieder officie in eenighe manieren.'

Ende omme te kommen tot onsen propooste ende voornemen dat Aristoteles seght hoe dat de magistraet die ghestelt is van Godts wegghen omme justitie te administreeen ende de ghemeente ghetrouwelick te dienen, wien dat men behoort te kiesene, hebben wy hier vooren ghenough verthoont, hoewel dat hier der contrarien tot onser stadt van Brugghe gheschied es, als een cause van onser armoede, want tis ghebeurt op den twaelfsten dach in december xv^c lxxvij de wet van Brugghe vernieuwt ende vermaect sijnde by de wettelijcken commissarissen van onsen Coninck van Spaengnien ghestelt, in welcke wet aldaer sommighe persoonen onwetens ende onghevraegt ghestelt wesende van eene andere religione dan wy catholycke sijn alsoo sy daer naer wel betooght hebben buyten, dat therte van binnen langhe ghedreghen hadde, want in de maent van maerte int jaer xv^c ende lxxvij soo heeft den hooftman tot Brugghe van St Jans sestendeel de Cruyspoorte met de slotels van der stad opene ghedaen, verstand hebbende mette capyteinen die alsdoen de wacht hadden ter Cruyspoorte met sijn soldaeten, alsoo laetende in de stadt commen mijn heer van Ryehove van Gendt, als capitein met sijn soldaeten, commende alsoo ter Cruyspoorten inne, daermede dien voornoemden hooftman oock mede intelligentie ende verstand hadde, commende alsoo ghewapent tot op den burch, tot voor het stadhuis gaende voort sonder ghevraech met corte ende langhe scherpe wapenen commende in de schepene-camere, aldaer die van de wet collegialycken saten, dan of de allebargiers spiesen ende andere lanck geweere hadden, ghyngghen sitten op de

siege ende platse aldaer dat ghemeenlijck sitten de tesoriers van der stede, ende de moskettiers stonden metten ghevierden lonte in der handt ieghens over den burghmeester ende voorschepene ende mijn heere van Ryehove, heurlieder capiteyn, ginck sitten nevens den burghmeester, ende dede aldaer sijn quaedt, onredelijk vertoogh ende relaes, segghende waerom sy aldaer commen waeren, den welcken capitein Ryehove met syne adherenten hebben daer naer die jeghenwoordighe catholijcke wet afghestelt, ende eene andere geusche nieuwe-ghesinde wet ghecoorenende vernieuwt. Den xxvj^c dagh in maerte int selve jaer, hebben de wethouders ende persoonen ghenomen naer heurlieder opinie ende begeerte wille, omme te betere heurlieder voorstel ende intentie te volcommen alsoo dat daernaer wel gebleken is, aldus so hebben dese geusen ende nieuwe-ghesinde gheregneert met heurlieder voornemen altijs voorgaende, groyende in huerlieder quade secten ende opinie tot den xxvij dach in maerte xv^c lxxxiiij, tot dat Mher Charles de Croy, prince van Chimay, als gouverneur van Vlaenderen tot Brugghe quam ende die heurlieder vermaecte uytten name van onsen doorluchtigen heere ende coninck van Spaengnien, onsen natuerlycken heere daer inne ofstellende beede de burghmeesters ende sommige schepenen, ende tusschen die tyden, te weten van den xxvj in maerte xv^c lxxvij totten xxvij in maerte lxxxviii, soo hebben die boose heritijcken, die Guesen, met heurlieders ghelijcke commissarissen ghenomen van heurlieders fatsoene, 't sy geestelijcke, 't sy weerelijcke, tyrannich regierende jeghens de gheboden Godts ende der nature weeghe.

De eerste van den Guezen-regimente hebben den Reverendissime Remigius Driutius, den Bisschop van Brugghe, resideerende tot St. Donaes, Mr Jacob Ecque, archidiaken,

Mre Nicolas de Heere, deken, aldaer alle de canonicken, de cappellanen, vicariolen ende stalliers van de kercke alle verjaeght, de kercke van binnen al gheruineert, de beelden afgeworpen, altaren ende cloytueren van cappellen ghebroken, voort de gheheele kercke gheprofaneert.

De kercke van St. Salvators; den dekene met alle de canonicken, capellanen ende alle de stalliers alle wechgejaecht, de voornoemde kercke met den doxael g'heel gheruineert, van binnen als de altaren, cloytueren, beelden, tabernaculen ende siegen, ende de kercke gheheel gheprofaneert.

Onse Vrouwekercke; den proost, den opper-pastoor en de andere twee pastoren van onse Vrouweprochie, de canonicken, capellanen, sanghers ende costers alle wegh ghesonden; de kercke van binnen alle ghebroken ende aen den eenen kant eenen turfhouck afgemaect, oock daer of een coestal; doxael, cloyture ende alle de kercke gheruineert ende gheprofaneert.

S. Jacopskercke; den pastoor met synen cappellaen ende de andere capellaenen mette ghesellen van de musyke, ende voort eenen gheleerden, excellenten, ende catholycken predikant, mijn Heere M^f Jan Baetens, ende sijn officiers wegh ghesonden; die schoone excellente orgels met alle heure registeren ghebroken ende verstroyt, dien costelycken doxael met twee altaeren daer aenstaende tot den pavemente geheel afghebroken, dat schoone ende costelijcke gestoelte gheheel van de kercke ghedaen ende by hemlieder vercocht ende ghegheven voor een snooden prijs, rontomme de meuren van den choor ter aerden afghebroken; den gheheelen choor met den sacramentshuysen ende hooghen altaer al gheruyneert, ende te niet ghebrocht de gheheele kercke; van binnen al ghebroken ende gheprofaneert datter den eenen steen en is liggende op d'andere, hetwelcke beclaeghelyck is.

S. Walburghenkercke; den pastoor met de cappellaenen aldaer ende den coster ende officiers van de kercke al weghghesonden, ende de kercke van binnen met den doxsael al gheruyneert ende gheprofaneert.

S. Gilliskercke; den pastor met de capellanen aldaer ende de sanghers van de kercke met de officiers gheheel verjaecht ende wechghesonden, de aerne kercke van binnen gheheel gheruyneert, de beelden afgedaen ende de kercke al gheprofaneert.

De kercke van Ste Anna die hebben de nieuwe-ghesinde van binnen ende van buyten gheheel ghebroken ende te niet ghebrocht, die costelycke pylaeren hebbense al gebrocken, wech ghedaen voeren ende vercocht tot heurlieder profyte; den pastor, capellaen met de sanghers wechghesonden, heuren pastor M. Willem Taelboom, doctor in de Godtheyt, hebben sy oock wech ghesonden, de welke wy beclaeghen.

De abdye van den Eeckoutte; de kercke van binnen gheheel ydel ghemaect, gheruympt, ghebrocken ende gheprofaneert; het landt binnen heurlieden belooken liggende al verpacht met de huysinghen ter Geusen profyte; den abt met de canonincken der selver abdye al weghghesonden met ydele handen; heurlieder incommen ontfanghen de Geusen al tot heurlieder profyte.

De Predyckheeren, gheseyt de Jacopynen, de broeders van den couvente die sijn uyt heurlieder clooster verjaecht, de kercke gheheel van binnen verydelt, ende al datter van binnen stont gheruyneert ende te niet ghebrocht. Voorts den meestendeel van de huysinghe als ryfter, dormter, ommeganck, capytel ghebroken ende eene straete door het couvent ghemaect daer door commende in de Langhestraete ende oock in de Gansestraete, maer het lichaem van de kercke

houdende blyven staende, waer af de Geusen eenen tempel ghemaect hebben naer haerlieder maniere jehens onse kercke.

De Augustynen Broeders hebben sy al uyt haerlieder couvent verjaecht met Mr Jacop Vande Velde, doctor in de Godtheyt, groot, gheleert ende excellent predikant; de kercke van binnen al gheheel verydelt, capelle, ryftere, dormter, ommeganck, capytel al ghebrocken ende gheruyneert, de clocke ghenomen van den torre ende vercocht tot heurlieden Geusen profyte.

Onse Vrouwe Broeders, gheseyt de Carmes, aldaer soo hebben sy de kercke ghebrocken ende alle de capellen te nieten ghedaen met den ommeganck, dormter, ryfter, keuckene, al te nieten ghedaen ende de materialen vercocht ende weerlycke woonsten daer af ghemaect t'heurlieder profyte, alle de broeders uyt den couvente verjaecht int wilde in Godts gheleede.

De Minder Broeders, gheseyt ten Freren, met den vicaris ende alle den gheheelen hoop van de broeders uytghejaecht ende ghebannen uyt hueren couvente, de kercke-capellen al omme gheworpen ende vercocht metten stocke, als de capelle van den natie van Biscayers, de capelle van den naeme Jesus, die heeft ghedaen stichten dheer Bertram Haeghe, d'oude, met Joe. Anna van Stakenburgh, sijnder huysvrouwe, met alle de ornamenten daer toe dienende, de capelle van Onse Vrouwe van den Droogenboom, St. Sebastiaenscapelle die de archiers hielden, als de timmerliedencapelle, lynewevers ende noch andere hebben dese al gheruyneert ende de materialen vercocht tot heuren profyte; voort den ryfter, ommeganghe, capytel, dormter andere costelycke cameran, ceucken, fermerye, vanghenisse, al ghebroken ende vercocht met den stocke; voort binnen beloocken

van den couvente eene bleeckerye ghemaect, verheurt ende het landt verheurt eenen hoffnier, ende aldaer de kercke plochte te staen, soo hebben de Geusen daer of de houdtmarckt ghemaect.

De Willemyne Broeders by den Gendpoorte, die letter waeren, hebben hunlieden uytghesonden in de Godts gheleede, heurlieder kercke hebben die gheheel ghespolieert, gherooft, gheruyneert ende gheprofaneert.

De Staelysner Broers, die maer twee en waeren, sijn van de Geusen gherooft gheweest, de kercke gheheel gheruyneert gheweest van binnen ende by hemlieden verheurt gheweest omme vruchten van den acker daer inne te legghen.

Tclooster van de Colletten Susterkens by Ste Catherinepoorte, die sijn in heurlieder clooster ende couvent laten blyven woonende onghemolesteert, miraculeuselyck met sijnder groote gratie ende ghenade, alsoo dat wel gebleken is by de experientie, want een deel mannen van den raedt ende hoofden van de nieuwe-ghesinde der Guezen, die quamen tot den voornoemden cloostere omme de susterkens uyt te doene gaene ende voort met den cloostere heurlieden wille te doene, want sy ghedwonghen die susterkens de binnenste poorte van heurlieder abittaeie open te doene omme dat sy in de binnenste woonste van de susterkens commen souden ende aldaer te visiteren wat hemlieder te doene stont; die susterkens deden ende stelden die poorte open, volghende hemlieder begheerte, maer alle die susterkens religieusen stonden al van binnen in goeden ordene aldaer verwachtende den Geusen comste, ende als die nieuwe ghesinde Geusen binnen der poorte quamen siende die religieusen met heurlieder abiten soo ootmoedelyck staen in ordene ende hemlieder met vriendelijckheit sochten ende goddelijck waren toesprekende, biddende hemlieder om in

'tcouvent met elkander te blyven wonen ende van malkanderen niet te scheeden, de nieuwe ghesinde wierden alsdoen seere verbaest ende in heurlieder selven beroert ende verschryckt ghelijck ofte sy Gods enghelen ghesien hadden met eene clærheit ende ginghen terstont van daer sonder voordr binnen te gaen ende verlieten terstont dit cloostere, vreesende ofte de handt Godts van straffe op hemlieden soude ghecommen hebben ende alsoo soo sijn die susterkens religieusen tot desen daghe toe by elckanderen in paeyse ende accorde ghebleven, lovende ende danckende Godt almachtich van sijnder groote gratie dat sy door hem bevrijdt sijn gheweest van de heretycken.

Het clooster van de Susterkens van St Claere by de Vlamynck-dam, die sy al uyt haerlieder couvente ghejaecht, ende heurlieder schoone groote kercke al ghebroken en dat gheheel couvent ghedestruert ende ghebroken, ende te nieten ghebrocht ende alle de materialen als loot, ysere, mottael, houdt, steen, teghels, ende de Geusen die hebben heurlieder profijt daer mede ghedaen ende van den clooster een verwerye ende een bleckerye ghemaect.

De Susterkens van het Heylig Geesthuys, woonende achter St Salvatorskercke, sijn al uyt heuren couvente ghesonden by laste van mijn heeren van de wet die als op dien tijt waeren ende wacren ghestelt te wonen St Obbrecht by de Susterkens in de Langhe Straete ende heurlieder Heilig Geesthuys, dat is gheapplicqueert omme dat hospitaal van St Janshuys ende te solagieren van de peste, ende een huys van de peste daer af te maecken, die in dien tijt seer regneerde ende dat St Janshuys alle die menigte van der siecken niet en koste logeren.

De Grauwe Susters in den Ouden Sack sijn uyt heuren couvente ghesonden ende al het cloostere, met dhabitatie van

de susteren sijn bewoont met diversche drappiers van wolle laeckenen van Belle, die aldaer binnen den couventevrochten,

De Castaeyne Susters sijn vredelijck ende payselijck laten blyven in hunlieder couvent, sonder yemandt daer inne te misdoen, aenghesien dat sy der ghemeente van Brugghe in sieckten ende der peste by stonden, ende grooten dienst ende bystandigheyt deden in de contagiouse sieckte van der peste de welcke susterkens van de Geusen niet een aer en waeren ver stelt noch eenen steen aen heurlieder clooster verleyt.

Ende dergelyke heeft men oock niet mysdaen de broeders ende susters van St. Janshuys maer men heeftse aldaer den siecken en den crancken laten dienen om Godts wille, alsoo sy van oude tyden gedaen hebben.

Ende de Poorterye oock laten in payse ende vrede sitten, midts dat sy die arme oude vraukens daghelyckx dienen souden ende gheven hunlieder eten, drincken, ende al dat hunlieder noodtsakelyck is in der sieckten.

De Carmelitessen Susterkens, woonende by den Vlamynckdam, die sijn ghelaten blyven met elckanderen in paeyse in heurlieder clooster; maer de Geusen hebben hunlieden bevolen heurlieder nonnelycke abitten af te laeten ende doen weerlycke cleederen aene, ende lieten voort heurlieder kercke ende cloostere ongheschent, ende oock de Paters huys gheheel latende alsoo onghebroken, mits dien sy eenen Christoffels, ende grooten vriendt onder de Geusen hadden die heurlieder voorspraeke was. Godt sy ghelooft.

Dese naervolghende kerken ende kloosteren die buyten en neffens de stadt van Brugghe staen, sijn gheweert ende ghedaen breken tot den platten vorme toe by advise van de catholycke magistraet van der stede van Brugghe ende oock by den raedt van de catholycke ghemeenten, ter causen ende uyt vreesen dat de Geusen met eene compagnie daer mè sou-

den voor onse stadt commen ende sy eenighe van de platsen souden hun sterck maken als datter niemandt uyt den stadt en soude konnen noch mogen commen sonder in de vyanden handen te commen, ende om in dien grooten peryckel niet te commen, soo hebben mijn Heeren den magistraet ende collegie van Brugghe selve ghedaen doen voor dien tijdt eer de nieuwe ghesinde in onse stadt van Brugghe wareu.

Ten eersten de kercke van St. Cruys, neffens Brugghe, die is ghebroken ende gheruineert gheweest met haeren torre ende capelle ende datter aencleeft, met alle die ghestanden van de kercke, daer of dat alle de materyaelen wierden a la haulse vercocht metten stocke ten profyte van de selve kercke, ende dat men daer mede den pastor ende priesters met den ontfanck ende parochianen sullen een platse kiezen in der stadt, bequaeme omme den dienst Godts te doen te St. Obbrecht ofte elders dien commodieust is.

De parochie kercke van Ste Catharine, buyten Brugghe, neffens der stad, die is oock afghebroken gheweest metten torre en cappellen ende datter aencleeft, ende alle de materialen ende afbraecke sijn vercocht geweest voor de selve kercke, ende sy hebben heurlieder prochie-kerke ghemaect van St. Jacobs-cappelle staende by de Catharinepoorte.

Het Godtshuys van der Magdalene, neffens Brugghe, aldaer de Laeserissen van der Poortery inne wonen, de kercke capellen ende santewarye es al gheheel ghebroken ende de woonste van den pastor, de broeders ende de susters van dien huys, met alle de huysen ende arbitairien van de besiechten ende laeserissche persoonen sijn al ghedestruert ende ghebroken, ende den meestendeel der fondamenten uytgedaen met den grooten bornepuyt voor het huys staende, maer alle de materiaelen sijn by den meester ende broeders al vercocht gheweest ten profyte van het voor-

noemde Godshuys; de broeders, susters ende laeserissen sijn ghesonden te woonen binnen Brugghe in het gasthuys van de Nasaretten, dwelcke is eene koudde, wacke ende aquatyckque platse, en den laesarisschen ende besiechten gheheel contrarie (onder correctie). Naer mijn advies en dienen daer niet, noch min en behooren hemliedder daer niet te stellen noch laten woonen, macr men behoort hemliedder eene woonste te soecken ende te stellen in een hooghe ende drooghe platse buyten den gheselscepe ende woonste der ghesonde menschen binnen eender stadt; wy hebben dat claer exempel van de schaepen dat maer beesten en sijn, want als den herder ghewaer wordt, ende siedt datter een schaep schurfde ende besmet is, hy weert dat terstond uyt de ghesonde schaepen op dat die ghesonde, fraey ende ghesont onbesmet souden blyven.

Dat Satrusenclooster, neffens Brugghe; de kercke, de capellen, panden, cellen met alle heure costelycke gelase veinsteren sijn alle ghebroken met alle de andere woonsten van den leecke broeders, binnen huysen, ende al dat in 't bevanck stont van den voornoemden cloostere alle gheruyneert ende ommegheworpen; maer alleene de juweelen ende ornamenten van der kercke ende oock mede ysere mottael, houdt, steen ende loot, ende alle de materialen die aldaer waren sijn ghebleven ende aldaer ghelaten in de handen van den pater ende broeders van den couvente aldaer, dewelcke religieusen sijn ghegaen met der woonste tot Jerusalem binnen der stede van Brugghe. Godts benedictie sy met hemliedder in allen tyde.

De susterkens van der Annunciaten, gheseyt den Rooden Susters, ligghende nevens der stede van Brugghe, buyten den Eselpoorte aen de veste, de welcke mevrouwe Margarita, de coninckx van Spaengniens suster was, den keyser Chls V

vaeder, gouvernade van der stede van Mechele, dede comen in den jaere xv^c ende xvij ses Roode Susters van dien fatsoene van Savoyen tot Brugghe, ende met de susters die woonden in de Eselstraete, aldaer nu de arme maegdekens woonende sijn, alsoo soo wierden de voornoemde susters al tsaemen ghesonden te wonen in tvornoemde cloostere by ordinantie van Mevrouw Margarite en de magistraet van Brugghe, twelcke cloostere ydele stont, want die Minderbroeders aldaer uyt ghegaen waeren ende ghestelt in der stadt van Brugghe, aldaer sy teghenwoordigh noch sijn, als blijkt by consente van der wet ende magistraet van Brugghe by den welcken op desen tijdt de voornoemde Religieusen gheboden es heurlieder kercke met de capellen, de huysinghen, woonste van den pater ende susters af te brekene omme alle syden het gheheel bevanck van dien te ruyneeren ende tot den fundamente uyt te doene, ende alle de materialen ende stoffen daer of commende sullen sy vercoopen ende al het gelt ontfanghen tot heurlieder profyte omme binnen der stede aldaer een ander clooster ende bequame platse te vinden, ende maeckende daertoe dat de heeren van 't'magistraet van Brugghe daertoe ghegheven hebben twaelf honderd guldens, sijnde twee honderd ponden grooten vlaensch.

Mynen lieven ende beminden heeren poorters ende inwoonders der stede van Brugghe, geestelycken ende weerelycken, hier hoort ghy alhier in t'corte verclaert de goede jonste ende affectie van de goede Heeren van de stede van Brugghe ende de braken van de kercken ende cloosters dat sy dat ghedaen hebben met goeden rade ende advyse ende goede meenynghe die stonden buyten stadt, neffens Brugghe, dewelcke dat gheschiet is, alleenlyck om de inwoonders van dien, als geestelycken en weerlycken, te beschermen ende wachtene van den fureur ende boosheyt ende quaetheyt der

Geusen, hoe wel datse nochtans daernaer met bedroch ende valscheyt van onse eyghen poorters, met intelligentie van mijn Heeren van Gendt, by assistentie van mijn Heere van Ryhove, heurlieder captain, de stadt van Brugghe inghenomen heeft, de wethouders verandert, ende hoe ongenadelyck dat sy daernaer met de poorterye gheleeft hebben.

Maer nu, eerweerde Heeren, geestelycke ende weerelycke, notabel poorters en alle de ghelycke ambochtslieden ende gheheel ghemeente der stede van Brugghe, sult weten hoe de nieuwe ghesinde van buyten stadt commende met sommighe van onse poorters secrete intelligentie hebben gehad alsoo dat sy onse stadt van Brugghe inghenomen hebben ende onse catholycke magistraet ende wethouders afgestelt hebben ende versteken, ende hebben in heurlieder collegie ende platse ghestelt, niet nemende wettelycke personen van onsen Heere Philippus, coninck van Spagnien, maer hebben mannen ghenomen naer heurlieder religie ende beliefte van eene gescheurde religie als vyanden van onsen kerken ende catholycke gheloove, sijnde van eenen quaden boosen levne jegens de catholycke, dewelke magistraet hiernaer volgt:

De Wet van Brugghe vermaeckt den 26^{en} dach in Maerte xv^c lxxviii.

Burchmeester

van Schepenen,

van Courpse,

Jooris van Brakele, Heere van Outtrives. Dh^r Jooris de Caboeter.

Schepenen:

Anthonis van den Berghe, Heere van Amelvelt.

Gheleyn Ketele.

Henderick de Grouf.

Jacques Brussalt.

Jacques Mostaert.

Guido de Bruck.	Jacques Caesenbroodt.
Francoys van Nieuwenhouse.	Mre Jan de Geldre.
Reynier Winckelman, f ^s Bern ^d .	Pieter Flaneel.
Anthonis Aoulterman.	

Raeden:

Philips Bruneel.	Joos Boudens.
Cornelis de Boot.	Guillaume Cousijn.
M ^f Nicolays Ancemant.	Guillaume de Boot.
Jan Lerrenoudt, de J ^o .	Jacques van Houdtvelde.
Inghelbeert Reinaert.	Cornelis van Wymersche.
Jacques Reiffens.	Philips van Steelandt.

Tresoriers:

Jacques de Damhoudere, bouckhoudere.
Jan Breydele, f^s Jans, van de renten.

hoofdmannen:

Geeraerd van Volden, d'oude.	St. Jans	} Sestendeel.
Jan de Craes	St. Donaes	} Sestendeel.
Francoys Dominickele	Onser Vrouwen	} Sestendeel.
Charles de Cerf	St. Jacobs	} Sestendeel.
Vincent Sayon	St. Nicolaes	} Sestendeel.
Amant de Beste	Carmers	} Sestendeel.

Dit sijn de mannen die ghestelt sijn by heurlieder selven van hemlieders selfs commissarissen. Hope door Godts ghenadigheyt die een ghever is van alle gratien, dat se doch met de catholycken moghen leven, ommers ten alderquaetsten met een nateurlyck leven als een ander doende, ghelyck sy soudren willen dat men hemlieders dede, ommers ick hope in Godt almachtigh datter sommighe in wetten sijn die alsoo doen sullen. Godt gheve aen hemlieden alle te samen

gratie der wijsheyt in Godts wet te wandelen ende sijn gheboden te onderhouden.
Amen.

Welcke magistraet ende desen volghenden ons hebben ghestelt ende ghebrocht hier naer tot eenen arm ende cativich leven ende tot grooten costen ende lasten, midts ons benemende ende vercranckende onse manufacture, ambachten, consten ende neeringhen, der sommighen, die soo meynig jaer tot Brugghe gheantiert ende ghedaen zyn gheweest, die sijn nu gheheel van der stadt vervremt ende vertrocken ende in andere landen ende steden. Onse consten, handwerk ende neeringhen die wylieder plochten te draghen met groote quantitheyt, die bringht men ons selver alhier tot Brugghe ende t'Antwerpen te coopen; twelek te beclaeghen is, midts dat dien grooten langhen ende fellen dieren tijdt ons overvalt, den almoghenden Godt wil ons vertroosten ende patientie verleenen van het ghone dat wy gheleden hebben ende noch staen te lydene in de toetecomme, want Godt heeft alleene de macht door sijnder ghenade ons te helpene uyt onsen lyden, druck ende tribulatie, voorwaer de weerelt verlaet ons gheheel in den noodt, ende den tijdt van redelicke ende tamentlijcke te levne naer behoorte, al voorby ghegaen sijn, alsoo elck een wel weet die een ghesont verstandt heeft, maer men siet nu hoe barbare ende wreedt dat se met de poorterye ende ghemeente leven; sy senden gheprente billetten met den stede garsoenen aen de heeren notabelen ende sommige ambachtslieden dat sy terstont soudon opbringhen als leeninghe binnen drie ofte vier of acht daghen xx, xxiiij, xxx, vichtigh, ofte hondert guldens naer de persoonen, die sy naer heurlieder selfsduncken ende sinnelyckheit souffisant te wesen; ghebieden alsulcke leenynghe terstont te draghen aen sulcke persoonen ghedenameert van ende ghelycken haeren fatsoene, ghebedende dat niet te

laetene op sonderlynghe peyne ghestrafte te wesen met twee, vier ofte ses soldaeten in hun huis te sendene ende aldaer te blyvene tot ander stont dat ghy heurlieder ghebodt ende begheerte volcommen hebt, en dese wreedheyt ende onghenadigheyt hebben sy lieden vier ofte vijf reysen gheuseert, daer of dat de stede van Brugghe my noch twee partyen sculdich es: lxxv keyzers guldens, dewelcke ick nu grootelyckx van doene hebbe om huys houden, dat kent Godt. Siet nu hier mijn heeren wat een tyrannicq werck dat het es te heessen by dreygementen aen den ghemeenten. Ghy en sult niet vinden dat eenighe graven van Vlaenderen alsulckx ghedaen hebben. Jae dien doorluchtigen Carolus den V, keyser van Roome, saligher memorie, en heeft noyt alsulckx gheuseert, maer als sijnder hoogheyt yet van doene ende hulpe noodelyckx heeft ghehadt omme sijn landen, jae ons vaderland te beschermen ende bewaren jeghens onse vianden, soo heeft sijnder hoogheyt dat ghedaen doen by sijnder ghecommitteerde heeren van het landt van Vlaenderen ghemeenelyck ofte aen de steden particulier, ende naer dat de occasie requireerde was gheseyt tot den lande de antwoorde, patientie aen sijnder hoogheyt, patientie tot op een ander tijdt; dien doorluchtighen heer, die keyser was, en vergramde hem niet nochte en dreyghde niet dat te vreden, maer was altijd lieftael aen synen volcke ende ghemeente. Godt almachtich wil sijn siele verlichten met den eeuwighen lichte. Maer wy vinden in de chronycke van Vlaenderen eens wel ter contrarien als Guy van Dampiere, den xxij graeve van Vlaenderen, den welcken alsdoen by den coninck van Vranckerycke was met xl mannen ende poorters van Brugghe, de coninck van Vranckerycke met sijnder huysvrouwe sonden tot Brugghe, eenen capitain, gheheeten Jacop van Simpol, met eenen hoop soldaeten, alle Waels, om het ghemeente van Brugghe te

castyden; den voornoemden Jacob van Simpol stelde aen de Snackersbrugghe ontfanghers en by hemlieden soldaeten om hemlieder te bewaren, ghebedende alle stadt van Brugghe doore dat alle werklieden, ambachtslieden mosten daer des saterdachs bringhen het vierendeel van heurlieder winninghe, ende die in fauten waeren ende dat niet en deden die waren scherpelyck ghecastijdt. Leest in de chronycke van Vlaenderen watter voort af gheschiede datter secretelyck van onser stadt van Brugghe twee capitainen gheordoneert waren die quamen op eenen morgenstont met heurlieder soldaten ter poorten inne ende riepen alle met eene voyse: ‘Slaedt doot, al dat Waels is, valsch is!’ Ende alsoo wierden ghedaen, maer Jacop van Coppenolle die reedt met sijn peert in groote peryckel door de reste deser stede ende alsoe voeren sy; dat was heurlieder loon, die daer saeten ende ontfinghen dien grooten thol, ende alle die waelsche soldaten die sy daer ghebrocht hadden. Leest voort de chronycke watter af gheschiedt es.

Ende dese geusche regierders waeren eerst te vreden met St. Janskerke om huerlieder predicatie te doene, preekende jeghens onse catholycke roomsche kercke ende religie. Hier mede alsdoen daer niet mede te vreden wesende, daer naer nemende de kercke van de Augustynen-broeders aldaer sy heurlieder vuylycheyt van een quaedt gheloove openbaerlycken ende met heurlieder weereycken, ongeschickte, vuyle personen, gheheeten Ministers, deden preken, ende nog hiermede niet te vreden wesende hebben ghenomen die groote ende schoone kercke van St. Salvators, ende naer dat sy dese gebruyckt hadden met heurlieder ongoddelycke ceremonien eenen langhen tijdt, daer mede noch niet content sijnde noch te vreden wesende, soo hebben sy heurlieder magistraet ende alle heurlieder wethouders drie ofte vier persoo-

nen van dien uyt gesonden, als raeden en schepenen, tot in alle prochienkercken ende cloosteren binnen der stede sijnde, ghebiedende hemlieder van den magistraet weghe alle heurlieder beelden uyt de kercken te weeren ende voort alle de kercken ydele ende van binnen bloot te maecken, ende waeren sy alhier of eenighen in ghebreke van alsulckx te doene dat die ghecommitteerde altesamen, die aen heurlieder ghesonden waren, souden dat selven doen. Hebbende alsoo alle de prochiekercken ende de cloosteren gheimporteert ende gheincorporeert tot heurlieder wille, ende de sommige kercken selve ghebroken ende gheruyneert ghelyck hier vooren sommecrelyck is geschreven. Och, kersten ende catholycke personen, siet hier dese onghenadighe magistraet hoe booselyck ende ongoddelyck datse hemlieden inne dese saecken hebben gedragen, aldaer nochtans de scrifturen vol van sijn aldaer Godt den Heere alsulcke menschen grootelyckx pryst die tempelen ende kercken ghemaect hebben tsijnder eere, omme hem aldaer inne te loven ende te dancken van sijnder gratien ende bidden om vergiffenisse der sonden, ende dese menschen nieuwe ghesinden doende ter contrarien. Godt gheve hemlieden gratie dat se hemlieden bekeeren moghen tot den waerachtigen, kersten, catholyck geloove; ende noch boven dese boose ende quade wercken die sy in der kercken ghedaen hebben daermede noch niet te vreden wesende, maer bovendien soo hebben sy verboden de heilighe daghen te vieren, maer up alsulcke daghen te wercken ende doen wercken up peyne van soldaten in heurlieder huysen te sendene, uytteghenomen den H. Kerstdagh, ende naervolghende, te wetene: den Nieuwenjaerdagh, Derthiendagh, Purificatio, ende Boodschap Mariae, Paeschdagh en den naervolghende. Indersghelycken up den Ascensioendagh, up den Schinchendach ende de navolghende, up den St. Jans Bap-

tistadagh ende de HH. Aposteldaghen, te weten: St. Matthijs in sporcle; St. Philips ende Jacop in meye; St. Pieter ende Pauwels in junio; St. Jacop in julio; St. Bartholomaeus, St. Matheus, St. Simon en Judas, St. Andries, St. Thomas. Maer kort hier naer soo hebben die Guesen, dit contract ende accoort ghebroken ende ghevioleert; want ick hebbe selve ghesien dat dien deughdelycken, eerbaeren man Lieven de Voghelaere, grooten winckel houdende van coffers te maeken, sijn huys aldaer hy inwoonde, ghesloten hielt ende niet voort en dede ten tweeden Kerstdagh, waeromme de regierders van den Geusen die sonden aldaer vier soldaten tot Lievens huys omme met hem snoens te blyven eten, twelcke ghedaen was; ende tot Jan Vintson, den voerare, sonden sy twee soldaten, ende inne veele andere platsen dierghelycke; aldus doende alsulcke rudessen op de catholycke persoonen jehens Godts ghebodt ende der H. Kercke, jae oock jehens heurlieder selfs contract ende belofte. Voortanne openbaerlyck ende secretelyck doende de inwoonende ende catholycke poorters groot ghewelt, ende overlast aen die naer de katholycke kerke trouwen, messe hooren, dopsel ontfanghen, ende andere heylighe sacramenten der heylighe catholycke kercke ontfanghen; int secrete commende in de huysen, stekende ende smytende alsulcke persoonen aldaer datter twee persoonen ghehuywet waeren, namen van sommighe vrouwen heurlieder clocken, ende als men messe dede in het Princenhof in den capelle aldaer, uyt der naeme van Franciscus, monsieur, sone van Vranckerycke, Hertoghe van Angyou, aldaer eenighe innewoonende poorters of poorterssen die messe quaemen hooren, soo wierden die ghesmeten, ghesteken, jae uyt der capelle ghejaeght, en by heurlieder heeren ende magistraet gewesen ende doen gheven groote boete van ghelde naer heurlieder qualyteyt, ende wierden voort van

heurlieder sergeanten ende capitainen barbare, rudelyck gheanthiert. Godt die wilt hemlieden vergeven; ende hebben aldus oneerlyck ende onghenadichlyck geregiert, sonder compassie te hebben op de menschen van de catholycke ende roomsche religie, van den xxvj dach in maerte anno xv^c en lxxviiij, tot den xxviiij Maerte lxxxiiiij, wesende alsdan de wet vermaeckt op den Schorten-cloeken-Woensdagh, by mijn heere Charles de Croy, prince van Chimay, aldoen gouverneur van Vlaendren, ende dese wet regneerde tot den anderen dach in september xv^c en lxxxiiiij, welke wet aldoen ghecoren was van de vier commissarissen ordinaires, ghecommitteert wettelyck van den machtighen coninck, Philippus van Spaignien, dewelcke magistraet hebben voortd de stadt gheregiert uytter name van den voornoemden 's coninckx van Spaignien weghe, als goede ghetrouwe wethouders ende catholycke jugen toebehoort; de welke wethouders hier navolghende ghestelt sijn.

De wet vermaeckt tot Brugghe den anderen dach in september anno xv^c lxxxiiiij.

De commissarissen:

Monsieur de Crosilles. Monsieur de Croix. Monsieur Delfort. Den Raedtsheere Ferdinande van Verhanneman. D'heer Jacques De Boodt, Schoudt van Brugghe.

Burchmeester

Van Schepenen:

Jan Pardo, heere van Fremecourt.

van den Courpse:

Dh^r. Maerten Lem.

Schepenen:

Jan Breydel, f^s.

Jans. Ancellemus de Boot.

Jo^s.

Jaecques Despaers. Jaecques de Damhouder.

Henderick Anchemant.

Sebastiaen Van den Berghe.

Jan Van Nieuwenhove.

Gillis Baston.

Francoys Everbaut.

Guillaume Van Hende.

Jan Baptiste Van Belle.

Cornelis Ferreyn.

Raeden:

Mre Ferdinande de Salinnis.

Zeegher van Maelen, d^o.

Jacques de Febure.

Mre Francoys de Bruyne.

Jacques Dominikele.

Francoys van den Straete.

Guido Hustynck.

Gillis Maertens.

Anthonis Van den Berghe, f^s. Andries.

Jacques de Jonghe.

Jacques-Lucas, de Jonghe.

Jacques Michiels.

Tresoriers:

Phlips Bruneel, bouckhouder.

Cornelis Borlois, van den renten.

Hoofmannen:

Guillaume de Boodt St. Jan } Sestendeel.

Jan Albrecht St. Donaes } Sestendeel.

Maximiliaen de Corte Onze Vrouwe } Sestendeel.

Charles du Cerf St. Jacops } Sestendeel.

Phlips van Steenlandt St. Nicolays } Sestendeel.

Jan Nieulandt Carmers } Sestendeel.

Nu om voort te betooghen ons groot verlooren gaen ende declinatie van de stede van Brugghe die in onse daghen gheschiet es, 'twelk een grooten druck ende bitterheyt in mijn herte es omme verhaelen, dewelcke declinatie ons ghecommen es door tweedrachtigheid int gheloove, als de eene partye houdende de H. Roomsche Kercke voor ons Christenen catholyck gheloove, als die sijnde van St. Pieters tyden of commende van de Apostelen tyden af tot desen

daeghen toe, ende de Nieuwe-ghesinde sijnde Calvinisten, Martinisten, Mennonisten ende soo voort, als vyanden van onse moeder de H. roomsche ende catholycke Kercke, waer by wy ons voornemen sullen betooghen dat den principalen onsen val ende declinatie van onser stadt van Brugghe es ghecommen by de nieuwe-ghesinde Guesen, midts dat sy de catholycke misprysen ende haeten, dat betooghen de wercken.

Alder eerst is te noteeren zoo dat de stadt van Brugghe over langhe tyden, namentlyck tsydert den jaer xlij, dat alsdoen onse oude draperie begonst te vergaene ende geheel te declineeren ende fallieren, als dat de Heeren van Brugge alsdoen ordonneerden eene nieuwe draperye van laeckenen te maecken, die men heeten soude Bruegsche Leeren, ende die drappiers die alsulcke gheloyde laeckenen maecken soudent, die soudent hebben eenen ducaet van stucke, daeromme datter veele drappiers, wevers, vulders ende verrewers, spinneghers, caerders ende alsulcke wercklieden van Armentiers quamen tot Brugghe wonen om te maecken alsulcke laeckenen naer de quarte ende ordonnantie van dien, ende als die faillierden soo maeckte men tot Brugghe Brusche Leeuwen, gevende eenen ducaet van den stucke, maer als mijn heeren van Brugghe cesseerden van de ducaten van elck laeckene te gheven, soo ginghen de drappiers ende wercklieden den meestendeel wederomme naer Armentiers, heurlieder woonste.

Dit gheschiet sijnde omtrent den selven jaere ofte daer omtrent, soo ordonneerden de Heeren van der stadt van Brugghe ses notabele mannen hemliedert dies verstaende, omme te maecken een sorte van sayen op de maniere van Hondschote, de welke ses mannen hebben eene cuere ghemaect, gheordonneert ende opgesteld met alle de articulen ende conditien daertoe dienende, als van ghespin van sayen,

gaerne, inslach ende ketene te gheryghene ende doen wevene, verrewene ende al datter toe dienende es om goede ghetrouwe sayen te maecken van alle parturen, al sulcke ofte betere als men te Hontscote maeckt. Daertoe soo was terstont gheordonneert ende ghemaect eenen deken met syne ghesworene die men heet Vinders, omme over dese sayen goet vonnesse ende warandatie te doene, als weerdich sijnde van allen partueren goet ende schoone ende die te gheven dopperste loot daer toe gheordonneert, ende die daertoe niet en quamen van deuchden wierd ghemaect een prente, ende bevont men in voornoemde sayen eenighe quade conditien ofte faulten ende ghebreken in het weven, in de verrewen, ofte in het cleene ende in het groote ghespin, ofte andere ghebreken die worden ghesneden ofte worden ghestelt te verbeteren, alsulx als in de cuere staet, alsoo ende in sulcken manieren dat in 't eynde onse Brugsche sayen in Spagnien ende Italien vercocht waren drie, sesse, achte, jae tot thien schellinghen grooten meer op het stuck dan de Hontschotsche sayen ende waren, mits heurlieder grootte, deught, ende wierden alsdoen in Spagnien, Itallien ende Vranckericke seere beghert.

Int jaer xv^c lxxvij ende lxxix ende nu voort soo es gheschiet daernaer dat de wet ende magistraet vernieuwt wiert by den Prince van Oraigne ende uyt sijnder naeme, wierden de Commissarissen ghestelt van de Nieuwe-ghesinde anders ghenaemt Guesen, de welcke wet ende magistraet hebben in den eedt van der warandatie van de sayen inne ghestelt huerlieder ghelycke, gheene mannen van neerynghe wesende, hemlieden niettegenstaende ghelyck te vooren in de warandatie gheweest hadden, maer daer inne ghestelt ende ghenomen in den eedt alle werkliden, wevers, ende drye van der stadt van Brugghe ende de andere drye van Hontschote,

dewelcke lieden altijd vele sayen maecten ende ter warandatie wierden ghebrocht, jae datter niemand soo veele sayen ter warandatie en brochten dan sy lieder, die hier in den eedt saeten, ende heurlieder goed ende selfs sayen warrandeerden ende loyden: dewelcke mannen qualick som vier, ses, thien ofte twaelf ponden grooten hadden dat hemlieder toebehoorde, eer sy in desen eedt ende warandatie wierden ghestelt ende aldaer saeten, ende by dese middelen soo wierden sy van vier, ses, achte, jae somtijds van thien hondert ponden grooten rijke, alsulcke mannen als my ghetoocht sijn, soo cort rijke werdende, twelcke niet te verwonderen en doet, want sy lieder heurlieder sayen kennende wierden al ghelooyt, en letter met prenten, 't sy grouf, misvrocht, qualick ende leelick swart gheverwet met wolcken, van wat partuere dat was, ginck al duer dat hemlieder toebehoorde, al met het opperste loot gheslegen, sonder heurlieder monster te volghen; nu al sulcke sayen in Spagnien, Vranckerijke ende elders commende, hebben in den coopliden-huyse ghewaere gheworden die groote veranderinghe van de sayen van Brugghe als van de groufve wercken, quaede collueren, alsoo ende in sulcker wyse dat niemandt de Brugsche sayen niet meer hebben en wilden, sendende de coopliden van daer aen dese Brugsche coopliden dagelijcx brieven van grooter clachten, waer door dat dese onse coopliden van Brugghe groot goedt daer aene verlooren, ende de Brugsche sayen en wilde men in Spagnien ende elders niet meer hebben, ende alsdoen soo reesen de Hontschotsche sayen aldaer vijf, ses, en thien schellinghen grooten, ende soo veele golden sie meer daer de Brugsche sayen. Siet wat een groote verandering dat ons deze Guesen ghedaen hebben, gheheel contrarie als onse catholycke mannen t'saemen saeten in al sulcken eedt ende warandatie,

dewelke heurlieder stadt ende ghemeenten beminden, ende niet en sochten heurlieder selfs ende singulier profijt, ende oock meenichte wel denken dat die dry mannen van Hontschote meer affectie droughen tot heurlieder platse om die te voorderen dan tot profijt ende welvaren van Brugghe. Ende alsoo men wel duncken mach als die van Brugghe dat saghen, die speelden oock heurlieder spel om heurlieder borse te vollen, ende alsdoen soo stonde onse neerynghe ende coopmanschepe van de sayen in peryckel van gheheel te nieten te gaene. Dat is seer wel ghebleken, want naer dat sy tot Brugghe al bedorven hadden ende heurlieder borse ghevolt, soo sijn sy wederom naer Hontschote gaen wonen. Wat simpelder ende cleene wijsheit van verstande dat die magistraet ten desen affairen ginghen stellen in der warandatie van lieden van Hontschote. En oock terwylent dat sylieder Hontschotenaers alsulck quaedt ouvertelyck goedt warandeerden, soo hebben sy in Hollandt ende Enghelant ghefloreert ende aldaer goede sayen op de maniere van Hontschote gemaect ende die ghesonden naer Spagnien, Itallien, Franckerijcke ende elders, alsoo dat onse Bruggsche sayen niet meer aengetrocken noch begheert en waren, waer by onse werklieden de stadt van Brugghe verlieten ende vertrocken naer Hollant ende Enghelant, midts dat niemandt eenighe Brugsche sayen niet hebben en wilde.

Maer nu in 't jaer xv^c ende lxxxiiij als ons magistract tot Brugghe vernieuwt is gheweest wettelycke by de commissarissen van onsen ghenadighen heere coninck van Spagnien, soo hebben myne voornoemde heeren van der wet van Brugghe vernieuwt, dewelcke calholycke magistraet hebben afghestelt die voornoemde vindere ende warandeerders van onser bedorven warandatie ende daer ghenomen eenen anderen eedt, mannen van eere ende goede faem, ydone, wyse

ende vroedt, hemliedder daer aen verstaende omme den toecommenden jaere te warrandeeren, waer by anders gheene dan goede ende deugdelycke sayen van goeder partueren en passeerden alsoo ende in sulcker wijs dat onse Brugsche sayen wederom in goede renome ende goeder begeerten sijn, dat wy niet werklieden ghenoech en konnen ghecryghen naer onse begeerten, midts datter veelc van te vooren in den Guesen tijdt vertroocken waeren. God lof dat onse sayen sijn wederom wel begeert door goede coopmanscepe goet loot te gheven.

Ende nu soo is ons noodich te verhaelen van een andere neerynghe ende coopmanscepe die wy over veele ende langhe jaeren hier in Brugghe hebben opghestelt, dewelcke binnen alsulcken tijdt voorleden hebben moeten sien vercrancken, bederven ende die syen bykans verloren gaen, ghelyck de voornoemde onse sayen ghedaen es gheweest, te weten: in dien tyden in den jaere xv^c lxxviiiij ende lxxx, als die Nieuwe-ghesinden regnieerden, ende van alsulcken fatsoene de stadt regierden ende in wetten saeten, ghecoren ende regeerden uytter name van den prince van Oraigne, soo hebben sy den eedt vermaectt van de neerynghe van de Fusteinniers, ende daer inne ghestelt eenen hoop Guesen van heurlieder fatsoene omme die ter Hallen aldaer te warandeeren ende deselve loot ende prente te gheven naer heurlieder weerde, ghelyck de monsteren, twelcke alsoo niet gheschiet en es, ghemerct dat sy ghecoren hebben lieden daer toe niet bequame noch ydone wesende, daer of gheen kennisse noch verstandt hebbende, dat waragtig es. Exempel: daer waeren in den eedt ghestelt verrewers omme de fusteynen van de swarte verrewen ende andere te jugeren ende vonnissen, naer heurlieder deugd, goed ofte quaet, dewelcke hebben heurlieder selfs fusteynen ghevonist goedt te wesen,

ende daer op soo hebben sy het loot daer aenne gheslegghen van der goede verrewen, ende andere fusteinnen van heurlieder gildebreders die goet ende deughdelyck waren, ende loot weerdich, die hebben sy verwesen te verbeteren, nu als dat ambacht van de verrewers ende de neerynghe van de merseniere ende andere coopliden dat ghewaere wierden, soo sijn sy clachtich uytgevallen voor mijnheeren van de wet van Brugghe ende der warandatie van dien ende hemlieders betoont met den sticke die valscheyt ende onghelycke warandatie, in alsulcken wijs dat ghebleken is met den selven goede, ende betooghende de persoonen van den eedt ende warandatie, die alsulcke fusteinnen met quader causen jehens het recht ende articulen, van cueren gheloyt hadden, ende syne fusteinnen die sy voor goet gheloyt hadden, wierden de looden afghetrocken ende verwesen te verbeteren tot heurlieder groote schande ende confugie, ende in der contrarie de gonnen die van den eedt van de verrewers aldaer verwesen waeren ende by naerst te nieten ghebrocht waeren, die wierden gheloyt. Hier soo blijkt expresselycken soo dat hier by quade insettynghe van mannen sonder verstand, door giericheyt ende bedroch onse neeringhe seer vercranckt es gheweest, ende oock jehens de cueren; want daer staet expresselyck in de cueren een articul dat den verrewer die ter Halle comt ende ghestelt es omme de gheverrewde fusteinnen te warendeeren, die en mach selve gheen fusteinneverrewer sijn, ende daeromme ick segghe (onder correctie) dat alsulcke persoonen men nimmermeer in alsulck eenen eedt en behoort te nemen, ende in de selve neerynghe, anders gheen persoonen te stellene dan die als mannen van eeren bekent sijn ende de gone die kendens van den goede ende fusteinnen sijnde, daertoe nudt ende ydone wesende, want ick hebbe aldaer dickwils ter Hallen ghe-

seten ter warendatie als deken met mijn vindere, en alsdoen soo maeckte men sesse hondert ende vichtich ofte sevenhondert ende somtijts achthonderd, dewelcke aldaer men nu passeert met twee hondert ofte twee hondert vichtich ter weke ofte daer omtrent, ende den coopman die gaet aldaer hy het ghetrouwste goet vint ende den besten coop; waerom soo es de magistraet schuldich ende ghehouden groote sorghe te draeghen voor dese neerynghe, dat es als de wet vernieuwt es ende dat die van den eede sijn van der neerynghe van der fusteinnieren, die sal men doen overbrenghe eenen nieuwen eedt in 't volle collegie, ende aldaer heurlieder eenen eedt doen ende sweeren dat sy daer inne ghestelt hebben de alderbeste, ydonste ende bequamste, die sy oock op deser tijt weten, voor dit jaer binnen der stede te vinden, als oock dat in heurlieder cuere staet ghearticuleert. Dit is de maniere van wel doen omme goede mannen van eeren ende wetenheyt t'hebben omme goede goet wel te looyen ende quade te verstekene. Ende daeromme moeten wy Godt almachtigh bidden omme syne goddelyke gratie dat hy ons eenen generalen ende vasten paeys verleenen wille op dat wy sonder convoy uyt ende inne mochten ryden, waerdoore wy dan de catoenen souden beter coop ghecryghen ende te meerder vente hebben; dat jonne ons Godt den Heere, want de convoyen houden de coopliden uyt onser stadt.

Wy hebben hiervooren gheseyt hoe dat een land ofte eene stadt wel gheluckich is ende welvarende die gheregeert werd van wyse ende gheleerde ende ook edele mannen, dat is waer, ende door het ghebreck van alsulcke wert eene stadt qualyck ende onwyselyck gheregiert, dat te beelaghene is, twelcke onse stadt van Brugghe alsoo ghebuert is, daer mede dat sy ghedreect is tot seer cleender declinatie te commen. Want in

den eersten wy hebben verlooren onsen edelen mynen heere Mher Lodewyk van Vlaenderen, heere van Praet en der Woestyne, heere van den Gulden Vliese, hooghbailliu van Brugghe ende van den lande van den Vryen, capitayn van den casteele van der Sluys; voorts mijn heere van Drenoultre, synen sone, ghetrouwt hebbende de edele dochtre van Beveren; Mher Jacques van Hallewijn, rudder heere van Maldeghem ende Uytkercke, die langhe scouthete van Brugghe ende burghmeester gheweest heeft, ende syne twee soonen al overleden; mher Philip Dongys, heere van Middelburgh in Vlaenderen, rudder, commissaris ordinaris, hooghbailliu van Brugghe en van den Vryen, ende capitayn van den grooten casteelen ter Sluys; mher Frans van Dongys heere van Guedion, diewils heere ende burchmeester van Brugghe gheweest; mher Loys van Ghistele, heere van der Maete, ende mynen heere synen sone van Provene, gouverneur van Mechele, synen sone; heere myne heere Joseph de Baenst, ende mijn heere Guido de Baenst, synen broeder; Jacques de Baenst en Jan de Baenst, gebroeders, anderen Joseph de Baenst, heere van Mellisant ende van Oostkercke; den ouden Jan van Themsekyn; mher Jooris van Themsekyn, rudder, schouthetene in synen tijdt burchmeestere gheweest, ende Jan van Themsekyn, syne sone; Jakob van Themsekyn ende mher Jacob van Themsekyn, synen sone, noch eenen anderen heere Jan de Baenst, den opperjagher van Brugghe; d'heer Gillis van Vlaminckpoorte met ses syne sonen al overleden; van der ouder poorterie ghedissendeert noch eenen Jan de Baenst, heere van S^t. Jooris; d'heer Adriaen Bollengier; mijnheer Nicolays Bollengier, heere van Hayshove; mijnheer van Blasvelde; mijn heere Joos van Hallewijn, heere van der Veste; jonckheer Willem van Claerhout, heere van Pitthem; mijnheere Jacques van

Caestert, die te Lombyse heere van Caestert ende in synen tijdt souverain van Vlaenderen; mynen heere Jan Adornes, heere van Nieuwenhove; mynen heere Cornelis Despaers ende synen sone; mher Nicolays Despaers; mher Jacques Despaers, rudder, in synen tyden scoutheten ende burchmeester gheweest hebbende, ende mijnheere Loys Despaers, synen sone, ende mejoncker Jacques Despaers, synen sone, alsnu noch burchmeester van Courpche wesende; d'heer Pieter de Voocht, heere van Gheluveld, ende Jan, syne sone; mijnheer Jan Boneris, heere van der Vichte ende hoogbailliu van Dermonde, ende naer sijn overlyden es nu Jan de Boneris, synen sone; mijnheer Jan de Beer, heere van Gramene; mynen Heere van Pouckes; mynen Heere Philibert de la Baere, heere van Mosscherye ende souverain van Vlaenderen ende Jan synen broeder, al overleden; Jan van Claerhout, heere van Pitthem; den jonckheere Joos Vander Sippe, heere van Denterghem; mher Roelant van Moerkercke; Jooris Van Braeckle, heere van Houtdrives, alle dit voornoemde edeldom es verre den meestendeel overleden deser werelt, ende het minste deel is van hier onser stadt als vertrocken, schuwende de dierte die wy alhier van alle etelycken waere hebben, ghemerct dat wy soo naer onsen vyandt waeren ende noch meer soo hebben wy verlooren ende sijn ghestorven onse notabile poorters die onse stadt plochten te regieren, als mijn heere Frans Petijt, mher Lenart Caesembroot, den ouden, Jan de Boot, ende Jan de Boot, filius Simoen, Joos de Cabootere, d'oude; d'heere Bertram Haeghe, d'oude; mher Jan Claeysone; Willem de Priestere; Joos de Roode; Victor Teerelinck; Picter van Thielt; Ancellemus de Boot; Steven van Praet; Jan van Nieuwenhove; Henderyck Ancemant; Jacob Lootins; Gabriel de la Coste; Jan van den Heede; fs. Jacobs; Jacob de

Boot d'oude; Jan de Schietere; Jan Nieulandt, twee mannen begift met verstande, goede regierenisse ende het gemeente beminnende; Pieter Ancemant, mher Ferdinande van Merendere ende meer notabile mannen overleden sijnde, die wy laten te schryven omme der lanckheit wille; want de ouder poorterye in corte jaeren groote menigte daer of gestorven sijnde. Godt verlichte hemlieder metten eeuwigen lichte; maer veele te meer is te weghene het verlies van onse wyse ende gheleerde, als greffiers ende pensionarissen, die wy seere veele verloren hebben over lanckheyt van tyden, die van onse stadt vertrocken sijn gheweest ende sijn elders gaen dienen, als in den raed van den keizer ende coninck van Spagnien, te Gendt ende in andere steden ende collegien, ende de andere overledene deser werelt. Requiescant in pace; te weten: opperpensionaris, mher Jan van den Heede, mher Adolf van Pamele, mher Mattheus van Vyfve, mher Robert Duceliers mher Willem van Paemele. mher Joos Huysman, Maerten Snoekaert, Coolaert, Ghyselinc, mher Jacob Bossaert, mher Jacob De Corte, excelendt verstandt, mher Joos Damhoudere, mher Jan Wijts, mher Gillis Wits, mher Maerten Snockaert, mher Ferdinande de Salines, mher Marck Van de Velde, mher Fransoys de Grootte, mher Pieter Adriaensens, meer wyse ende geleerde, die in onser stadt van Brugghe al verlooren hebben, midts d'overlyden ende van der stadt hemlieder vervremt, ende die stadt gelaten hebben, alsoo dat wy lieder die van Brugghe nu sitten en treuren als alle onse edelmannen verlooren hebbende, oock mede onslieder raedt ende wijsheit ende onse geleerde mannen, waer sullen wy nu omme raedt gaen? wie sal ons trooster sijn in ons benauwtheyt? wie sal in onse processen ten alderuytsten wel verstaen ende incorporeren alsoo dat het hemlieder ter herte

mach gaen om de schepenen goeden ende vasten raedt te gheven op dat sy niet betrocken en sijn tot Gendt ofte tot Mechelen, mitsgaders dat wy anders gheen griffiers en hebben als oock pensionarissen, als zeer jonghe mannen sonder experientie, hadde de jonckheyt ghemengelt gheweest met den ouderdomme voor mijn advys 't soude te beter ghegaen hebben, want de jonghemannen al sijn het mannen van eeren ende van gheloove sy en sijn diewils in den rechten niet vol noch al gheleert ende sonderlinghe in der experientie van te wetene de privilegie van den lande ende der stede costumen ende pollicien, ende ist dat die griffiers ende pensionarissen die niet en weten, soo sullen sy danne die rechten, costumen, policien, ende schepenen dan voren storen om goedt advys te doen ende daer op te nemen, ende onse rechten ende privilegien te bewaren, ghemerct ende te meer datter veele diversche mannen als scepenen ghestelt worden die letter verstandt hebben om een ghemeente ende stadt wel te regieren, daer den sommigen niet wijs noch vroet en sijn om hemliedder huys, wijf ende kinderen te regieren, want sy in wetten gherocht sijn by groote recommandatie, presenten en gaven ende giften, midts dat se te beter deure gheraecken soudent omme den grooten dieren ende costelycken tijdt van al dat men van doene heeft ten huysewaert, 't welcke seer belast es ende blijft ghedeurende. Godt den Heere wilt voorsien, alst hem believen sal; Godt verleene de commissarissen wel te kiezen, maer saligh is eene stadt die van der wijsheyt ende modeste mannen geregiert is.

O stadt van Brugghe, hier werden u stadts privilegien, costumen ende pollicien seere verkranct, want in voorleden tyden hebbe ick ghesien dat tallen tyden van den jaere, soo was altijts alle weke des Vrydags in de collegie ghehan-

delt ende ghetraecteert de pollicie, want den clerck van den tresore die quam met synen boeck ende pampieren oock memorien voortbrengende ende vermanende mynen heeren van den collegie de saecken die noodelycx waeren totter pollicie ender onderstaende vander ghemeente, ende in der contrarien ofter eenighe saken punten ofte articulen ofte swaricheden ghecommen waeren van eenighe steden ofte persoonen die onse privilegien, pollecien ofte goede costumen vercrancken wilde ofte te nieten doen dat men daer jeghens soude gaen met alle onser macht ende moghenteyt, om dat te weeren en beschutten met den eersten, eer het gras daer doore groyt, want door slappicheyt, traegheyte ende letterachten, bedinghe ick, soo hebben wy sommige van onse privilegien laten vercrancken O Brugghe, waer sitten nu u notabile poorters? die sitten nu en trueren, en suchten in huys met huysvrouwe ende kinders, midts dat sy van heuren huysen, renten ende landpachten niet ofte letter en ontfanghen, heurlieder renten op het land van Vlaenderen ende Brugghe en worden maer van vier, ses, acht jaeren, een betaelt, heurlieden pachtgoederen die staen buyten het landt al gheruyneert, heure huysen, moten, schuren, stallinghen, ovenkoten, alle ommege worpen ende ghedestruert door de soldaten, de materialen ghehaelt ende al vercocht tot heurlieder profytten; Jae, dat onse soldaeten, die wy gagie betaelen, die hebben in sommige quartiren meer braecke, schade ende dyfte gedaen dan den vyandt ghedaen heeft; de huysen van onse stadt worden letter bewoont ende de sommige die bewoond sijn werden ghegeven ten civilen ende cleenen pryse; want de sommige huysen die in hueren golden vijf ponden gr. 's jaers, die geeft men nu om twintich schellinghen gr.; andere die ghegolden hebben twaelf ponden gr. ende vichtien ponden gr.

tsjaers, die en gelden nu maer vier ponden gr. ende sommighe maer drie ponden gr. tjaers; veele cleene huysen die bewoond sijn van den gemeenen man, die stelen het loodt, ysere, ende sommighe berdels ende rebben, daer mede loopende heurlieder quaeden weggen, alsoo datter veele persoonen heurlieder huysen abandonneeren voor de rente, dieder uytgaen ofte maecken der vryen landt van ofte eersteren, hoffinghen naer heurlieder beliefte, alsoo dat sy daer letter of ontfanghen, mits daer toe betalende reparatie.

Noch boven al dese, soo hebben wy diversche natien van coopliden verlooren, die van onse stadt van Brugghe vergaen sijn, te weten: de natie van de Italliaenen, d'eerste Florentynen, die huerlieder huys noch hebben op de Beurse staende, gheheeten de Florentinsche Loge; voort die van Genua die hebben noch oock huerlieder huys van de voornoemde natie, staende oock op der Beurse, gheheeten de Geneuoyische Loge; oock mede die van Lucca, Venetyen, ende andere steden van Itallien, sijn al van hier vertrocken naer Antwerpen.

Die groote natie van Oorsterlynghen sijn oock van onser stadt van Brugghe al vergaen, hebbende aldaer vier mastschepenen verlaeten, alwaer die de ghelycke mannen coopliden huerlieder woonsten inne hadden met heurlieder dienaers, te weten, elc sijn cameran ende contoer apart, maer quamen 's noens ende 's avondts t'samen in elcks huys ter maeltijt eten, 't welke hemlieder bereydt was by den heere den makelaer, weert van den huysen, ende houdende huysinghen in boeyen ende kelders waer inne laeghen huerlieder coopmanschappen, als was, pelterye, laecken enz. rontomme heurlieder platse die men heet de Oosterlinghe-platse, ende hadden aldaer een schoon huys voor de voornoemde natie doen maecken, met een torre seer konstich ende fray

van bricken ghemaect, dat ick gheloove datter diergelycke in het land van Vlaenderen niet en is, viercant, ront, driekant ende ses-kant; de welcke natie tot Antwerpen gheheel van hier vertrocken sijn, ende die van Antwerpen hebben hemliedder voor huerliedder natie een schoon huys ghemaect met veele schoone cameren omme hemliedder daer inne te wonen.

De natie van de Portegaloyzen, de welcke tot Brugghe plochten te wonen ten huysse van den heer Gillis van Vlaminckpoorte, in St. Jansstraete, een seer groot huys van camers ende comptoiren, ende tot eenen heere Jacob Baene, den ouden, in den Witten Schilt by de Schotte-platse; men seyde dat dit huys soo groot was datter xxxvi cameren in waren, elck met sijn comptoir ende cafskoen; die hadden oock eene capelle, ghestoffeert met veele schoone ende costelycke juweelen, ten Jacopyne, de weleke juweelen sy wederom by eene van huerliedder consulen ghehaelt hebben met den accoorde van de voornoemde Jacoppynen broeders.

Voort de natie van de Bertoenen sijn oock van Brugghe ghescheyden, dewelcke alle hemliedder cannevetsen, balloten, alloenen ende partoenen garen allen brochten ende quamen ten huysse van d'heer Willem de Boot, naer hem synen sone, dher Ancellemus de Boot, ende Collaert Brackenaey, alle mackelaers deghelykx tot Brugghe, alsuicke mackelaers gherenomeert ende quamen aldaer coopen dat voornoemde goedt onse poorters Baudewijn Masseur, dh^r Jan de Boot, Osten Marissael, Jacques Bontiflaers, Jacques Duhem, ende meer andere, als coopliden commende van Antwerpen, Dunckerken ende Nieuwpoordt, Sluys, Blanckenberghe ende andere steden liggende op de duynen ende by der zee, die alsulcke goedt pleghen te coopen.

Ende die van Schotlandt hebben oock alsoch in mynen tyden hemlieden stapele ghehouden twee reysen tsaers overcommende met heurlieden goedt, als vriesche mantels, eene menigte van friesche sargien ende dierghelycke goedinghen, oock groote menigte van peelteryen, vellen mantelen ende dierghelycke coopmanschappen, ligghende t'huys tot d'heer Osten de Lescluyze in Waeterfort ende elders, deweleke coopmanschepe seere bequame was voor den gemeenen ambachtsman ende stoffatie om den aermen in den wintere te cleeden. Dese natie is oock van ons gheheel ghescheeden, t'Antwerpen ende elders gegaen naer huerlieder goedduncken.

Ende nu int alderlaste soo sijn van ons ghesceeden ende met fortsen ende ghewelt van de Geusen ende Nieuweghesinde verjaecht ende verdreven uyt onser stadt van Brugghe, die groote triumphantende machtichste natie van de Castyllanen, Beschayers ende Naverroysen, oock mede die van Aragon; eleke natie houdende eene capelle ter eeren Godts, te weten: de Castyllianen houden heurlieder cappelle ten Roode Susters; de Beschayers ten Freren; de Naverroysen ten Augustynen ende de Nargonoyesen t'onse lieve Vrouwebroeders. De Castyllanen den meestendeel woonende in de Langhen Winekel, nu heetende de Spagnacrsstraete, aldaer houdende den stapel van huerlieder wollc, sijnde drie dachen ter weke hueren toochdach alsoo wel de Beschayers, als de Castillanen, Naverroysen, de Argonoyesen hebbende in de selve straete heurlieder woonste; de kelders, boeyen, zaelen ende vloeren, die laghen al vol van huerlieder baelen, ende alle dese vrye spaensche natien, die hier van de Guesen uytgejaecht sijn, bet dan xl menaghen, doen die sijn vertrocken in andere diversche steden ende catholycke platsen, als S^t. Omaers, Rijssele, Calis, Bolognien, ende de duytsche landen, en elders aldaer

het hemliedder goed ghedocht heeft, waer mede oock vele poorters ende notabele mannen van de stad oock mede gheruymt sijn, heurlieder volghende, en voort oock menigte van ambachtslieden uit der stad gegaen ende geruymt sijn hemlieden volghende. Besiet nu wat de poorterye ende gemeene man aen hemliedder verloren hebben, ghemerct dat sy seere triumphant gecleet ginghen ende hoe deghelycken niet spaerelyck dat sy huys hielden ende den ambachtsman wel betaelden. Besiet wat alle de mackelaers aen hemlieden verlooren hebben, als packers, baeldragers, arbeyders in 't weeghuys ende cordewaghencruyders, schippers, waeghenaers, ostaliers, taverniers, die van buyten commende om wolle te coopen. Voorts den ambachtsman, als scheppers, schoenmackers, linwadiers ende alle manieren van ambachten, die hebben grootelyckx verlooren aen de natie van de Spaignaerden, die cochten omme naer Spaignien te senden menichte van spellen, cleerbesemen, nastelingen, beschreve cleeren, menichte van dosynen messen, rood geveruwt leer, keerremerswerck, eekelen, drie op malkanderen, seere groote menichte van bocraenen, als rollen van thien ellen, van alle coleuren ende trelitsten ofte stucken van twintich ellen; cochten oock seer veele wit linwaed, oock sendende serveeten ende rauw linwaet om in Spagnie peper-sacken te maecken. Oock soo hebbe ick geweten dat sy groote witte vaeten mans coussens, sonden naer Spagnie, maer van geheele laeckens die hebben sy ghesonden naer Spagnien by dusentich, gedrappiert in diversche prochien ende steden. Siet nu, gy Catholycke, wat grooten schaede, interest ende verlies dat die Guesen ende heriticken onser stad van Brugghe aenghedaen hebben, niet reparabile ende noch meer swarigheid ende verlies dat aen onse stad geschiet is.

Ende hoort nu voort wat ontallelycke ende niet extimeere-

lycken schade dat onser stadt van Brugghe gheschiet is, ten eersten, hoe dat hier voormaels de Mutsereeders tot Brugghe in groote menichte waeren, wel tot lx ofte lxx, die maeckten bonnetten voor Spaignie, Portugaale, Italien, Vranckerycke, ende voort omme diversche landen ende andere quartieren, aldaer sy begeert waeren; dewelcke Mutsereeders nu allegaere vergaen ende ghesmolten sijn, waer by alle onse ghemeente ende ambachtslieden alle veele verlooren hebben, als eerst de wollespinneghers, de breyeghers, vulders ende verwers, ende insulcker wijs is dese neerynghe in ander landen gegroyt ende gewassen, is daerdoor dat het voornoemde ambacht ende neeringhe gheheel hier vergaen is ende ghesmolten, alsoo datter maer eenen mutsereeder in onser stadt van Brugghe ghebleven en is, 't welk ick al ghesien hebbe.

Item, dat ambacht van de Peeltiers, te weten daer onder dat waren Witwerckers, Lamwerckers ende Grauwerckers, dewelcke in hueren huysen hadden groote menigte van costelycken vellen van alle soorten, oock mede ginghen som van die t'Antwerpen ende heurlieder twee vrye marcten staen aldaer sy van heurlieder vercochten ende leverden oock huerlieder peelteryen en vellen aen groote princen, heeren, ghemeene mannen, notabile ende dierghelycke: alsoo dat de Wijnsackstraet, nu gheheeten de Grauwerkersstraete, over beede syden vol was van de Grauwerkers; jae, noch soo woonden er wel seven ofte acht buyten de voornoemde straete, ende dit ambacht es al ende gheheel te nieten ghegaen ende verstorven, als datter maer eene overghebleven en is van lxxx jaeren met synen sone.

Dat ambocht van de Voeraers consequentelyck dat is gheheel vergaen ende te nieten, want sijnder geene vellen noch pelterye soo en ghebreken aldaer gheen voeraers; maer

daer is ghebleven den sone van den grauwerker, die wil hem wat behelpen met te voeren, als het comt.

De Speghelmaeckers, die op de Spegelreye plochten te woonen, sijn al doot ende te nieten, ende daer en is niemandt overbleven die het can als vooren.

De Cammemaeckers, die seere wel vrochten als yvooren cammen ende palleboomen, ende parrementmaeckers sijn al overleden ende tot Antwerpen gaen woonen. Adieu cammemaeckers, uytgenomen eenen man, die sit in het Breidelstraetken ende saeght wat cammen om de cost.

Dat ambocht van de Goudtslagers, dat is al gheheel vergaen; men spint er oock niet meer goudtdraet noch sylverdraet.

Ambocht van de Zackmaeckers ende Beursemaeckers is ghcheel te niet ende vergaen, dewelcke plochten te sitten in de Wollestraete in alle die winckelkens van der Halle tot aen ende over de Middelpoorte van dien; ick hebbe het ghesien een groot ambocht in mynen tijdt, ende ick en vynde in der stadt maer eenen, die staet in een winckelke op den Burch, welcken aldaer van aermoe heeft moeten vertrecken.

Cleerschryvers die plochten hier te wesen in grooten getalle, 't welcke ambacht al te niete es, daer of die van Spaignien ende de Duytsche landen veele ende groote menichte plochten te coopen, nu al doot, ofte sijn vertrocken naer Antwerpen.

Dat Spellemaeckersambacht, dat plocht groot van neerynghe te wesen, daer of dat twaelf winckels ende meer waeren, de welcke sommighe hadden in heurlieder huys sittende achtien ofte twintich ghesellen, andere twaelf, andere vichtien ghesellen, som meer, som min ende met dat huerlieder goedt ghemaect was, sy wisten dat aen den coopman te leveren ende al vercocht; de principaelsten van dien ginghen

t' Antwerpen woonen, sijn voort ghestorven, ende hier tot Brugghe en sijnder maer twee ghebroers ghebleven Mrs.....welcke op dat voornoemde ambacht heurlieder cost en konnen winnen, maer moeten daer toe noch hulpe nemen den eenen met lijnwaed te vercoopen, ende den anderen cleene messerye.

Dat ambacht van de Paternostersmaeckers die sijn gheheel te nieten, 't welke hier voormaels een groot ambacht plocht te wesen, hebbende huerlieder capelle te Ste Cruys, de welke zy hebben moeten verlaten.

Den Ballemaeckersambacht es al van hier vergaen ende te niete, ende t' Antwerpen ghearriveert.

Van roodt leer te verrewen en weet men hier tot Brugghe niet te spreken, ergo neerynghe uyt; al gelooopen naer Antwerpen.

De Geluegietersambacht es al gheheel vergaen ende te nieten, alsoo ende in sulcker wijs dat de werklieden van hier al vergaen ende verstroyt sijn, daer of dat cause sijn de Guesen, midts dat huerlieder werck aldermeest diende omme inne de kercken ende cloosters de cloytueren met mottaelen columnen te maecken, ende schoone cappellen besluytsele van metaele, als wy tot Brugghe ende Antwerpen wel ghesien hebben.

Aenmerckt hoe dat ons nieuwe Halle over het water staende, ploechte met menichte van wolle laeckenen ghestoffeerd te wesen, die in Vlaenderen ghedrappiert waeren omme aldaer te vercoopen, alsoo dat ick in myne tyden ghesien hebbe dat de Oosterlynghen aldaer op eenen dach hebben ghecocht twee duysent ende ses hondert Poperingsche ende Torgoenschelaeckenen omme te senden naer Polen ende Moscovia, sonder de andere groote menichte van costelycke Vlaemsche laeckenen, van Brugsche bellaerden, lemysteren,

Ypersche tunnen, Armentiersche en andere laeckenen, dewelcke nu al achter gebleven sijn ende alhier niet gebrocht en werden, waer by onse voornoemde Halle ydel staet, dat wel te beclaeghen staet, God betert.

Item plocht men hier veele satynnen te maecken, die ghevoert werden in veele vrimde landen ende midts dat se seere begeert waeren, soo waeren die ghedaen maecken by coopliden Itallianen; doen versochten sommighe van onse poorters aen onse magistraet, dat niemant en mochte meer Brugsche satynnen reeden, dan die gonne die poorter waren op seker peinne, daer of datter sommighe Itallianen die vrimde waeren gheen poorters en wilden werden, ende vertroocken met heurlieder wercklieden uytter stadt van Brugghe, ende ginghen naer Antwerpen, daer men hemlieden willecomme hyet, ende gynghen aldaer maecken Brugsche satynnen, ende, hoewel dat se tot Antwerpen ghevrocht sijn, heeten sy nochtans Brugsche satynnen; wy hebben de name ende een andere de profyten; waer sy dy verre ghesichten!

Dat ambacht van de Goudtsmeden dat is seere vereranckt ende ghemindert, sonderlinghe van draet-werckers, de weleke groote menichte van draetwerck plocht te maecken voor de Duytsche ende Oosterlinghen ende voor de steden daer omtrent, maer nu ten tyde soo en begeeren sy niet voor een oortken gevrocht goudt, midts dat sy op heurlieder werck soo veel amauts ghevrocht hebben, want als de heeren ende sommighe jonckers oock mede coopliden heurlieder goudtwerck hebben willen verwisselen, jae sommighe vercoopen, soo hebben de Goudtsmeden dat amauts willen afghescheyden hebben, midts dat het gheen goudt en was, alsoo dat den vercooper dat wilde mede als goudt ghewegen hebben, alsoo sy dat daervoor tsamen voor goudt vercocht hebben, jae, hebben som-

mighe alsulck werck weder naer Brugghe ghesonden, midts dat er hier in Brugghe diversche goudtsmeden waren van der nieuwe religie, soo sijnder vertrocken oostwaert, namentlyek naer Franckfort, Ausburgh, Weesele oock sommighe naer Eynghelandt, midts dat se hier letter te doene hadden, noch de cost niet en consten ghewinnen, dewelcke meersters nu aldaer sitten en wercken met vier, ses, acht, jae sommighe thienghesellen stofferende aldaer het geheele land van den rynghen, medaillien, baeghen, draetwercken soo veele ende soo groote menichte, dat sy van huerlieder werck noch tot Antwerpen brenghen te vercoopen.

De neerynghe ende coopmanschepe van Bocranen, die sijn al gheheel vergaen ende ghedeclineert, 't welcke de eene meeste schaede, verlies ende bedervenisse van onser stadt van Brugge is in het particulier van alle neeringhen ende coopmanschepen, daer af wie hier vooren ghesproken hebben, want in alle de keyzers- ende koningx-landen en maeckt men gheene bocraenen dan te Brugghe alleene, van sommighe couleur ende sonderlynghe onse cramosynen; die cause van dese veranderinghe es gheschiet, naer dat de Guesen onse stadt van Brugghe in huerlieder subjectie gecreghen hadden met sommighe intelligentie van onse medepoorters, dewelcke de voornoemde stadt inghenomen hebben, als vooren gheseyt is, ende datter qualick eenighe bocranen rauwe van buyten der stadt consten peyselyck ghecommen, alsoo datter letter ofte niet van doene en was, soo sijn den meestendeel alle de ghesellen die se verrewden, vertrocken uyt Brugghe naer Duytslandt, als naer Weesele ende sonderlinghe naer Lipsicht, ende hebben aldaer onse konsten van het verwen gheleert, sonderlinghe van de colueren, die sy te vooren niet en consten ghemaecten; dewelcke die nu senden huerlieder gheverrewde bocranen by sesse, achte ofte twaelf kysten

naer Engheland, ende hier tot Brugghe: soo staen alle de costelycke verwerien stille, ende en hebben niet te doen; want daer quamen alle weke ter boerane-merckt twee, drie ende vierhondert rauwe boeranen, dewelcke coopliden van der neeringhe alle cochten ende terstont ghereedt ghelt gaven; een partye van die in der bleeckerye sonden, omme naer dat sy wyt waeren, collueren van acht ofte thien soorten te maecken, naer coopmans begeerte, ende van de rauwe soo wierden menichte van swarte boeranen ghemaect, dewelcke deghelycke ende treffelycke meersters waeren onder hun hebbende seer veele ghesellen ende knapen, als rollemaeckers, verrewers, peerdedryvers, rollehouders ende allen andere cleene enechten. Aensiet wat menichte van mannen ende enechten hier aen wonnen ende veel meer buitenlieden, menichte van landslieden met huerlieder huysvrouwen ende kynders, die daer gaeren sponnen, weefden, reeden ende ter stede waert brochten; als namentlyck van Thielt, Ardoye, Wynghene, Muelebeke, Rousselare, Coolscamp, Lichtervelde, Swevezele, Eeghem, Pitthem, Cachtm ende Hemelghem, Ruymbeke, Ruselede, Denterghem. Tot Wareghem, Avelghem, Ingoyghem, Sweveghem, Eeghem, Deynse, Wackene, Hoyghem, Hanseghem, Desselghem, Worteghem, ende in noch meer andere prochien wierden de boeraenen in groote menichte ghemaect, dewelcke al tot Brugghe in die costelycke verrewerien vernieuwt waeren, dry oft vier hondert ter weke, by de coopliden heurlieder dies verstaende ende daermede omme gaende, ende, goeden lesers, aenmerckt nu dat groot profijt ende ghewin dat van dese wevers boeraniers kwam, te weten, met dat sy huerlieder boeranen vercocht hadden, den eenen ginck tot een lakensnyder om laccken te coopen, 't sy vlaems, engels of schotslaecken om huerlieder huysvrouwen ende kinders te cleeden, cochten

schoenen, een bonnette ofte eenen hoet ende soo voorts, cochten spellen, nastelynghen, linct, alsulckx als de messerye aencleeft, alsulx al sy van doene hadden, cleen ofte groot, ende diewils soo quamen de vaders, moeders, oomen, moyen, ofte voogden, ofte eenigte naerbestaende vrienden met eenen brudegom ofte bruyt ofte nieuwe ghehuwede van huerlieder maeschap, die cochten coussen, schoen, cleederen ende al het gone datter totter bruloft van noode was, ende de sommighe deden heurlieder barbieren, ende daer en quam van heurlieder niet anders dan profijt ende wasdom van de ghemeente, alsoo eenyghelijck wel verstaen kan, waerof wy ende sylieden ambochtslieden ende van neeringhe niet meer en ontfanghen noch profijt en hebben van eene alfve stuvete, ghemerckt dat sy niet meer peyselyck noch vredelyck met huerlieder boeraenen tot Brugghe commen en moghen, want als sy met heurlieder boeranen op den hals ghedreghen naer Brugghe commen, soo worden die van den vyandt soldaten afgenomen; ende commen dese landtslieden by nachte duere omme den periculen te schouwen gaende by dage tusewaert, ghemerckt dat sy eenen halven dach ende nacht uytgheweest hebben, soo wert dat ghelt hemlieder van de boeranen genomen, jae, dat meer is, de voornoemde boeraniens wert nu huerlieder boeranen ende ghelt afghenomen van onse eigene soldaten, die wy van onsen coninck van Spagniens weghe gagie geven; ergo soo blyven sy voort al gheheele achter, omme dat groot peryckel te schouwen, soo en commen sy dien wech niet meer, maer maecken nu ander fatsoenen ende soorten van lynen laeckenen fyne ende groufve, daer mede gaende te Gent ende te Corterycke ofte te Iseghem. Siet ende aenmerckt nu, goede Heeren, lieden, ende verstandighe poorters, wat een groot profijt ende weldaet dat wy aen de neerynghe van de boeranen verlooren hebben,

van de verrewers, bleeckers, oock sommighe taverniers van die in der stede bleven slapene, principalick in den winter, oock van alle de menagien goedt dat sy cochten, huysraedt ende cleederen, de welke sy nu tot Ghent ende Corterycke coopen ende wy vergaen, want alle onse costelycke huysen van de verrewers met den haellaeme sijn gebrocken, vercocht, ende te nieten ghedaen dat te beclaghen is. Noch meer dat machtichste ende groot ambacht van den Mullen-merschers, alias Handschoenmaekers, dewelke sy lieder plochten groote menichte van handschoenen te maccken voor de Engelschen, de welke voornoemde neerynghe ende ambocht nu al te nieten es, waeromme sy lieder aenghenomen hebben een andere neerynghe ende coopmanschepe, dat is, treden van der wolle op den vachten, omme daer of te maecken goede sayen waer of die van Gent ende Hollant ons die van Brugghe seere verkranckt ende afgenomen hebben, ghemerckt dat sy de selve neerynghe doende sijn.

Dat ambacht van de Houte Cruysbogen te maecken, 't welke een groote conste was ende excellent ghepresen; want in myne tyden en mochten de ghildenbroeders in huerlieden hof ten doele niet schieten dan met houtte eruysbogen, noch als daer eenighe groote schietspelen in eenighe steden ghcordonneert ende ghestelt waeren, verciert met schoone prysen, uytgeropen, ende daertoe andere steden ende bourgoysen daer toe begroet, soo en mochte niemant van eenighe steden ofte platsen naer alsulcke prysen schieten danne met houten cruysbogen, dewelcke boghen den meestendeel al seer triumphant beschildert waren naer den heesch; dat welck ambacht tot Brugghe al te nieten es, want men schiet nu anders niet ten doele dan met staele booghen, groote ende cleene in 't jonckhof ende het busschieters-hof met fusieken, soo dat alles te niete is.

Dat ambacht van de Culctemaeckers, alias buffelmaeckers, 't welcke een groot ambacht plochte te wesen, dewelcke die men beleyde ende bedeckte daer mede die groote platte coussen; de sommighe met gouden ende syden draedt bevrocht, dewelcke nu sijn gheheel te nieten, uytghenomen datter noch eenige slechte van cleene prysen worden ghemaect.

Medereeders die waeren hier in voorleden tyden, dewelcke deghelicke ende rijcke coopliden waeren, hebbende alhier tot Brugghe huerlieder huysen ende meestoven alle deghelicken ghemaect; dewelcke coopliden den landtsman syne mede af cochten, dede die reeden met mannen ende huerlieder dienaers hemliedder daer aen verstaende; gereedt sijnde naer behoorten, deden die in witte vaeten, dewelcke up sekere daghen ghepresenteert waeren aen deken ende eedt, ende sommighe mannen daertoe gheordonneert, die dat assaey maeckten, visentcerrende die mede naer behoorten ende gaven vonnisse ende warandatie naer haere deught, 't welcke op dat witte vat ofte carteel ghebrant wierd, maer nu wertter letter ofte gheene meede ghereedt, midts dat se de vrimden man niet en comt haelen omme de periculen van den vyandt ende de grooten costen van de convoyen, die daer op commen, drye onse neerynghen ende coopmanscepe daer al verflauwt ende vereranckt.

Voort ick hebbe ghesien dat de sommighe van de Cuppers die redelyck ghegoet waeren, die laeden twee schepen met azijn, die sylieder selve alhier ghemaect ende ghewonnen hadden, voerende die naer Antwerpen, want sy die niet en costen maecken, daer mede gaende alle dry of vier maenden eens, de weleke aldaer deghelick vercocht wierden, oock mede en consten sy t'Antwerpen gheen olie verlacten, waer doore sy van Antwerpen hier tot Brugghe sonden van huerlieder kinders ende knechten, huerlieder tijt uytwesende, om

dat cuype-ambacht te leeren, 't welcke sy seer neerstelyck dceden, ende die ghesellen ende knechten huerlieder tijt uytwesende, sijn t'huysewaert ghegaen metter conste, gheleert hebbende asijn maecken ende olie leeren verlaeten, ende van dier tijt voort en hebben van onse cuypers poorters niet meer asijn ghecocht.

Voort soo hebbe ick noch ghesien datter niemant en was tot Antwerpen die de boecken, de casse noch manuel of rekenboecken voor de coopliden conste maecken; maer de coopliden Spagniaers ende Itallianen sonderlinghe hier tot Brugghe, ende deden die boeckbinders alhier die maecken, ende sonderlinghe tot eenen Jan de Tollenare, den grootheere van Antonius De Tollenare, die nu overleden es; maer sy hebben dat daer naer seere wel gheleerd, als blijkt die van Antwerpen.

Ick hebbe noch ghesien ende gheweten datter niemant en was in Antwerpen, die coste een stuck wit lijnwaet ployen, noch hollants noch vlaems, want van onse lijnwaet-ployers die saeten achter dat ey op der beurse in een huysen 't welcke den ouden Jan de Matanse van der stede van Brugghe vercreegh, den welcken s^r Matanse maeckt daer of een garde-robbe, ende twee van dese lijnwaet-ployers ginghen op die maerckten van Berghen op den Soom ende sonderlinghen t'Antwerpen, omme aldaer te ployen, alwaer die coopliden sonderlinghe naer hemlieden seere verwachtende waren; oock mede die van Antwerpen en hadden gheen mannen dewelcke consten een fardeel maecken om de mulen in Spagnien te draghen, noch oock groote packen met andere goet als lijnwaedt ende anders tesenden, daer omme, soo gynchghen van hier tot alle de vier marckten, als tot Antwerpen vier packers omme de voornoemde coopliden te dienen, want die van Antwerpen noch niet en consten.

Eenen Cornelis Bernaerdt, oudt notabel man woonende op de Spiegelreye in den Mondt-toe, daer naer Looy van den Huyse die maeckten groote menichte van vernisch buyten der Speypoorte omme het peryckel van den brande; daermede tot Antwerpen gaende ende vercochten in cleene tonnekens aldaer met groote menichte van foillie gheslaghen, maeckende van diversche coleuren; dat es by die van Brugghe al vergaen, want die mannen van Antwerpen die doen dat selve ende wy sijn datte uytte ghemonstert. Adieu ons verlies.

Die van Antwerpen en wisten noch en consten niet geweten hoe datse huerlieder speceryen ende datter toe dient souden garboleren, soo hebben sy ghesonden scker persoonen van Antwerpen aen eenen Jacques Torrier, cruydenier grossier, connende maecken schoone ende kostelycke bancketten, wonende op den houck van de Spagniaerstraete, in 't Witte Cruyce, den welcken Jacques al verleent ende ghegeven heeft de secreten ende datter toe diende omme de specerien te garboleren ende voort die te stellen al naer de rechte ordinantie van der specerien; daer plochten alle weke te commen vier waghens met laeckenen van Rysele omme hier gheverrewet te syne schoon swart als wy maeckten; sijn oock hier achter ghebleven.

Wy hebben noch ghesien dat wy rijcke, machtighe coopliden hadden van engelsche wolle, die tot Calis pleghen te ghane aldaer den stapele was, ende cochten op dien tijt menichte van groote sacken engelsche wolle ende vercochten die alhier aen de mutsreeders, de mannen drapiers van der oude draperye; voort soo quamen die van Corterycke, Yperen, Meenen, Rissele, ende Aerelbeke die groote packen met wolle coopen, want men als op dier tijt geen joquetten en maeckten; die wolle sacken waeren ghesonden in 't Engelsch weeghuys staende in de

Engelsche Straete, daer toe waeren vier arbeyders met heurlieder rollewaghene onder het bloeckhuys op den houck van St. Jansstraete, de welcke nu al ghefaillieert es; want men tot Brugghe niet meer Engelsche wolle en brynght, ergo dat Enghels weeghuys staet ydele ende men heeft gheen aerbeyders daer toe van doene.

Wy plochten den stapele te hebben van de Spaensche ende Innegauws isere, ende dat yseren weeghuys dat stont neffens St. Janskercke suytwaert, daer in dat dikwils veele isere stont te coopen, 'twelcke men al uyt de schepen dede lossen van den steegere by Ypere naer het weeghuys, daer af dat de coopliden, coopers ende vercoopers al achterbleven sijn: waerby dat voornoemde weeghuys gheheel afghebrocken es, ende de erfve vercocht, dien den jonghen Jaeob de Boodt, in dien tijd schout van Brugghe was, ghecocht heeft ende eenen hof aen sijn huys daer af ghemaect heeft. Siet beminde poorters van Brugghe, hoe dat aen allen canten ende syden uwen stede declineert ende vergaet.

Hier pleghen te woonen notabile ende deghelicke mannen poorters, dat zeepsieders waren, die groote quantiteit van zeepe maeckten, dewelcke ghesoden waren naer Ypere, Armentiers, Ryssele ende alle dat Westquartier, doordien aldaer alle de drapiers ghemeenlyck woonden die se oirboorden; daer af binnen der voornoemde stadt van Brugghe, den deken met synen eedt wierdt van den magistraet ghestelt omme dese voornoemde zeepe met datse ghesoden was ende ghetont ende daernaer coudt ende stijf gheworden, wiert van dien voornoemden eedt ende gesworene ghewarandeert ende ghebrant met de lettere van dien jaere, alsoo verre als sy goet ende ghetrouwe gevonden wiert, dies niet wiert verwesen te verbeteren; ende nu sijn al die deghelycke mannen vergaen ende verstor-

ven, ende de neeringhe blijft met hemlieder doot, alsoo verre datter maer twee zeepsieders in Brugghe sijn, dewelcke sijn twee keersgieters, ende dese neeringhe is soo vergaen dat men nu de gesoden zeepe bringht ghetont van Enghelandt ende Hollandt, dewelcke die se oirbooren seere goet vinden. O groot verlies voor onzer stadt! Men siet by experientie dat Vrankeryck de meestendeel van onse manufacturen weerdt, van hier doet vergaen ende versterft, dewelcke alle die van Engheland ende Holland en den duytschen landen ons afghenomen hebben. God betert.

Oock plocht men te maecken ende te backen tot Brugghe groote menichte van lijfkoucken die men sondt westwaert, al het land ende steden duere, ende principael soo hebben die van St. Omaers hovenen ghestelt ende backen al dat sy connen, sendende hemlieder aldaer omtrent op het platte landt ende steden die hier tot Brugghe jaerlick pleghen te commen by termyne l, lx ende lxx pypen siropen om de koucken te bereeden; nu mach er vijf of ses commen omme soberlyck hier tot Brugghe te backen, want onse kerremissen tot Brugghe ende daer omtrent sijn al voor desen tijt ghehouden ende wy gaen ten lijkhuyse al mistroostich cryschen ende weenen; aen alle syden deeadentie des droefheyte, lyden ende verdriet es op onser stadt van Brugghe ghevallen, want die es nu schier ydele, vereranckt ende verlaeten, jae ons ontnomen alle onse neerynghe alsoo ghylider, goede leser, wel ghehoort hebt hier vooren: waerby onse voornoemde stadt niet dan eene penewaerde gheworden en is, den wouckeraere verrijekt ende den bergh van caritate wint den hemele, die ewighe blijdschap door Godts belofte ende ghenadicheyte; wy zijn berooft van alle copmanschepe in 't grosse; van alle constighe ambachten ende neeringhen; onse coopmanschepe die plochte ghevoert te wesen in alle landen

ende steden oost ende west, suyt ende noordt, ende oock aldaer eenich profijt ofte wasdom aen is, dat wordt ons van andere landen ende steden ghenomen, midtsgaeters dat wy gheene revicren en hebben, maer alleenelyck maer eenen poel ghedolven, ghemaect met handen, dewelcke ons wederomme van ons eyghene poorters ende quadt voorstel ende raedt ghenomen es, bedorven, ghebroken ende soo ghescadeliseert oock van de materialen ende braecke vercocht, 't welcke der stadt endc gemeente meer dan lx duysent ponden groote ghecost heeft, ende nu alsoo het staet qualick; dat sas ende de spyen niet reparelyck es, want het sas ende de soutte voor de stadt van Sluijs al versandt ende versluijst, jae al gheheel gheruyneert, 't welcke beclaghelyck es; waermede soude onse stadt ende ghemeente dat connen ghebeteren ende stellen er die navigatiën van Sluys tot Brugghe wederomme als die gheweest heeft? hoe sult ghy leven, ghy brugsche mannen, wijfven ende kinders, niet dan in het cativicheyt ende soberheyt in 't generale, want alle dat etelijcke waere is, dat moet van elders commen omme redelyck te leven, ghelyck cooren, rogge ende terwe, geerste ende avere, dat moeten wy hebben van het suywersche quartier ende van het westen, als van St. Omaers, Betunne, Atrecht, ende van die steden ende dorpen daer ontrent, oock mede van die groote abdien ende huersgelycke, commende alsoo met de riviere van Gent; ende die van Gent en laeten niet meer cooren, geerste, rogghe noch avere door huerlieder stede passeren dan t' hemlieder belieft, alsoo die van Brugghe gheschiet es; de mannen ende gouverneurs van de arme scholieren van den Bogaerde hadden sekere coorene, terwe ghecocht ende betaelt; sy willende dat op Brugghe schepen omme hemlieder te oirbooren voor de voornoemde aerme kynderen; sy die van Ghendt en wilden

dit niet laeten gaen, segghende: Wy hebben het selve van doene.’ Die van Brugghe antwoorden: ‘Wy hebbent ghecocht ende betaelt ende is oock voor de aerme kynderen die leven by die aelmoessen.’ Sy die van Gendt repliqueerden ende seyden: ‘Daer is huerlieder gelt, wy hebben't in onse stadt van doene.’ Ende behielden de voornoemde terwe, ende wy moesten patientie hebben. Oock in tyden van dierste in der noodt, soo moeten wy senden ofte laten commen cooren, zvelaere van Oostland, van Denemarcken, Muscovien, Poolen ende dierghelycke landt; ende botere, caes ende eyeren, kiekens, vette ossen ende coyen moeten wy coopen ende senden haelen tot Dixmude, Vueren, Berghe St. Winox, Lampernesse ende van dat quartier; dat soo moet nu commen van Corterycke, Laleu, dat fruyt, appelen, peeren, pruymen, borbeyeren, criecken ende kersen, ende van daer bringhen sy de vetste schapen ende van Gendt uwe vetste calvers. Aldus soo moet al uwen leeftoogt van ander steden ende platsen commen ter grooter peryckel ende costen, ende als het ghebuert datter iemandt wie hy sy van Brugghe ghevanghen es, wert tot Oostende of Vlissinghe ghevoert ter groote ende excessive kosten ende in groote armoede, aldaer liggende, buytten alle andere stede, want de inwoonders van der stede van Gendt, Corterycke, Audenaerde, Geeraertsberghe, Ryssele ende deergelycke stede suyt ende westwaert, leven veel betere coop ende gemackelycker dan wy doen tot Brugghe, ghemerckt dat alle onslieder provisie ende leeftoocht, wollen ende lynnyn in onser stadt niet en connen ghecryghen als gheseyt is sonder grooten cost, intereest ende peryckelen. O aerme stadt, nu frontiere!

Voort alle de wolle laeckenen die men uyt Enghelandt bringht, oock carseyen, bayen, met grooten menichte van wollen gaerne, ende oock sommige sayen die werden oock

aldaer in Enghelandt ghemaectt ende hier in onse landen vercocht ende oock naer Spaignien ende Vranckerycke ghevoert, ende aldus al huerlieder laeckenen als vooren die werden in dese Nederlanden ghebrocht, als te Gendt, Brugghe, Antwerpen, te Dunkerke ende aldaer met de licentien openbaerlyck vercocht ende ghehuysseert; daer mede dat wy voeden ende verstercken onse vyanden die aldus met ons selfs gelt oerloghen, jae sy doen ons oorloghen met onse steden met onse casteelen ende sterckten ende met ons selfs gelde, als gheseyt is, behoudende alsoo de oorloghe jeghens onsyeder, buyten hueren lande, ende sitten in huerlieder selfs landt in grooten weelde ende triumphen, ende vereryghen groote rijkdommen naer de weerelt, ende wylieder nu in desen benauden tijdt soo gaen onse notabile poorterye ende ghemeente al te niet, ende wat men daghelijcx langhs soo meer, ghemeret, dat uytgeroepen is van 's coninckx van Spagniens weghe een placact ende ordinantie van de gone die renten hebben up het landt ende up sommige ander poincten, raeckende de materie van betaelynghe, dat al stellende in 't ghesegghenschap van commissarissen daer toe gheordonneert. Ende oock door die groote declinatie, als vooren verhaelt is, van der stede van Brugghe, daer mede de voornoemde stede seer verydelt is, waer by groote menichte van huysen ledich staen ende onbewoont al ydele, ende de gone die bewoont sijn, werden ghegheven ten cleenen pryse, want die huysen die plochten te gelden xvj ofte xvij ponden grooten 's jaers, die geeft men nu omme sesse ponden grooten, ende welke plochten te gelden x xij ponden grooten die worden ghegheven omme drye ponden grooten ende drye ponden en half, ende die plachten te gelden vijf ponden groote, die geeft men nu ter tijdt om een pondt groote; boven dien moeten noch betaelen renten ende

reparatien. Alsoo werden alle huysen tot Brugghe verhuert in advenant, waerby onse poorters ende inghesetene in grooter cativicheyt ende aeremoede sijn ghevallen, sonderlinghe de persoonen die alleenelyck op hueren renten ende incommen van huysen ende landtspachten moeten leven, waerby sy moeten vercoopen buere juweelen, brasaletten, ketenen ende baeghen, huerlieder beste ende costelijckste cleederen, die ghevende om den helft ofte een derde min dan sy ghecost hebben ende oock weert sijn, jac, ik hebbe geweten dat jonckvrouwen, fluweelen craproenen draghende, quamen leenen tot ghemeene ambachtslieden eenen angelot omme te leven. Och, siet hier in wat dolatien ende benautheyt dat onse poorterye ende ghemeente ghecommen is ende noch in meerdere lyden!

Ende noch een ander saecke, beminde leser, soo moet ick u verdoogen hoe dat andere steden subalterne, ontrent Brugghe geleghen, vergaen ende werden oock gheheel ende allesijns ghedeelineert, omme de groote declinatie ende bederfvenisse der stede van Brugghe, als Sluys, Damme, Aerdenburgh, Munnckreede, ten Houcke, ter Muyde, Oostburgh, Blankenberghe, Middelburgh in Vlaenderen ende Ostende; want hier voormaels als Brugghe was ingrooter triomphen dat des conines Philippus van Spagnien, grave van Vlaenderen, Carolus V heer vader, saligher ghedachtenis, met synen edelen, synen hof tot Brugghe hielt en was er oock in alle deze Nederlanden gheen stadt noch beter platse omme de coopliden met heurlieder goedinghen ende coopmanschepe te logieren, te huysen ende te hovenen dan tot Brugghe alleen, te meer omme dat alle de schepen met coopmanschap niet beters en mochten commen dan in onser havene ter Sluys; ende omme dat de coopliden ende huerlieder goedt, ende coopmanschepe in soo

grooter menichte tot Brugghe was ghebrocht van Oosten ende Westen in sulcken wyse dat men die in Brugghe in de huysen, platsen, boyen, kelders, vauten niet en consten ghestuywen nochte logeeren, soo wierden daeromme omtrent ende by Brugghe ghemaect diversche steden ende bourchagien, als ter Muyden, Houcke, Munnekreede, aldaer de cooplieden van eersten al heurlieder groufve ware sonden, als peck, terre, masten, sparren, plancken, deillen, rechte ende dierghelycke coopmanschepe; ende allen drooghen visschen met pilterye met menichte, ende andere waren wierden in andere stadt ghesonden. Engelsche met huerlieder wolle ende coopmanschepe waren ghestelt tot Aerdenburgh, de coopmanschepe van de mottalen wercke ende ketelaers met datter aencleefde die hadden heurlieder woonste te Middelburgh in Vlaenderen, ghelyck te Damme den stapele van de fransche wynen ende packinghe van den arinck, ende soo voort elcke van de steden ontrent Brugghe ghelegghen, hadden sijn sekere ordinaire coopmanschepe, waerby ghy claerlyck sien moght ter cause van de ruyne ende declinatie der stede van Brugghe soo sijn alle dese voornoemde steden al vergaen, als't claerlyck hier blijkt.

Aldus aensiet nu waer ghy u keert of wendt, ghy en hoort anders niet tot Brugghe dan van ghebreke, ende claeghen van nieuwe calotey, het coorne maelen, ende heeschen op alle waeren; wat baet het luyde roepen ende tieren, het is een scherp sweert dat den honghere baert. O by den hongher ende dierste soo is een stadt aldermeerst ghecastijdt: men telt van magherheden al onse rebben; hoe mach nu tot Brugghe eenen rentier ende schamelen man leven met vier ende vijfkinderen met cleender winninghe, die sijn noch levende doot, want letter ymandt die rechtveerdelyck leven wilt die heeft cleene winninghe, ende wy

verliesen nu den tijt met duchten, vreesen ende hopen; wy sijn nu moedeloos ende levende doot. Godt lof ende danck, wy sijn eene groote ende onghehoorde dierste ontgaen. Godt almachtich die wil ons gheven syne ghebenedyde gratie dat alsulcx niet meer gebueren en mach. Keert dit blat omme ende leest ende aenmerckt die voorleden groote dierste van alle saecken. O Heere ende almachtich Godt, door uwe groote genadigheyt ende bermhertigheyt vertroost u volck. Och Heere, in onser wet van Brugghe wilt verleenen dat de commissarissen daer toe gheordonneert moghen verkiesen xxvj mannen als hier voortijt saeten in 't Capitolium, die anders niet sochten noch raedt en hielden dan om dat ghemeene profijt ende ghemeene baete, ende alsoo langhe als dat gheschiede soo domineerden de Romeynen over alle landen. Och ofte die van Brugghe alsulck ghebueren mochte, waarmede de bedelaers achterblyven soudent.

Dit navolghende is den prijs van alle hetelycke ende drinckelycke waeren, oock mede van schoens, pantouffels, specerie, van houdt ende anders, ende dit van den jaere lxxxiiij, 85, ende het jaer 1586 vercocht.

Eerst een hoet terwe	□ 3-16-00
Een hoet rogghe	□ 2-14-00
Een hoet havere	□ 1-16-00
Een hoet geerste	□ 1-19-00
Een hoet lynsaedt	□ 4-00-00
Een hoet rapsaedt	□ 2-00-00
Een hoet mostaertsaedt	□ 8-00-00
Een hoet herreweten, cleine	□ 3-10-00
Een hoet herreweten, middelbaer	□ 3-00-00
Een hoet herreweten, de minste	□ 2-10-00
Een hoet platte boonen om te planten	□ 6-00-00
Een hoet platte boonen	□ 4-00-00
Een hoet platte boonen	□ 3-10-00

Cleene gemeene boonen	☐ 3-00-00
Een hoet boucqueedt	☐ 2-00-00
Een hoet vitsen	☐ 2-4-00
Een hoet zoudt	☐ 2-8-00

Op den 25 juny 1586 vercocht men

De terwe	☐ 6-18-00
En de rugge	☐ 5- 4-00
Een hoet geerste	☐ 3-10-00
Ende andere zoudt, graen ende platte boonen ende herreweten naer advenant. Ende men seyde dat op dien tijt de terwe tot Gent golt	☐ 8-8-00
Eenen vetten ossen golt	☐ 18-00-00
Eenen middelbaeren osse	☐ 12-00-00
Eenen magheren osse	☐ 7-00-00
Eene vette coe	☐ 12-00-00
Eene middelbaere coe	☐ 7-00-00
Eene cleene magher coe	☐ 4-10-00
Een vet schaep	☐ 2-12-00
Een middelbaer schaep	☐ 2-00-00
Een magher schaep	☐ 1-10-00
Een lam	☐ 1-4-00
Een geete lammeken	☐ 1-4-00
Een vet swijn	☐ 6-10-00
Een middelbaer swijn	☐ 4-10-00
Een swijn busscherken	☐ 5-6-00
Een braet-vercken	☐ 0-6-00
Een pondt laerdt	☐ 0-3-4
Een eoppel vette capoenen	☐ 2-6-8
Een coppel middelbaer	☐ 1-16-00
Een coppel mager capoenen	☐ 1-00-00
Een coppel kiekens	☐ 0-6-00
Een coppel aentvoghels	☐ 0-4-6

Een coppel duyven

0-1-2

Een coppel patrysen

0-5-4

Een coppel wilde conynen	☐ 0-4-8
Een coppel temme conynen	☐ 0-3-00
Een xxv eyeren	☐ 0-3-8
Een stoop nimolcken melck	☐ 0-00-10
Een stoop kerremelck	☐ 0-00-5
Een bont raepen	☐ 0-00-6
Een bont warremoes	☐ 0-00-3
Een bont spenage	☐ 0-00-4
Een bondeken porstenaeckels	☐ 0-00-5
Een pont caroten	☐ 0-00-6
Een pondt dixmudsche boter	☐ 0-1-9
Een Pondt suwersche boter	☐ 0-1-7
Een Pondt hollandsche boter	☐ 0-1-8
Een Pondt van magher hollandsche boter	☐ 0-1-4
Een Pondt van Engelsche caes	☐ 0-1-00
Een Pondt hollandsche caes	☐ 0-00-10
Eenen goeden schelvisch	☐ 0-2-4
Eenen middelbaren schelvisch	☐ 0-1-8
Eenen grooten wittinck	☐ 0-00-10
Eenen cleynen wittinck	☐ 0-00-5
Eenen grooten but	☐ 0-1-6
Eenen cleenen budt	☐ 0-00-10
Eenen grooten pladijs	☐ 0-1-8
Eenen cleenen pladijs	☐ 0-1-00
Eene groote rogghe	☐ 0-1-10
Eene cleene rogghe	☐ 0-1-00
Een grooten ghesouten visch	☐ 0-8-00
Eenen middelbaren ghesouten viseh	☐ 0-4-8
Een cleenen ghesouten visch	☐ 0-3-4
Een schotel vassche salme	☐ 0-2-6

In den jare 1586 in den vasten ghehaelt:

Een schotel vassche salme	☐ 0-4-00
---------------------------	---------------------------------

xxv drooghe haringhen

0-4-0

xxv natte haringhen

0-3-8

Een heltken mosselen

0-00-3

Den stoop rijnsche wijn	□ 0- 6- 8
Den franschen ende witten wijn	□ 0- 4- 8
Bourdeusche ende conjasche	□ 0- 4- 8
Den rooden franschen wijn als Orlians ende ansche wijn	□ 0- 4- 8
Een stoop moeder wijn	□ 0- 5- 6
Een stoop dobbel bier, wat beter dan water, 5 ingelschen.	
Een stoop mouttoe	□ 0-00- 9
Dobbel mouttoe	□ 0-14-00
Den stoop ingels bier	□ 0- 2-00
Eenen lupens bier	□ 0- 4-00
Canary sucker, het pondt	□ 0- 5- 8
Een Pondt bruyn suyker	□ 0- 2- 6
Een Pondt trezye	□ 0- 4- 8
Een Pondt pepere	□ 0- 9- 6
Een Pondt foillie	□ 1- 1-00
Een Pondt ginnebeere	□ 0- 4-00
Een Pondt canneele	□ 1-00- 4
Een Pondt rijs	□ 0- 1- 2
Een Pondt fransche pruymen	□ 0- 1- 4
Een Pondt rozynen	□ 0- 1- 2
Een Pondt correnten	□ 0- 2-00
Een Pondt cappers	□ 0- 2- 4
Sofferaen, dat pont,	□ 5-00-00
Een Pondt van de greyne	□ 0- 4-00
Een Pondt naghels	□ 0- 6-00
Een Pondt amandelen	□ 0- 4-00
Een Pondt note muscaten	□ 0-11-00

Beminden lezer, wilt weten dat hiervooren staen diversche materien ende articulen die daernaer noch dierder vercocht sijn dan sy daer gheschreven staen.

Hier naer volghende staet gheschreven de dierste van den houtte ende andere materialen dat het huyshouden aengaet.

Een hondert eecken fassael-hout, oostersche taillie	☐ 1-00-00
Hondert eecken blocken	☐ 1- 2-00
Een hondert ghemeene fassael	☐ 0-18-00
Hondert eycken fassaelkens uyt te reye	☐ 0- 4- 6
Hondert murrewe fassaelkens	☐ 0- 4-00
Hondert groote backers rysen	☐ 1- 2-00
Hondert ghemeene andere rysen	☐ 0-18-00
Hondert rysekens, poorterkens	☐ 0-10-00
Murrewe ghemeene poorterkens	☐ 0- 7-00
Hondert rysekens uyt de reye	☐ 0- 4-00
Hondert murrewe reye rysekens	☐ 0- 4-00
Een pont warse kersen	☐ 0- 4-00
Een pont roete kersen	☐ 0- 1-00
Een pont spaensche zeepe	☐ 0- 3- 4
Een pont brugsche zeepe	☐ 0-00-10
Een bereken vloer-bessem	☐ 0-00- 3½
Een besten bessem van eedt	☐ 0-00-12
Een ander veel mynder	☐ 0-00- 6
Een paer muylen met schoykens	☐ 0- 9- 4
Een paer enekel pantouffels	☐ 0- 5- 4
Een paer leren schoen	☐ 0- 5-00
Een paer vrouwe mulkens	☐ 0- 5- 4
Een paer arbeyders schoen	☐ 0- 6- 8
Een paer kinder schoen	☐ 0- 1- 4

Den xvij dach in September, 1587, soo quam tot Brugghe, een schip met turfven met licentie uyt Hollant en vercochten de tonne twee schellynghen, maer en quam daernaer niet meer, segghende dat sy daer aen geen profijt en deden.

O goeden leser, hier vooren hebt ghy ghehoort die groote, felle ende langhe armoede ende dierste, daer inne wy generalyck veele jaeren hebben gheweest ende daer inne wy noch in een groot deel sijn, want hier inne en sien wy noch gheen einde noch troost; want wy blyven in den druck ende groot s

lyden met wijf ende kynderen, anders onder malkanderen niet hoorende dan claghen ende suchten. Wat baet u uwe twee speyen ter Sluys, dat nieuwe ghedelf ende sas 't weleke meer dan lx dusent pond groote coste, alwaer veele schoone schepen uytter zee quamen van der ander landen, van west ende oost tot aen St Lenaertspoorte; jae, ick hebbe aen de selve poort sien ligghen t'samen ghetelt xliij groote schepen met merschen; waer is nu het gelt omme die vaert en speyen wederom te doen repareren ende up te rechten dat se mach navigabele sijn voor den coopman, ende noch boven desen wilt aenmercken alwaer het oock alsoo gheschiet dat se navigabel waeren als vooren ende alhier diversche schepen met coopmanschap quamen, als van Spagnie, Itailien, Levanten, Portugael ende dierghelycke landen, oock mede van de noordersche landen ende oostersche schepen, brenghende die van westen alle maniere van speceryen, sucker, rijs, fygen, rosynen, dadels, oraigen, cappers, droogerye, syropen, olie, enz. ende spaensche wynen, canarie, isle de Madere, ende alsulcke waere ende coopmanschepe als van die landen alhier ghebrocht worden, ende de Oosterlinghen die ligghen oock voor uwe stadt van Brugghe, gelaeden met pelterye, oostersche laeckenen, was, peck, terre, masten, sparren, deillien, plancken ende dierghelycke coopmanschap. Alle dese schepen ende dierghelycke sijn tot uwe stadt ghecommen tot voor u poorte om heurlieder goet te vercoopen, ende sommige ander goet ende coopmanschepe daer jeghens te coopen, alsulck goet ende manufacture, als men hier in het landt maeckt ende in huerlieder landt alderbest dient, ende aldaer meest van noode hebben, ofte den coopman vercocht hebbende moet sijn gelt overmaeken al naer sijnder liefste.

Nu soo vraeghe ick ulieder, Mynheeren, wie van Brugghe

ulieder volck, uwe coopliden ofte uwe poorters sullen dat goedt ende coopmanschepe coopen ende die schepen lossen om datse wederomme met onse manufacture ende coopmanschepe moghen naer huys vaeren? Wie sal my daer op antwoorden? Maer elck treffelyck coopman, hem verstaende van de coopmanschepe van buyten lande ende der binnen, die soude segghen wat souden onse coopliden van der stadt connen ghedoen, wy en hebben alsulcke gheen, noch cleen noch groot; want alle onse ingheseten coopliden van der stadt (voor coopliden bekent) alwaer alle heurlieder roerende coopmanschepe capitael t'samen ghesmolten, sy en souden t'samen geen schip connen uytcoopen; oock mede de winckeliers alhier sijn in letter getalle ende oock soberlyck in vente, anders niet dan by penewaerde, want letter volckx woont in dese stadt, ontrent d'een helft min dan alsoo daer plochte te woonen, ofte het derde; ende den landsman en can met vreden niet buyten de stadt ghewoonen omme den vyand ende de vrybuyters, ergo hy coopt seer letter, jae anders niet dan dat hy noodelyck van doene heeft, dat is al maer een maghere penewaerde, maer sult weten ons principael verlies van renten en de uyttinghe van onsen goede dat wy hebben dat is dat al onse steden subalterne, ontrent ons ghelegghen, en de bourgeoisen sijn al van ons ghescheeden ende oock andere steden die hier plochten te coopen, als Corterycke, Audenaerde, Ryssle, Doornycke, Ypere, Rousselare, Tielt, Calis, jae, hebbe in mynen tyde ghesien dat hier die van Gendt, al dat se van doen hadden cochten van syde, laeckenen, merserye, cort ende lanck, heurlieder wynen ende vaste fruyt ende dierghelycke waeren, ende oock die steden in Artoys, als St. Omaers, Arien, Atrecht, Betuyne, ende andere steden aldaer ontrent, die quamen al heurlieder waere ende coopman-

schepe al tot Brugghe haelen omme hemlied in heurlieder winckel te stoffeeren, 't welck eylaes, van ons al vervreemt is ende achterghebleven sijn, en alsulcke die gaen nu selve tot Antwerpe en in Zeelandt, ende coopen alsulcks als sy in heurlieder winckel ende huysen van doene hebben, by den welcken die winkeliers van onser stadt als nu niet meer en coopen dan sylieder hier binder stadt connen verpeneghen; ergo, onse stadt van Brugghe en is nu anders niet dan eene penewaerde: den eenen poorter leeft by den anderen, ende by den vremden man, maer soo en leven wy niet meer by elck anderen; ergo ons lieder concept dat wy hier voortijts hadden als wy onse vaert dolven naer Sluys, de soute ende varsche in't jaer xv ende vichtich, beghinnende met die twee speyen ter Sluys, ende dat groote sas 't welcke een derde te groot was, de welcke onse brugsche vyanden dit al gheschent, ghebrocken ende bedorven hebben, niet reparelycken in onsen tyden, want de macht ende den middele die is ons aen alle syden benomen ofte ten ware datter een sone gheboren waere van coninclycken stemmen, die grave van Vlaenderen soude werden door Godts ghenade, den welcken soude onse stadt beghiften met eenighe natie van volk, met heurlieder goet ende coopmanschepe die inne dese Nederlanden in geene stadt en mochten woonen noch heurlieder goet venten dan tot Brugghe alleene; dat in syne landen alsulcke eene bedelinghe dede in syne steden, elck wat, soo souden syne landen ende steden te beter vaeren ghelyck Carolus V, keyser van Roome, saligher memorie, hier voortijts ghedaen heeft in Brabant, ghelyck t'Antwerpen, de coopmanschap; tot Leuven, de scholen ende studien; tot Brussel, het hof ende secreten Raedt, ende tot Mechelen het parlement ende het opperste wijsdom ende arestement. Alle dese beneficien ende weldaden sijn hemlied gheschiet,

waerom dan en sal synen soone onsen coninck van Spagnien, oock aermc steden niet beghiften met eenighe van sijnder natiën van volcke met heurlieder coopmanschap die by ons ende in onse stadt met heurlieder materialen soudē woonen, ofte sekere vryheden van maenden en daghen binnen den jaere, dat te doene op dat den coopman die alsulckx goedt begeert ten sekeren daghe, dat aldaer vinden mach, ende dat met goeder vryheden ende paspoorte; want in't verbeteren van elck, my dunckt dat onse stadt van Brugghe ende ghemeente dat wel verdient hebben, deweleke in dese bedroefde tyden seer gheoorsaem sijn gheweest alsoo verre als't hemliedē moghelyck es gheweest aen hunnen grave van Vlaenderen, als andere steden hebben rebel gheweest ende voor hemliedē hebben laeten comen met garnisoenen ende met den munitie van oorloghe, jae laeten beschieten, alsdan soo sijn wy met ons magistraet selve ghecommen aen onsen hertoghe van Parma, bewarende de platsen van onsen edelen coninck van Spagnien, en ons in syne handen ende ghenade overghegheven, als goede subjecten ende goede vassalen behooren te doen, daer door syne Majesteit vele tonnen goude ghespaert heeft, ende dit mach seer wel gheschieden sonder murmuratiën van de steden onverdiēt. Men leest van den patriarch Jacob dat hy synen sone Joseph veel liever hadde dan syne ander soonen ende kinders; dat was om syne deught, wel ende heerlyck leven jeghens synen vader, waeromme hy synen voornoemden sone maeckte een heerlyck cleedt ende rock van bordeurwerck buyten sijn andere kinders. Nu wy sitten in alder aermoede ende cativicheyt, onse schapen sijn ghestelt up een drooghe heye, ende lettere winninghe hebbende, want als vooren gheseyt is, wy hebben verlooren onse vaert in 'tzoute van der zee ter Sluys met onse twee speyen ende sas als't gheseyt is hier vooren;

ende daer en is gheen hope omme die wederomme te recouvreren ofte in't grosse van de coopmanschepe daer of eenige baete te kryghen, ofte ten waere by de hulpe ende groot adresse van onsen edelen ende machtighen heere, den coninck van Spaignien, ende nu interim, wat staet ons te doen om onse aerme stadt ende ghemeente soberlyck te onderhouden, 't welcke moet ghedaen sijn ofte 't is gheheel claer ende voor ooghen dat die anders niet en wert, dan eene landsche stede ende penewaerde. Daeromme soo staet ons de handt te houden ende niet laeten voort te gaen met gonne dat wy met goeder causen ende goede rechte begonnen bebben voor onse stadt ende ghemeente. Nota, dat es onse suwersche Leye te delven van St. Jooris-ten-Distele tot in de groote Leye commende naer behoorten, op dat wy ons lieden daer mede behelpen moghen, als dat alle die steden, als Corterycke, Ryssele, Armentiers, St Omaers, Arien, Meenen, Werfvyke, ende alle platsen en steden ende dorpen moghen metter voornoemde Leye tot Brugghe schepe commen; want wy en hebben nu gheen andere middele om onse stede te vervoorderen dan dese, 't welcke gheen andere steden beschadighen en moghen, dan den gierighen ende den nidighen afjonstighen die alle neeringhen en coopliden willen tot heuren commandemente hebben, ende ander onder heurlieder voeten ende subjectie hebben, 't welcke gheene broederlyke charitate is; ende ghedolven hebbende zullen alsdan wel vercryghen eenen cleynen thol ende schipvaert te stellen up de goedynghe ofte materialen die passeren sullen, ofte veele betere dat elck schip bysonder alleene wat gheve ter assistentie van der vaert ende onderhoudt van den opdracht, alsoo sy dat vinden alder bequaemste ende profytelyckste te wesen.

Dan jae dan, seght men nu: die van Gendt sijnder teghen

met al heurlieder cracht ende magt, segghende veele frivole redenen. Wat deert dat de sonne in de aerde schint, sy hebben ghenoech aen drie rivieren, rycke ende machtigh met heurlieder poorterie ende edeldom, alle wel voorsien van landt ende incommen, alles ghenough, niemand van doene hebbende, dunckende dat sy selve alleene het hoofd sijn van Vlaenderen. Och, stadt van Gendt, sijdt toch te vreden ende laet u ghenoughen metten uwen ende laet doch u medeghebueren met u leven neffens ulieden, want die van Brugghe en soecken gheen overvloedt, maer om simpelyck ende ghesparelyck te leven, sonderlynghe omme betere coop tarrewte te hebbene ende cooren dat van 't westen comt, 't welcke ghylieder ons beletten wilt ende laeten in aeremoede maegherlyck leven, ende niet meer coorens door heurlieder stadt en willen laeten passeren dan dat heurlieder belieft, alsoo hier vooren was gheseyt; dat wel ghebleken is in het exempel dat de mannen ende gouverneurs van den aermen scholieren ende kynders van den Bogaerde hadden voor deselve aarme kynders cooren ghecocht omme te leven, 't welcke die van Ghendt niet en wilden laten passeren; onse mannen seyden: 'Het is ons goet, want wy hebben't ghecocht ende betaelt.' Die van Gent seyden: 'Wy en hebben daer mede niet te doen met Ul, want wy hebben't hier selve van doene; neemt daer is u ghelt dat ghylieder daer vooren ghegheven hebt, ende gaet.' Aldus hebben de gouverneurs moeten hunne patientie hebben ende het cooren derven, ende elders andere cooren ten dierste gaen coopen soudende aere kynders broot te eten hebben. Hier by, goede heeren, soo is ghenoech gheseyt ende twee, drie reysen gheseyt datter geen andere middel en is om onser stede te helpen dan door den wegh van der Leye ende ghedelfd ons te hehelpen, het moet sijn, jae mochte my

iemand antwoorden wederom, wat sullen wy van Brugghe maecken, want die van Antwerpen sijn met die van Ghent alle t'samen tot huerlieder hulpe, ende wy en hebben de macht niet jeghens dese twee groote steden te dinghen. 't Sal groot ghelt ende veel arbeyts kosten, ende daer staet in den Ecclesiasticus gheschreven: 'Wacht u van te dinghen teghen den rijcken, want goudt is tot den koninck gegaen ende heeft sijn herte omme ghekeert.' Wy gelooven dit al wel dat die twee groote steden veel machtiger sijn dan Brugghe, onse ghedeclineerde stadt, maer gy van Brugghe en gheeft den moet noch uwe corragie niet verlooren. Waer sy dy nu, burghmeesters ende schepenen, light op u hoofd, vervroomt ende heft op u herte, ende mannelyke romeinsche herten, neemt goeden raedt met elckander om den coninck van Spaingnen metter hulpe ende assistencie van den hertoghe van Parme, om aen sijnder Majesteit te spreken, verbalelyck ofte met nieuwe requeste, vertoonende de groote declinatie ende aermoede der stede van Brugghe, ende datter gheen ander middel en es omme die te onderhouden in leven dan met dit ghedelf van der Leye. Sijn excellentie ende grooter macht vertoonende dat een groot wonder waere ende schade ende groot verlies dat men alsulcke eene schoone lustighe stadt, van oude tyden de meeste sijnde, nu soude laeten verloren gaen, die met soo cleene een saecke te helpen es, ende dat oock omme de gierigheyt ende benyden van soo machtighe ende hooghmoedighe steden, die ghenough hebben.

O coninck van Spagnien, machtighen heere, aensiet nu met compassie op uwe groote stadt van Brugghe, hoe sleek ende cranck dat se light omme te sterven met penninck ende kerse in der hand, al levende doot; want den rijcken en kan den aermen niet meer behelpen, ende wat men te monde waert steekt is diere; dat onse wercklieden die buyten wercken ploch-

ten te eten, dat nemen nu onse soldaten die onse gagien onfanghen; ende hun halam daer mede sy staen te wercken, nemen sy, jae haere wambuysen, coussen, schoen ende sulckx sy aen hebben dat yedt goedt is, ende noch boven desen so es buyten te lande, gheset op elck ghemete sesse, achte ofte thien groote op elck ghemet, ende oock dierghelycke op de waterynghe daer of datse nochtans gheen pacht en ontfanghen, aldus, als wy niet meer en hebben te gheven, soo staet dan wel onsen pulst te beven. O Brugghe, onse vesten ende rampaerden die vallen alomme in den gronde, alsoo datse de vesten vollen, in peryckel onse stede stellende van berooft te syne, 't welcke groot jammer ware; somma, wy en hebben gheen gelt omme die te vermaecken, oock mede onse Leye vervult ende verslijckt wert alle daghe meer ende meer alsoo datter bykans gheen schip noch boodt aen caeyen noch steeghers en konnen commen, te meer soo isser inne alle vullicheyt, als asschen, musselschelpen, darmen van beesten, ende in enigherhande vuylicheyt dat hier voortijts groote boete was; maer men siet nu bykans nieuwers naer. Den deken van de Mueraers leydt een ghemackelyck leven, maer sijn gagie en vergidt hy niet te heessen ende soo hebben wy nu al verlooren, als vooren noch eens gheseyt is. Al onsen edeldom, principale neeringhen ende ambochten ende onse constenaers hier mede onse stadt verbloot ende verydelt es, wien sal men nu senden ten hove ende oock in Spagnien omme voor onse stadt ende ghemeente te spreken? Wye sal ons nu noch bystandt doen?

O Brugghe, de vraeghe is: 'Waerom sijt ghy aldus van Godt, den Heere, ghecastijdt ende ghestruft met oorloghen, pestilentie ende dieren tijdt, ende alsoo langhe ghedurende ende oock ander castimenten ende declinatie van onser stadt?' Aldus soo vraeghden de Jooden in den tijdt van den prophete

Jeremias, daer op dat den prophete hemlieder verantwoorde ende seyde aldus: ‘Om dat ghy uwen Heere ende Godt verlaeten hebt ende in uwe wellusten, in oncuscheyt, overspel, met andere sonde ghewandelt hebt, ende gheleeft in groote brasserye ende overdicheyt naer ghevolcht, noch dat ghy uwen broeder niet bemind en hebt, maer op hem haet ende nijdt gedreghen, ende hebt ghedooft ende den wegh des Heeren niet naer ghevolght, noch de aerme weduwen ende weesen byghestaen, ende hebt ghedooft uyt den wegh des Heeren noch eens; want de causen van plaeghen, straffen, disciplinen ende castimenten, die Godt den Heere de menschen oversendt es de sonde.’ Exempel, onsen eersten vaeder Adam in't paradijs soo onnoosel ende simple was van sonden, levende in alle wellusten deser weereldt ende was keyser ende heere van gheheel de weereldt ende alle creaturen; want Godt almachtigh die hadde het al onder synen voet ghestelt in sijnder subjectie, maer als hy het gebodt Godts hadde overtreden, soo was hy uyt het paradijs der weelden ghesteken ende ghescastijdt, alsoo oock wylieder en hebben onse weeldighe daghen niet konnen draghen, ghelijck in alle onse gacyfeesten van alle de ghilden die en hebben wy met gheen discretie, modestie noch magnificentie ghehouden, maer die daghen in allen overdaedt, brasseryen ende ghulsicheyt gheoirboirt, ende naer datter sommighe van gildebreders soo dronke waeren, hebben dan ghelooopen naer Venusberghen ende in overspel gheleeft ende met Jorcken van Keyschote den sot ghemaeckt ende in sonde gheleeft.

Op den 1sten meydach soo hebben de vijf gilden elck buyten der stadt eenen gaey van triumphen ende ghenoechten gheschoten, soo commende binnen der stadt den mey inbrenghende, metter groote triumphen te peerde, commende met elck synen coninck alsoo op de poorters-logie 's avonds te

saemen al etende ende goede siere maeckende, scheidende alsoo heerelyck elck van den anderen. - De Handschoenmaekers, gheseyt Mullenmeerschers, sijn eens sjaers tot Aerdenburgh ghereyst, ende onder het deksel van Onse Lieve Vrouwe eenen mantel te draghen, alwaer sommighe van hunlieder hebben aldaer seere brootdroncke ende mal gheweest van dronckenschap ende seer verbrast. - De Cuypersnaepen ginghen oock eens tjaers ten ommeganghe te Dudzeele, met trommelen, feifelen ende aldaer seere groote mallicheyte maeckende; maer de meesters Cuypers, van huerlieder style in 't getal van xiiij, die reeden te peerde ende te waghene te Rouselede omme aldaer eene messe te doen doene; de tafelen waeren ghedeckt in de kercken ende aldaer goede siere maeckende, wederomme commende naer de stadt, ghaven alhier ende daer, naer hemlieder beliefte, diversche manieren van gentiessen, als schriftoressen, spellekokers, schuffeletten, aen de vrouwen ende maeghden ende kynders naer hemlieder beliefte.

Item, de gilde van de Roosebeeckers die men toot Onse Vrouwebroeders, dat waren van de principaelste poorters ende notabelste mannen van der stede; met groote triomphen ghinghen sy meest al te peerde ende te waghene alle gheeleet met eenen colluere in't syde fluweel ende laeckene, naer huerlieder beliefte, met eenen schoonen hoet van den selven coleure, ende vertrocken alsoo tot de prochie van Roosebecke by Rousselare, ende droeghen Onse Vrouwe aldaer eenen mantel ende twee tortsen, hoorende aldaer den dienst der messe, draghende ter eeren van Onse Vrouwe die tortsen ende mantel, ende 's avonds aldaer blyvende eten ende slapen, ende alsoo aldaer soo in't commen als van te vooren in't gaen, maeckende aldaer goede siere ende sonderlinghe te Rousselaere, den mallaert ende Jorcken van Keyschote

maeckende, quamen alsoo 's anderendaghs te peerde ende te waghene inne, behanghen met diversche gentillessen van cofferkens, spellecokers ende andere saecken omme de dochters te gheven ende scheutelkens voor kynders, convoyeerende alsoo hunnen deken tot synen huuse, aldaer dat voor de gilde broeders een costelycke maeltijt bereedt was, ende die triumphe ende maelyden die gheduerden metten bancketten vier of vijf daghen lanck triumphantelyck ende het was eene groote ghenouchte omme dat snaerspel, schalmeyen ende andere ghenouchten te hooren ende oock aldaer men Bacchus groote feeste dede ende Jorcken van Keyschote was aldaer seer ghepresen. Ick hebbe ghehoort omtrent de latste jaeren dat als die dekens niet meer en continueerden, dat elcken deken wel verteerde voor sijn part alleene sonder de wijn die hem gheschonken was, elck wel vier hondert guldens.

Waer sijn nu onse schinkel-feesten die men generalick hielt in alle huysen hier in de stadt, aldaer de pasteyen in de slachtijt mosten soo costelyk ghestoffeerd sijn ende de marckpasteyen bereedt ende de cappoenen, ende men dranck aldaer om prijs, als om meest glaesen, potten ende kannen uytte te drincken, die soude den prijcke van den cappoene winnen, ende een andere de marckpype, ende die aldaer meest dronck ende den keyaert maecte die wierdt van dat schandaleus werck ende brootdronckenschap ghepresen. Dit is nu al verandert in lyden, druck ende verdriet, in claghen ende weenen. Alsoo, ghy eersamen leser, hier vooren wel ghehoort hebt in de materie van de groote diersten ende in de disciplinen van de straffen die onse inwoonders van de armoede, van de peste ende oorloghen ontfangen hebben. Wat sullen wy dan segghen? Niet dan roupen: Godt almachtich! segghende: 'Och Heere, comt ons te hulpe of wy ver-

gaen! O Heere, comt ons ter hulpe met uwe machtighe hand ende verslaet onse vyanden naer u beliefden, ghelyck den coninck David dede met Goliath ende dat de weduwe dede Olifernus, op dat wy moghen in peyse met Godt ende onsen evennaesten leven.' Ende om door Gods bermherticheyt te gheraecken soo hebben wy hier naer ghestelt ende ghecomponeert een ghebedt tot Ghodt almachtigh, ende biddende dat hy ons door syne goddelyke gratie ende onuytsprekelycke groote ghenade door Christum Jesum, synen sone, vergeven wilt onse sonden, ende aenhooren het roupen van ons ghebedt; want hoe wy in meerder druck ende lyden der tribulatiën sijn, hoe dat wy Godt naerder sijn, want Godts bermherticheyt ende ghenade gaet boven alle syne wercken tot de duysenste generatie van de gonne die hem beminnen ende lief hebben.

Een beclach ende lamentatie,

als ghebedt tot Godt almachtich, onsen Heere, omme syne groote genade ende bermhertigeyt, als volght, te verkrygen.

O Hemelschen vader, Godt in der eeuwigheyt, die door uwe almoghende handt gheschapen ende ghemaect hebt alle creaturen, sienelyck ende onsienelyck, ghy schickt ende regiert door uwe goddelyke wijsheyt alle dinghen in een sonderlinghe schoone ordinantie ende door uwe onspreckelycke goedtheyd ende uwer onghemeten ende grondeloose bermhertigheyt soo laet ghy groyen ende bloyen ende voortbringhen alle dinghen door uwe onbegripelycke bermhertigheyt, ende ghy verjeucht dat verdwenen is, ende ghy vermaect dat vervallen is, ende dat doot is maeckt ghy levende. Verweerdicht u doch, o Heere, u aensicht neder te slaen naer uwen lieve ende vercore bruyt, die Heilighe kersten catholicke kercke, ende dat met een claer ende lieffelyck aenschouwen, daer mede ghy al verlicht ende verblidt dat in den hemel ende oock op der aerden is. O Heere, wil doch vernederen uwe sachmoedighe ooghen op ons te slaen, daermede ghy Petrum aensaeght, uwen oppersten herdere, ende terstont soo is hy wijsgheworden ende ter kennisse sijnselvs ghecommen. O Heere, bekeert dat verdoolde volck dat uyt de kerstene ende catholycke wegh ende den gheloove

verdoolt sijn, alsoo ghy Paulus, Augustinus ende aen andere ghedaen hebt tot den oprechten catholycken gheloove ghebrocht hebt; och goeden sachtmoedighen herdere, die in der wildernissen wesende, op den bergh sittende ende leerende te acht salicheden der zielen, den welcken u nu drie daghen ghevolght hebbende, sonder eenighe spyse ofte broot te nutten, dese hebt ghy door uwe groote bermherticheyt aensien ende met vijf geersten broykens ende twee visschen ghespijst, ende alle dese menichte van volck versaedt sijnde noch twaelf corven van remanent over gheschoten. O ghebenedyden langmoedigsten heere, wy vergaen nu van honghere ende van gebreke, als dat de menschen, als vrouwen ende kinderen op de straete van honghere sterven ende oock de sommighe in hunne huysen ende bedden doot ghevonden sijn. Och goeden Herder ende beminden vadere, hoe menichvuldighe wolven die in u schaepstal van onse moeder de H. Kercke, inghebroken sijn, uytten welcken een ieghelyck seght: Hier is Christus; hier is Jesus; om ons tot doolinghe te trecken. Is't oock moghelyck, Heere, die nu vaste volmaeckt ende gheleert sijn in het warachtich catholyck gheloove, soude moghen verwonnen wesen, midts dat sy stranghelyck aenghevochten sijn. O goeden heere, staet ons by met dijnder groote genade ende bermherticheit; hebt ghy niet ghelaten neghen ende tneghentich schaepkens in de wildernisse ende gaen soecken een verdoolt schaep met grooten arbeydt, nemende dat op uwe schouderen ende dat bringhende tot den rechten kudde? Wilt nu u ooghen slaen op die groote menichte van schaepen die verdoolt sijn omme tot den rechten wegh te bringen. Siet, Heere, met wat winden ende tempeesten dat uw schipken bestormt ende verdreven is, dat het bynaer verdrinckt soo dat wy alle verlooren ende vergaen souden hebben, ten waere dat ghy, heere,

door uwe bermhertigheid ende ghenade op ons liet daelen. O Heere dit tempeest ende onweder hebben wy door onse sonden wel verdient; want onse sonden sijn groot ende in meenichvuldicheyt. Wy hebben u gheboden overtreden als onwetende beesten ter hellewaert loopende. O wy bidden u om ghenade, Heere, want u onghemeten ende groote bermherticheyt ende grondeloose ghenade doet ghy tot in de duysentste generatie, ende u castiment ende disciplinen dic en doet ghy maer tot in de derde ende vierde generatie. O heere, u groote regtveerdicheyt ende afgryselycke oordeelen die doen ons verschrikken ende benauwen totter doot toe, ter cause van onse stynckende sonden ende onreynighe wercken. Daerom, Heere, doet ons ghelijck ghy ghedaen hebt met Petrus, Paulus ende David, Ezechias, Magdalena, den moordenaere ende andere sondaeren, ende oock als die van Ninive, ende het vrouwken dat in het overspel ghevonden was, op dat wy niet desespereren en souden. O, Heere, verlost ons uyt Pharaos handen ende bryngt ons ghelijck ghy de kinders van Israel dedet door de Roode Zee sonder eenigh indere ofte letsele te hebben, verlost ons uyt de handen van den vreeden capitain Olifernus, als ghy ghedaen hebt de stadt Bethulia; want, Heere, ghy hebt alleene de maght omme ons te helpen; want, Heere, ghy hebt gheseyt: 'Clopt, ick sal u inlaeten; bidt ende ick sal u gheven; comt alle de gonne die gheladen sijt, ick sal u vertroosten.' O Heere, wy bekennen u rechtveerdicheyt, wy suchten ende beven in alder banghecheyt ghelijck een schaep dat van den wolf vervolgt wort soo commen wy tot u ghelooopen, goeden herdere! O Heere, ontfermt u onser, want wy sitten in grooten benautheyt van oorloghen jehens de vyanden der catholycke kercke, wy sijn ghegeesselt, ghecastijdt met plaghen der pestilentie ende andere felle ende onghehoorde sieckten,

sy doen ons gheven ende opbringhen groote giften ende leeninghe buytter onse macht, sonder eenich wederom-gheven ende sonder compassie. Wy hebben grooten dieren tijdt van cooren ende andere granen, ende oock van vleesch, visch, boter, caes, ende alle andere etelycke waeren; sijn oock uyttermaeten seere diere dat noyt mensche daer af ghedenckenisse en heeft van alsulcke dierste ende groote benaetheyt, jae alsoo groot, dat de menschen van honghere sterven, etende doode stynckende honden ende catten, ende wy sijn in groote benaetheyt als ende ghelijck een lammeken dat van den wolf verslind werd. Wy hebben oock ghesien beenen ende visgraten enaeghen ende enauwen, die op de strate gheworpen waren ende noch andere saecken, als staelen ende verlees van warremoes, spenage, rapschellen ende dierghelycke overschot van cruyden dat men op de strate, op den meshoop weghworp voor de beesten, dat sochten de menschen ende sonderlinghe de kinderen uyt de meshoopen; aldus gaen de menschen langs de straeten al verdrooghende, niet anders hebbende dan het vel over de beenen, ende van magherichcyt soudt men huerlieder de rebben ghetelt hebben, ende noch boven al desen compasselycken ende benauden dieren tijt leydende een bedruckt leven, soo en vinden nu, noch mans, noch vrouwen, noch kynders lettere ofte niet te winnen; ende noch boven al dese soo sijn wy ghequelt met nieuwe gabelen, imposten ende accysen op het cooren ende maelgelt, ende buiten der stad op het landt, men moet gheven stellegelt ende waterynghe op elck ghemet viere, sesse, achte ofte thien grooten ende wy en sien nieuwers gheene havene noch eynde van tribulatiën toe te commen, ten sy, o Heere, dat Ghy ons bystaet. O Heere, wy en beclaeghen ons niet van uwe geesselen, straffe ende tribulatiën die ghy up ons sent; want wy

bekennen hier oock u ontfermherticheyt, want wy bekennen, eylasen! veel meer verdient te hebben door onse sonden; maer wilt aenmercken wat uwer ghenade ende ontfermhertigheyt toe behoort, sonder dewelcke de eynghele niet ghedueren en souden, ick laete vaeren van ons aertsche, broossche vatkens. Och Heere, ontfermt u onser, want wy hebben ons van u afghekeert door de sonde, maer met leedwesen ende berouw soo keeren wy ons omme naer u ghelijck den coninck David seght: 'Heere, ghy sijt onsen toevlucht in der tribulatiën die ons omringhelt hebben. Heere, ghy hebt gheseyt, ten is mynen wille niet dat den sondaere sterve, maer dat hy leve.' - Den prophete Daniel die roept tot u: Heere, segghende aldus: 'Och Godt, heere, wilt doch bringhen u aenschijn ende aensien met uwe ooghen over uwen tempel die ghedestruert es, ende wilt ons ghebet verhooren; want wy hebben misdaen ende ghesondicht jeghens u gheboden; wilt afkeeren dynen toorn ende gramschap van ons; want uwen tempel ende uwe stadt staet woest ende ghedesoleert; wilt toch, Heere, onsen druck ende benautheyt keeren in blijdschap; want ghy alle saecken machtich sijdt; niemand en isser die jeghens uwe mogentheyd stecken magh. Och Heere, Godt, en lact op ons niet meer lydend, tentatie noch verdriet commen dan wy verdragen en konnen, want ghy kent u maecksele van uwe handen, ghelijck dat den aerden potbackere syne broosche vaeten kent. O Heere, omme dat wy uwe gheboden niet ghehouden en hebben, soo werden wy ghecastijdt in 't verlies van onse coopmanschap; ons goetd wordt bedorven ende ghenomen van de pyraeten ter zee, ons landt dat word gheruineert, de huysen ghebroken; de huysen, stallen, scheuren ende boomen worden afgehauwen ende ghebroken, ende alsoo wordt het landt al woeste ghestelt; als wy dat niet cultiveren en moghen noch

oock oirbooren, wy werden aerme ende bystier. Wilt aenhooren den roup van u arm volck, ende verlost ons van de handen onser vyanden. O Heere, waerom hebt ghy ons soo langhe ghelaeten in desen grooten benauden tijdt ende lyden der persecutie; want wy en hebben noch prophete, noch priestere, noch predikant, noch leytsman, noch kerke, noch tempele, noch autaer, noch sacrificie, daermede dat wy uwen heilighen naeme soudē moghen eeren; wilt ons doch verhooren, want dien conincklycken harpenaere die seght: “Een rauwigh herte dat en sal Godt nimmermeer versteken noch versmaeden.” Want, o Heere, ghy hebt dogh wel ghedaen aen onse voorvaders, wilt dat doch aen ons vermeederen, op dat onse vyanden weten moghen dat ghy den Heere, onsen Godt, gloricus sijdt boven alle de werelt, ghy onsen goedertieren verlosser, niet dat wy dat weerdigh sijn ofte verdient hebben, maer schrijft het uwen heiligen ende grooten naeme toe, want ghy onsen salighmaecker sijdt, ende en laet doch niet gheschieden dat de Joden, Turcken, ofte andere die uwen naem niet en kennen als ongheloovighe kersten, die uwe glorie benyden ende hun selven beroemen. Waer is heurlieder Godt, heurlieder bewaerder, heurlieder verlosser ende brudegom? daer sy grootelijcks heurlieder op draeghen met heurlieder roem ende dien soo seere prysen; ende dese mallelycke ende schimpighe woorden commen op uwe goddelycke goetheyt naer ons verdriet ende naer ons jugement dat wy gheheel verlaeten sijn, ende sy en weten niet dat wy tot onser zielen salicheyt ghecastijdt sijn; o Heere, hoort de roep van soo menich duser mensch, bewaert ende verlost ons, Heere, want wy bederven. Dat tempeest van ons castiment gaet te boven de menschelycke wijsheyt. Doet toch cesserē onsen druck, lyden ende verdriet, ende uwe gramschap wilt die

vercoelen. O Heere, wilt ons verdoogen den paeys ende eendrachtigheyt daer wy soo langhe naer ghehaeckt hebben. O soeten minnelycken Jesus, wilt verwecken al die slapende sijn in sonden ende haer salighe kennisse gheven. Comt, o Heere, het licht des werelds, ende verlicht alle de gone die daer in duysternissen des geloofs sijn wandelende, op dat wy in vrede, liefde, ende eendrachtigheyt eenen Heere ende eenen Godt moghen loven, dancken ende beminnen van wien wy alle deughden hebben. Heere, in den tijdt van Loth, ghy soudt ghespaert hebben menich dusent menschen, woonende in de steden van Sodoma en Gomorra ende andere drie steden met den omliggende lande, hadden daer inne ghevonden gheweest thien rechtveerdighe menschen, alsoo ghy, lieven Heere, uwen lieven vriend Abraham belofde, en nu isser soo menich mensche, jae, in meerdere getal, alsoo wy hopen, die uwen naem beminnen ende die uwe eerbiedinghe vertoonen, ende heurken naer het welvaert van uwen huuse, de Heylighe kercke, daer wy u, Heere, de eere of bieden; want wy deelen mede de pilgrims ende arme menschen op der straten gaende, oock huushoudinghen den acrmen, als vrouwen, mannen, ende kynderen, naer onser macht ende mogentheyte. Wy onderhouden metter aelemoessen beede de aarme scholen, de knechtjes te Bogaerde ende de aarme schamele maghdekens in de Eselstraete; oock den armen crancken siecken ende miserabile menschen, liggende in St. Janshuys; oock mede wy doen ons devoir omme te onderhouden de dullen ende vondelinghen in St. Huybrechtshuys, den Berg van Caritate, aldaer men den ghemeen man geld leent, de aarme weduwen ende weesen op huere panden sonder eenigh croys ofte wasdom daer af te nemen; maer alleene alle dese wercken werden ghedaen t'uwere eere ende heiligen name sonder eenighe jactancye, ende, o Heere,

als de kynderen van Israel hadden misdaen jeghen uwer gheboden soo vloogh Moyses in 't Tabernacle des Heere, biddende voor dat ghemeente des voleks, ende ghy hebt Moyses verhoort ende huerlieder misdaet vergheven. Dit en was maer een persooene alleene, maer wy bidden, o Heere, by dusentich persooenen, jonck ende oudt, cleen ende groot omme te verkryghen uwen ghenaden ende verghiffenisse, ende groote bermhertigheyt op ons te toonen, ghelijck ghy hebt ghedaen Ezechias, den coninck, opdat wy in desperatien niet en vallen, want uwe ghenade ende bermhertigheyt gaet tot in der dusentste generatie. Och Hemelschen vader, aensiet uwen eenighen sone, wat hy gheleden heeft omme uwer eere ende der menschen verlossinghe ende salicheyt. Wy sullen doen, alsoo den Propheet Isaias ons leert, segghende aldus: Soekt den Heere, als hy te vinden is, ende wilt hem aenroupen als hy u by is. Dat sullen wy doen door uwe gratie, Heere, ende sullen den Heere soecken in vier manieren, ten eersten: soo sullen wy den Heere soecken, ghelijck een mensche, die waeter soeckt als sijn huys brandt, de welcke groote diligentie doet omme waeter te haelen om dat vier te blusschen; ten tweeden, soo sullen wy den Heere soecken ghelijck een hongherigh mensch die broot soekt omme te eten ende ghevoet te wesen, alsoo sullen wy oock soecken dat broot van der worde Godts ende dat ghebenedyde ende heilig brood van den Heylighen Sacramente des Autaers, dat is de spyse der zielen, ende oock 't lichaemelyck, materiael broodt, daer mede dat wy ons lichaem sullen onderhouden in 't leven. Ten derden sullen wy Godt, den Heere, soecken als eenen siecken mensche die licht om sterven die den medicyne soekt om genesen te syne, ende sijn leven te verlanghen; maer te meer endealdermeerst sullen wy den Heere soecken,

ter wylent dat wy fraey ende ghesondt sijn; ten vierden soo sullen wy Godt, den Heere, soecken ghelyck eenen mensche die ghevanghen light van den live, dewelcke groote neersticheyt doet omme verlost te syne ende uyt te geraeken ende doet sijn uytterste devoir omme verlost te syne. Aldus soo sullen wy alle groote neersticheyt doen ende ons uytterste vermoghen omme onse ziele te trecken uyt de karker ende vanghenisse des duyvels ende ons te wachen van dootsonden te doene met Godts gratie, ende den wegh der boosheyt te laeten, de deught te volghen ende caritate te doen aen onsen evennaesten naer ons vermogen. Hier mede, o Heere, sijn wy tot u roupende, niet uyt arrogantie maer om ons selven te conforteren dat wy in desperatien niet vallen en souden; want wy crancke, broosche menschen sijn. Och Heere, sendt ons toch eens uwen H. Geest, wilt dien in ons vernieuwen, ende laet ons segghen met den Prophete: O Heer, schept in ons een suyver herte ende uwen heylighen gheest, wilt dien in ons vernieuwen ende van ons niet weeren; maer verleent ons blijtschap, welvaert ende versterckt met uwen principaelen gheest, uwe bruydt, de H. Kercke, op dat alle tweedrachticheyt in uwe kercke cesserem mach; verleent aen alle herders ende prelaeten, die ghy als stehouders in u platse over u volck ghestelt hebt, op dat sy met oprechte suyver verstandt der H. Schrifturen, u goddelyck woordt ghetrouwelyck naer den geest der waerheyd mogen uytlegghen. Verleent u volck alle te saemen eene goede ghewillicheyt van herten om hemliedder gheoorsaem te wesen, op dat by dien middele u heylighe kercke wederomme gherestitueert wort in haer oude weerdicheyt ende eendrachticheyt. Amen. O Heere, van wyen dat alle deugdelyeke begeerten ende oprechten raedt ende rechtveerdighe wercken commen moet, gheeft uwe dienaers den wae-

rachtigen paeys ende vrede, de welcke de werelt niet gheven en kan, opdat onse herten eenpaerelyck geneghen moghen wesen tot uwe gheboden, ende dat wy vry van allen vreesen der vyande door uwe beschermnisse eenen peyselycken ende vreedtsamenlycken tijdt moghen hebben. O almachtighen Godt, beminder ende bewaerder des paeys, geeft al onse vyanden paeys ende warachtighe caritate, verleent hemliedder kennisse ende vergiffenisse haerliedder sonden ende verlost ons door uwe moghenteyt uyt heurliedder handen naer uwen goddelycken wille ende onser zielen salicheyt door Jesum-Christum, uwen Sone. Amen. Dat moet waer sijn.’

Hier naer volghen diversche edelmannen ende notabel heeren, als Poorters ende andere van de stede van Brugghe ende oock notabele van den lande van den Vryen, denwelcken in den troubelen tijdt by den magistraet van de Guesen, die alsdoen regneerden uytgeseyt waren met brievekens als catholick wesende, ende oock sommighe die ginghen door heurliedder selfs wille om dat alsulck een magistraet regneerde, die hemliedder nieuwegesinde selve gestelt hadden, regneerende van den Jaere 1578 den xvij in maerte tot 1584, als hier naer volgt:

Edele ende weerde heere Philips van Ongijs, ruddere Commissaris ordinaire, hooghbailliu van de stede van Brugghe ende van den lande van den Vryen, Capitayn van der grooten casteele ter Sluys.

Filibert de la Baerc, heere van Mouscroen.

Jean de la Baerre, sijn broeder.
 Jan de Beer, heere van Meulebeke.
 Oock Jan de Beer, heere van Gramere.
 Charles van Ghistele, Heere van Provent.
 Mijnheer van Crequy.
 Mevrouw douairiere van Maldeghem.
 Mijnheerc van Cuerene.
 Mijnheer Jooris van Timseken, ruddere, gheweest schoudt van Brugghe.
 Henderyck Ancheman, heere van Marcke.
 Jean de Gros, heere van Nieulande.
 Marcq Lauwereyns, Heere van Watervliet.
 Synen broeder, Heere van Clynckerlandt.
 Dheer Maerten Lem.
 Jean de Vooght, heere van Geluwevelde.
 Dheer Jan Nieuwenhove.
 Den Burggraef van Rouselare.
 Mynen Heere van Beluwaert.
 Dh^r Sebastiaen Van den Berghe.
 Dh^r Andries Van den Berghe.
 Dh^r Jan Breydele.
 Dh^r Cornelis Buloys.
 Dh^r Ancellemus de Boodt.
 Dh^r Joos van Wostyne, bailliu van der Sluys.
 Mre Ferdinande de Salinas, pensionaris van Brugghe.
 Mre Francoys de Groote, die griffier van Brugghe was.
 Philips van Belle, clercq van de tresorye.
 Mre Gillis Wijts, pensionaris tot Brugghe, wiert raedtsheere tot Gendt.
 Mre Jacob Van Hee.
 Mre Jacob Iman, pensionaris van Brugghe.
 Mre Ancelmus de Boodt, pensionaris tot Brugghe.
 Dh^r Jacob Dominicle.
 Jacob Everboudt.
 Mre Jan Baptiste van Belle.

Cesar de Clerck, } Schepenen ten Vryen.
 Philips van Maldeghem, } Schepenen ten Vryen.
 Charles van Provijn, } Schepenen ten Vryen.
 Jacques Delcflye, } Schepenen ten Vryen.
 Jan de Bruyne, } Schepenen ten Vryen.
 Mre Lauwereyns de Aulea, griffier in 't landt van den Vryen.
 Dh^r Guido Hustinck.
 Dh^r Maerten de Rijcke, d'oude.
 Jacques Haghe, fil^s. dh^r. Bertram.
 Dh^r Jeronimus Troupes.
 Jeronimus van Belle, in de Tresorie.
 Mre Charles de Schildere, pensionaris van den Vryen.
 Reynier Ancheman.
 Gillis Baston.
 Jan Lefebure, coopman van isere.
 Jan Lefebure, makelaere.
 Hosten Harremarre.
 Jacques de Jonghe, laeckensnyder.
 Mre Boudouin Wijts, chirurgien.
 Joseph Godefroot, maeckelaere.
 Mrc Andries Hellinck.
 Mre Jan Calluwaert.
 Wouter van Nieuwmunster.
 Jan Fraeys.
 Mre Jacob Grijpkercke.
 Joos Duboys, coopman, ende Cristiaen, synen sone.
 Crystoffels Ballynck.
 Jan Guintet.
 Reynier van der Plancke.
 Jan de la Roye.
 Mre Nicolays Mesnage.
 Francoys Everboudt.
 Dh^r Symoen van den Heede.
 Cornelis Lauwers.
 Joos de Valcke.

Vincent Turfschadt.
 Cornelis Frarijn.
 Gillis Maertens.
 Vidua Jonckheere Jan van Timseken, Mevrouw Ollebeke.
 V^{ua} Paschier Belsiere.

Ende noch veel meer notabile poorters ende ambochtslieden ende vrouwen, die vertrocken sijn om de quade, valsche religie der Guesen te schouwen, ende noch meer andere catholycke personen, die weghhegaen sijn om den grooten fellen en dieren tijd ende groote lasten die men op hemlieden leyde 't gonne sy niet en consten verdraeghen.

Dese naervolghende personen zijnde signioors ende heeren van der Spaenscher natie met heurlieder huysvrouwen ende oock heurlieder weduwen, dewelcke van Brugghe vertrocken sijn in de landen ende steden neutrael.

Senor Juan Lopez Gallo, Baron de Maele. Sr Juan Lopes de Carrion.

Sr Antonio Del Ryco.

Sr Ferdinando de Matance.

Sr Melchior de Bega.

Sr de Tilleghem.

Sr Pedro de Valentia.

Sr Juan de la Torre.

Sr Bonifacio de Spinosa.

Sr Christoffels Paschiers.

Sr Pedro de Maida.

Sr Juan Galle de Escalado.

Sr Andries de Bourgos.

Sr Juan de Matance.

Sr Baltasar de Bega.

Sr Antonio Seldano.

Sr Francisco de Ruisquas.

Sr Juan de Castello.

Sr Innigo Consales.

Sr Francisco Crugat.

Sr Allonzo de Peralte.

Sr Gaspar de Bourgos.

Sr Garsia de Bega.

S ^r Geronimo Pardo f. Diego.	S ^r Andries de Guallar.
S ^r Louys de Aguilera.	S ^r Petro de Orosio.
S ^r Mattheo del Hoyo.	S ^r Diego de Monte Negro.
S ^r Rodrigo de Guere.	S ^r Pedro de Tamisa.
S ^r Pedro de Quintana Donges.	S ^r Diego de Aranda, secretaris.
S ^r Juan de la Rauldo.	S ^r Francisco de Aranda.
S ^r Bernaerdt de Gueslaerts.	S ^r Blesco Beyar.
S ^r Pedro de Orozio.	Louis Bavisor, clercq van de bisschaeyers.
S ^r Francisco de la Mara.	

Spaensche weduwen die oock uytter stadt vertroken sijn:

Vidova S ^r Antonio de Villa Franchue.	V ^{ia} S ^r Pedro de Melgar.
	V ^{ia} S ^r Pedro de Valentia.
V ^{ia} S ^r de Astadillo.	V ^{ia} S ^r Melchior de Guerre.
V ^{ia} S ^r Louys de la Bega.	V ^{ia} S ^r Mattheo de Hoyo.
V ^{ia} S ^r Diego Pardo f. Silvester.	V ^{ia} S ^r Juan de la Torre.
V ^{ia} S ^r Juan de la Penem.	V ^{ia} S ^r Juan del Ryvo.
V ^{ia} S ^r Diego de Tordomar.	V ^{ia} S ^r Juan de Elcalado.
V ^{ia} S ^r Pedro de Sereso.	V ^{ia} S ^r de Peraulte (d'oude).
V ^{ia} S ^r de la Penna.	

Tis te noteren dat op den Schynschen-dagh, den xx dagh in meye 1584, soo is den paeys ghemaect ende gesloten tusschen onsen doorluchtighen ende machtichen Heere ende prinche Philippus, coninck van Spangien ende grave van Vlaenderen, ter ordinantie van sijnder hoogheyt Alexander, prinche ende Hertoghe van Parma, gouverneur ghestelt over dese Nederlanden. Hier in ons lant van Vlaenderen ende alhier ten desen propooste over der stadt van Brugghe ende der Heeren van den lande van den Vryen, soo sijn ghecommitteert gheweest omme naer den stadt van Doornijcke te reysen by syne Excellentie den Hertoghe van

Parma, van die van Brugghe weghe: Anthonius van den Berghe, burghmeester van den courpse, heere van Hamelvelt, dh' Vincent Seyon, schepen, ende Mre Ollivier Nieulandt, greffier van der vierschaere; ende van de heeren van den Vryen waren ghecommitteert: Charles van Marivoorde, d'oude, Jacob Marchant, Roelant Cortewyle ende Philips de Cerf, ende onse heeren t'samen sijn gheheel veraccordeert met alle de pointen ende articulen, alsoo dat behoort over beyde de syden, deweleke ick op deser tijdt alhier niet en schryve, mits dat se in prente ghestelt sijn. Godt almachtigh die verleene ons syne goddelyke gratie, alle te saemen dat desen paeys magh sijn ter eeren Godts, getrauwe, vaste ende lanckdurigh, ende tot salycheit ende voordernisse van de neerynghe ende welvaert van onser ghemeente van de stede van Brugghe; ende naer dat desen paeys met groote blijtschap ter halle uytgeroepen was ende gepubliceert soo luyde men de groote clocke op de Halle voornoemt ende men sanck tot St. Donaes, in de kereke den Te Deum Laudamus, ende andere bequame diensten. Daernaer heeft mijnheer Remigius Driutius, onse reverendissimo van Brugghe, alle de kercken, cloosters ende capellen, elck op synen tijdt, ghereconsilieert naer de kerstene ende catholycke religie, die gheprofaneert waeren. Godt gheve dat mach sijn ter eere Godts ende onser zielen salicheyt, biddende Godt almachtich dat den geestelycken staet der ghemeente mach voore gaen met goedt exempel van deugdelycke werken in de catholycke kercke. Amen; dat moet waer sijn.

Naer dat de stede van Brugghe heurlieder gheresolveert ende hueren paeys ghemaect hadde met onsen koninck ende doorluchtighen heere van Spagnien, soo heeft hy sijn wettelycke ende catholycke commissarissen ghesonden ende aldaer de wet ende magistraet vernieuwt, den tweeden dach

in september 1584, aldaer in de wet ghestelt in Godts name catholycke mannen, nut ende ydone, omme in wette te wesen, de weleke wet hiervooren in dit bouck staet gheschreven folio 25, dewelcke wet die hebben uytter stadt van Brugghe ghesonden ende uytgheseyt alle de Guesen ende nieuwghesinde personen, de welcke de catholycke ende roomsche religie niet en hebben willen aenneemen, nochte oock onderhouden, de weleke hier achter gheschreven staen.

Mynen heere De Gryse, doen
hooghbailliu van Brugghe ende lande der
Vryen.

Claes Colluyt, de jonge.

Mailliaert de Mel.

Pieter Dominicle.

Nowel Carrion, schepen van den Vryen. Gabriel Gomaer.

Domyn Vaerthol, d'oude.

Jacques Brussault, d'oude.

Mre Francoys Nans.

Joos Brussault, synen sone.

Jan van Vyve, vleeschhauwer.

Guido de Breuck.

Jooris Van Braeckeke, heere van
Houdtrives.

Simoen Ingelgrave.

Jacques Brussault, de jonge.

Anthonius van den Berghe, heere van
Amelveldt.

Claeys de la Fosse.

Jacques van Houtvelt.

Henderyck de Grouf.

Jacques Noyrot.

Henderyck Croes.

Pieter Forrest.

Anthonius Sayon.

Adriaen Ingelgrave.

Reynier Wynckelman, f^s Bern^d.

Cornelis de Boodt.

Jacques Caesenbroodt.

Guillaume Raus.

Charles Trompers (is wederom gekeert).

Marteyn de Boom.

Jacques Mostaert.

Mher Francoys Faghele.

Hosten Beyts.

Martyn De Boom.

Francoys Bruneel.

Jan Van Peene.

Francoys Meese.

Ende noch veel meer andere personen die uyt myne memorie sijn ende niet en kenne; hier sijn inne diversche

personen die uyt heurlieder selven ghegaen sijn, sonder by de magistraet ghecommandeert te wesen, als Sr Pieter de Blende ende andere.

Hier naer volghen de edelmannen ende notabele poorters der stede van Brugghe oock mede mijnheeren van den lande van den Vryen, dewelcke binnen corte jaeren tot den jare 1588 deser werelt overleden sijn, ende voort van den jare lxxxviiij tot den jare 1592 et post, wiens ziele Godt verlichten wille met den ewighen lichte. Amen.

Edele ende weerde heere Philippus, heere van Ongijs, rudder ende commissaris ordinaire van den lande ende graefschap van Vlaendren, hooghbailliu van Brugghe ende van den Vryen, ende capitain van den grooten casteele ter Sluys, etc.

Jan de Baenst, here van Zeleghem.

Jan de Bomeries, heere van Vichte.

Mher Jooris van Theymseke, ruddere, schout gheweest der stede van Brugghe.

Nicolaeys Bollengier, heere van Hayshove.

Mher Joos de Boodt.

Dh^r Pieter Anchemant.

Mher Marteyn Snoekaert, heere van Somerghem, in synen tyden greffier civil der stede van Brugghe.

Dh^r Franeoy's Van de Wostyne.

Dh^r Jan de Schietere.

Jonckheere Jan Van Theemsche, gheweest hebbende schoudt van Brugghe.

Dh^r Philips Dominiele.

Dh^r Hieronimus van den Berghe.

Dh^r Jan de Masseek.

Dh^r Remes Ommcjaegher.

Dh^r Joos Galle, d'oude, overleedt den xviiij april 1575.

Dh^r Michael Snoekaert.
 Mre Pieter Masschroen, pensionnaris ende clercq van weesen der stede van
 Brugghe.
 Dh^r Joos Vogaerts.
 Mre Arnoud Mostaert.
 Dh^r Jan de Damhoudere.
 Dh^r Bernaert van Wadimot.
 Dh^r Jan van Eyewerve.
 Dh^r Joos Lemmens f^s Joos.
 Dh^r Pieter Van Doorne.
 Dh^r Pieter Vanden Bussche.
 Dh^r Ancellemus de Boodt.
 Dh^r Jan Moyart, gestorven tresorier der stede van Brugghe.
 Dh^r Jan Bruneel, lakensnyder.
 Dh^r Jan Speeck.
 Dh^r Andries Lootins.
 Dh^r Nicolays Ancheman.
 Dh^r Pauwels de Graet.
 Dh^r Pieter Bruneel.
 Dh^r Gabriel de la Coste, stierf aen de Carmersbrugghe.
 Dh^r Tobias de Cerf.
 Dh^r Francoys Van Hee.
 Dh^r Cornelis Christiaens.
 Dh^r Jan Roelandts.
 Dh^r Pieter Lootins.
 Dh^r Beernaert Winckelman.
 Dh^r Philips Dominicle, de jonge.
 Dh^r Jacques Christiaens.
 Dh^r Pieter Loyseel.
 Dh^r Ferry van Marivoorde.
 Dh^r Christoffels Rudders.
 Dh^r Gheleyn Ketele.
 Dh^r Jan de Baers.
 Dh^r Jacob van de Woestyne.
 Dh^r Jan Ysenbrant.

Dh^r Lieven Steppen.
 Dh^r Adriaen de Witte.
 Dh^r Dierick Hauwe.
 Mrc Jan Van Damme, greffier ten Vryen.
 Achilles Boom, stèhouder van den hooghbailliu van Brugghe ende den Vryen.
 Jan Telleboom, stedehouder van den hooghbailliu van Brugghe ende van Vryen.
 Dh^r Jacob Toortelboom.
 Dh^r Remes van Aerderycke.
 Louis de Cerf, schepen van den Vrye.
 Mre Jan Pilsse, in synen tijdt roomeester der stede van Brugghe.
 Dh^r Adolf de Boodt.
 Dh^r Pauwels de Moor.
 Mre Marcq Vande Velde, griffier van der vierschaere der stede van Brugghe.
 Dh^r Joos Knevele.
 Dh^r Jan Van den Heede f^s Jacob.
 Dh^r Gheeraert Druwel.
 Dh^r Jan de Croes, merseniër.
 Michel de Meulenaere, clerck van de weesen der stede van Brugghe.
 Mre Willem Pantin, expert medecin.
 Mre Gaspar Winckelman, houdende het bouckxken van informatie tot Brugghe.
 Dh^r Jacob Van den Eede, d'oude.
 Hubrecht Houdemans, geseyd Andries, schepen van den Vryen.
 Mher Charles Metteneye, rudder ende poorter der stede van Brugghe.
 Dh^r Louys Raepe.
 Mre Jan de Gheldere, expert schoolmeester van de latijnsche sprake tot Brugghe.
 Dh^r Cornelis van Wymeersch.
 Dh^r Adriaen vander Muelen.
 Dh^r Pieter van Steenlandt, die overleedt den 5^{en} April 1585.

Dh^r Gillis Baston, de jonge.
 Mre Boudewijn Wijdts, expert chirurgien.
 Dh^r Jan Ketele.
 Dh^r Nicolays Duseillier.
 Dh^r Francoys Nieulant.
 Dh^r Jan-Bap^e Van Ryebeke.
 Dh^r Francoys Schee.
 Mre Gillis Van den Weghe, clerq van den berg van caritate en expert meester
 in der conste der aritmetica.
 Cornelis de Weerdts, meestere van den grooten thol te Brugghe.
 Dh^r Amand de Beste.
 Maximilliaen de Cerf, clereq van weesen in 't landtschap van den Vryen.
 Den burggraeve van Rousselare.
 Dh^r Jan Baey.
 Dh^r Gillis Goedthaels.
 Dh^r Louys van Heynsberghe.
 Dh^r Pieter van Vyve, overleden in 't jaer 1583.
 Dh^r Jan Van der Meersch.
 Mr Pieter Poerbuse, expert schildere ende ingeniariis in de conste van aritmetica.
 Dh^r Joos van Damme.
 Mre Gillis Wijdts, in synen tyde pensionnaris der stede van Brugghe, ende
 daernaer overleedt raedtsheere in den provinciaelen raedt tot Gendt.
 Dh^r Joos Luccas.
 Ollivier Lauwers, crichouder van den Vryen in Zeelandt.
 Mre Jacob Crucguis, leser in boniletters (?) deser stede.
 Dh^r Marteyn de Rijcke, d'oude.
 Mre Nicolays Caesenbroodt, burgmeester, afghestelt tot Brugghe by mynen
 heere prinche van Chimay, overleden ter Sluys.
 Mre Lauereyns de Aulea, greffier der landen van den Vryen.
 Dh^r Herreman Besoete.
 Dh^r Reynier Winekelman, f^s Reynier, den ouden.
 Dh^r Nicolays Cobrysse.

Mre Pieter Adorenes, canoniek van St. Donaes, groot aelmoessenier den aermen daghelickx doende.

Dh^r Jan Jacobs, geseyt Conquest.

Mre Francoys Humbeloot, pensionaris gheweest der stede van Brugghe.

Dh^r Joos Boens, gestorven clercq van den bergh van charitate.

Mre Pieter Carroyt, pastor verus ghestorven van St. Jacobsparochie.

Dh^r Andries Vanden Berghe.

Dh^r Jan Van den Heede, filius Daniel.

Dh^r Pieter Van de Woestyne.

Dh^r Ollivier Spronckhof.

Dh^r Philips Bruneel.

Dh^r Maximilliaen van Durme.

Dh^r Gueraerd van de Woestyne.

Mre Jan Calluwaert, taelman in 't Vrye.

Dh^r Jacques Lefebure.

Dh^r Geeraert van Volden.

Dh^r Hendrick Anchemant, heere van Cortemarck, by Corterycke.

Dh^r Antonius Imbeloodt, in synen tijd wareyndeyn van de munte.

Mijnheer Jan de Beer, heere van Grammene ende notabele in Brugghe.

Dh^r Jacob de Boodt, de jonge, in synen tyde gheweest hebbende schouteete ende burgmeester van Courpse, in Brugghe.

Dh^r Jan Albrecht, lakensnyder.

Dh^r Jan van den Hende.

Dh^r Jacques de Baers, gestorven te Gent in de vanghenisse.

Mre Jan Schynck, griffier, ghestorven van geestelycken hove.

Dh^r Ancellemus de Boot.

Mre Francoys Rapaert, doctor in de medieyne ende chirurgienschap.

Dh^r Jan Arremarre, mersnier van sydelaeckenen.

Mijnheere Mre Jacob Van Pamele, gecoren biscop van Atrecht, gaende naer Brussel, om syne bullen en brieven te hebben, is onder weghe overleden.

Lieven van Marcke, in synen tyde crychouder van den Vryen, is van de vyanden van Ostende verslegen.

Mre Jan Wijdts, notabel van Brugghe, is gestorven griffier van het Proossche.

Mre Jacques Vereecke, archidiaken van mijnheer den Biscop van Brugghe.

Mre Michiel Vander Meersch, expert in de conste van Arithmetica, ende de jonckheyd leerende den bouck ende casse houden.

Mre Jan Bernaerdt, stedematsenare, die overleedt den 1 april 1588.

Dh^r Jan ten Snoekaert, f. Mre Maerten Snoekaert, griffier van Brugghe, heere van Somerghem, overleedt den 20 november 1588.

Dh^r Jan Vanden Bussche, mynen sonderlinghen vriend, ende overleedt den 25 augustus 1588.

Dh^r Reynier Ancheman, f^s.

Dh^r Henderyck, heere van Marcke, die overleedt op Maria Magdalenedach 1589, seere haestelyck, onvorsien, van een bloetspoginghe.

Mijnheere den Reverendissimo Remigius Driutius, bisschop van Brugghe, is overleden den xi meye 1594, ende is begraven te S^t. Donaes in den choir.
R.I.P.

Dh^r Jacob Dominicle, ghepasseert den 17 meye 1594.

Mrc Filibert Schutte, medecin.

Anthonis Van den Berghe, heere van Erckeghem.

Dh^r Engelbert Reynaert.

Mre Guillaume Loyseel, clerq van weesen hier gestorven.

Mre Vincent Baston, taelman.

Dh^r Jan Pardo, hoogburghmeester, die overleedt den 8 meye 1596.

Dh^r Omaert de la Coste, overleden hoofdman van St. Jans sestendeel, den 13 meye 1596.

Dh^r Franeoy's Beunnixken, begraven 3 july 1596.

Dh^r Jan Robijn. 1596.

Dh^r Lodewyck van Maele, mynen sone, is overleden tot Brussel, den

2 july 1596, ende is aldaer begraeven ter Minnebroeders. Godt den Heere, wilt syne ziele verlichten met het ewigh licht.

Dh^r Charles Spanhooghe.

Dh^r Pieter Flanel.

Dh^r Guido Huysteyn.

Mijnheere Andries Eysenaere, priester ende pastor van de loode portie van St Salvators, ende oock pastor van het Godshuys St Jans, is overleden 13 juny 1597.

Mijnheere heer Roelandt Van den Bussche, pastor van de goude portie van St Salvator, is overleden den 17 juny 1597.

Mijnheere Mre Hendryck Pontens, doctor in der Godheyd, wel gelcert ende notabel predicant, pastor van St Jacobskerke, ende hem meer gejoint andere beneficien, die overleedt den 21 Juny 1597.

Mijnheere Dh^r Maerten Lem, overleden burghmeester van schepenen van der collegie van Brugghe sijnder ouderdom van 82 jaeren, den 13 july 1597. Godt wil syne siele gedencken.

Jonckheere Bonnieris, heere van der Vicht, de jonghe, voor desen tijdt burgmeestere gheweest van den Course in 't Jaer 1587, overleden deser werelt in Arthoys, in de stadt Bethunne, in maerte 1598.

Den machtighen ende eersamen Don Philippus van Oostenryk, Coninck van Spagnien, ende Coninck van Portugael ende van meer andere conincryken, hertoghe, grave ende heere van de seventhien Nederlanden etc...met andere diversche heerl., es overleden ende gepassert dese werelt, den 13 september 1598, ende aldaer in Spagnien begraeven. Godt den heere wilt hem genadigh wesen.

Dh^r Charles de Trompers, gestorven tresoryer der stadt van Brugghe, in der stede van Nieuport ende aldaer begraeven den 19 novembre 1598. R.I.P.

Dh^r Antonius Oulterman.

Mre Jan de Breuck, eene van de vier taellieden tot Brugghe, is overleden in october 1589, oudt sijnde 82 jaeren.

Dh^r Joos Galle, f^s Francoys.

Mre Woutere de Raemaekere, doctor in de Godtheyd, broeder ten Augustynen, commende van den autaar, messe ghecelebreert hebbende, in eender qualicheyt begrepen, overleedt haestelyck den 17 january 1596.

Alfonse Perijs, den sone van dh^r Jan Perijs, pensionaris der stede van Brugghe, is overleden op den voornoemden dach dat dh^r Maerten overleden es.

Dh^r Nicolays Despaers, oude burghmeester was, overleden den 20 novembre 1597.

Dh^r Gillis Baston, die overleedt den 28 decembre 1597.

Dh^r Vincent Sayon.

Dh^r Jan Van Nieuwenhove, d'oude.

Dh^r Daniel Besoete, overleden t'synen ouderdom 96 jaeren.

Dh^r Jan Nieulandt, tresorier rentier der stede van Brugghe, overleedt den lactsten meye 1591.

Cornelis Van de Voorde, grooten tholmeester ende commis van der conincklycke Majesteyt van confiscatie, overleedt den twyntichsten maerte 1592.

Dh^r Jacques de Damhoudere, jeghenwoordich voorraedt der stede van Brugghe, overleden den 14 april 1592.

Jacques Van der Geenste, den oudsten clerq van der stede van Brugghe, overleedt in ougst 1592.

Philips Van Belle, pensionaris gheweest, ende daernaer clerq van tresorye te samen den tijdt van 50 jaeren, overleedt 6 septembre 1592.

Dh^r Sebastiaen Van den Berghe, t'synen ouderdom van 84 jaeren gestorven, den 13 septembre 1592.

Dh^r Michiel Halle.

Dh^r Jacques Parresijs.

Mijnheer Mathias Lauwereins, schepen van den Vryen.

Mijn Heere Allexander, Hertoghe van Parma, rudder ende heere van den Gulden Vliese; sijnder excellentie is gouverneur van dese Nederlanden ghestorven ende deser werelt overleden in de stadt van Atrecht, in't landt van Arthoys. Godt den Heere die wilt syne siele verlichten met den ewighen

lichte. Amen, ende is overleden den vierden december 1532.

Dh^r Jacques Parresijs.

Dh^r Jacques Parrasijs.

St Cristoffels de Witte, anders gheheeten Monsieur le Conte, is dese werelt overleden den 7 Juny 1593, tot Londen in Enghelandt.

Wouter van Nieumunster, taelman in 't Vrye.

Dh^r Guille Croquet en is niet gestorven.

Mijnheere Joos Lambrecht, Canonick van St Donaes, denwelcken ghefondeert heeft 13 aerme mannekens in St Jooshuys, ende aldaer begraven; overleden den 21 november 1595.

Dh^r Joos de Muelenare.

Mr Guillaume Loyseel, clercq van weesen, overleedt den 12 sporckel 1594.

Mr Andries Hellinck, procureur in het Vrye.

Mre Joos Huysman, raedsheere tot Gendt, overleden xxviiiij dach in maerte (*alias*, 24 mei 1594).

Hier naervolghen de sommighe van de ghemeene poorterye, niet in wette gheweest hebbende, overleden sijnde:

Jan Flaneel, coopman van bocranen.

Gysebrecht de Buyck.

Symoen de Damhouder, } Grossiers.

Wouter Massuwe, } Grossiers.

Stasen Oulier, } Grossiers.

Jan Annoye, } Grossiers.

Jan Bardoul, poorter.

Reynier Blausche, silversmidt.

Jan de la Fosse, d'oude, } Goudtsmeden.

Cornelis Schelaver, } Goudtsmeden.

Jan de la Fosse, de jonghe, } Goudtsmeden.

Jan Gosijn, zeepsieder.

Arnoudt Blommaert, brauwer.

Frans Valcke, wijnvercooper.
 Geeraert Robijn, huvettere.
 Roeland Warnemoes, vrylaet.
 Philips de Have, vrylaet dives.
 Jan Ferroen, mutsereder.
 Jan Bailliau, deghelyck cuyper.
 Frans de Wintere, dives.
 Jan Breydele, vleeschauwer.
 Louys van Doorne, poortere.
 Robert de Boom, crichouder in 't Vrye.
 Jan Deeghbroodt, coopman, seer rycke.
 Joos Van Peenen, coopman in wijn.
 Jan Van Steenlandt, coopman.
 Jan Lernoudt, den ouden.
 Francoys de Blende, d'oude.
 Joos de Valcke, vrylaet.
 Hendryck van Solderbeke, coopman in wynen.
 Hubrecht van Goultsijn, vermaert drucker van medaillien.
 Willem Hoofman van Blanchove, coopman van wynen.
 Francoys de Blende, de jonge.
 Jan de Carrette, poorter.
 Osten Matrudt, d'oude, coopman van saeyen ende fusteynen.
 Pieter Plancke, lakensnyder.
 Beernaert de Hondt, poorter.
 Jooris de Meyere, stockhouder.
 Jan de la Royere.
 Jan de Roo, deghelic apothecaris, die overleedt den xxviiij dach in october 1585
 (*alias*, 1595).
 Pieter van Heeke, d'oude, coopman van boeranen, overleedt op synen hove te
 Assenede.
 Ferdinande Robert, laeckensnyder.
 Cornelis van den Bussche, idem.
 Jan Crabbe, goudtsmid.
 Lieven de Voghelaere, d'oude, coopman van alle verdeckte cofferen, dives.

Guido Strabant, laeckensnyder.
 Dh' Joos Van Damme, hier voortijts een wambaeysmacker.
 Valentin Claesman, eoopman van wynen.
 Lucas Mussche, den alderexpersten sydeverwer in Brugghe.
 Jan Van Damme, coopman van lijnwaet.
 Lieven Luda, laekensnyder.
 Jan van Hecke, maeckelaer, ghestorven verre in sijn 90 jaeren.
 Cornelis Moens, poorter.
 Joseph Godefroot, eoopman.
 Cornelis Bischoep, coopman in boter.
 Joseph Van den Castere, coopman van cleene merserye.
 Vincent van den Bogaerde, coopman van lijnwaedt.
 Charles Marivoorde, d'oude.
 Anthonis Bultinck, laeckenverrewer, overleedt 15 october 1588.
 Lucas Duhem, poorter.
 Sanders Marisael, goudtslager.
 Mre Pieter de Naeyere, alias Vekyn, ginck t'Antwerpen aldaer minnende eene weduwe, is sonder heur overleden.
 Dominicus Vaertheyl, de jonghe, syde laecken-vercooper.
 Henderyck van de Capelle, hier voortijts stedehouder van den schoudt, is overleden tot sijn 95 jaeren. R.I.P.
 Heer Andries Panne, eanonyneck van O.L.V. kercke, tot Brugghe.
 Jan Schenyn, eene van de Mrs sittende in St. Jans-weeghuys.
 Daniel Besoete, goudtsmid.
 Jacques Bardoult, in 't grosse van wolle laeckenen.
 Alexander de Groote, mullemerscher.
 Henderick Winckelman, deghelijck coopman.
 Wouter Hughelinck, silversmid.
 Ingelbert Reynaert, voorleden in wetten.
 Clays Calue.
 Mre Claude de Cergier, expert steensnyder, ende van ghescheurtheyt aen grootere ende cleendere mannen.
 Jan Fraeys, vrylaet ende griffier van Maele ende van Zyseele, overleedt den 23 maerte 1596.

Bartholomeus Barrot, clercq ter vierschaere der stede van Brugghe, overleedt den 12 april 1597.

Anthonis de Wyen, overleden.

Hiernaer volghen de heeren Signioors van der spaensche natie, die overleden sijn, binnen desen troubelen, et post; wiens zielen Godt verlichten wilt metten ewighen lichte.

Mijnheere de Colonel, overleedt den 12 maerte 1591.

Sr Pedro de Orosio.

Sr Juan de la Torre.

Sr Francisco de Sallemarque.

Sr Juan Galle Escalada.

Sr Pedro de Melgarijs.

Sr Francisquo Cruysat.

Sr Juan de Peralte, d'oude.

Sr Lopes De Carrion.

Sr Juan de Miranda.

Sr Anthonio del Ryvo.

Sr Antonio de Bourgos.

Sr Mattheo del Hoye.

Sr Juan Parsia.

Sr Pedro de Quitanadogis.

Sr Bartholomeus de Peralte.

Sr Cristoffels Passchil, overleden den 22 April 1590.

Sr Francisco Martines.

Sr Anthonio de Naghere.

Sr Innego Consales.

Sr Juan de Raulde.

Sr Ferdinande de Mateure, heere van Tillegem.

Sr Diego de Villegas.

Sr Adriaen de Villegas.

Sr Consales de Alquilera overleedt St Maertensavont 1595.

Sr Pedro de Sant Vincent.

Hiernaer volghen wy ende nemem conclusie van het gonne wy hier vooren gheseyt hebben, dat is hier een cort verhael.

Och mynen goeden lesere, hiervoren soo heht gy ghehoort die groote declinatie, destructie ende den onderganck der stede van Brugghe, dewelcke stad hier voortijts plachte te wesen de alderhooghste, rijkste ende triumphantste stadt van alle dese Nederlanden, oock staende in Vlaenderen, daer of dat seere magnifick ende seere waren triumpheerende de princen, hertoghen, graven van Vlaenderen, rudders ende barroenen, maer boven al den machtigen coninck van Spagnien, Philippus, mynen heere ende grootvaeder van onsen machtigen ende hooghen Heer, weerden heer, coninck van Spagnien jegenwoordich, den welcken heere tot Brugghe sijn hof hielt. In dien tijt soo was de coopmanschepe aldaer commende van alle andere landen ende conincryken, mitsgaeders dat aldaer in de stadt van Brugghe alle natien van volcke was, die heurlieder eyghen goedt ende by facturye vercoopen soudon, ghelijck dat de Spagniaerden, Itallianen, Bosschayers, Portugaloyen ende alle andere coopliden, die goedt ende coopmanschepe van suyden ende westen ontvinghen ende

tot Brugghe brochten; van etelycke waere ende andere manufacture, als olie, wijn, seropen, rijs, amandelen, fyghen, rosynen ende alle manieren van speceryen, oock mede valensche cleederen, tapijts, ende anders. Voorts de Oosterlieden ende cooplieden van den landen noort ende oost, die brochten ons was, peck, terre, ghedrooghde visch, pelterye, sommighe laeckenen van cleenen pryse, voorts masten, sparren, schoone plancken, deillen, zeeoffers ende voort alle maniere van oostersche goedinghe. Voort de Itallianen brochten ons menichte van syde laeckenen van alle sorte etc.; de Bartoenen brochten ons cannevetsen, alloenen, bartoens gaerne, ende van een ander quartier menichte van cleen ende groote pampier, ende oock veele catoenen die ons tot Brugghe seer wel dienen om te verwercken in onse fusteynen; oock mede de cooplieden van Cuelen plachten alhier te commen met alle heurlieder zyde werck, zyde linten, ende datter aen cleeft, dewelcke oock alle achter onse vente ghebleven sijn; maer hier voortijts over langhe tyden, soo quamen die natie van Enghelandt tot Brugghe ende tot Aerdenburgh met heurlieder wolle, staepel houdende omme te vorcoopen, jae hebben ghecommen op Vlaenderen tot Laminsvliet in 't Swijn met derthien (elders 1300) hondert schepen, dat men nu heet Sluus, want alsulcke Engelsche wolle die wiert alle in Vlaenderen ghedrapiert in allen steden ende dorpen, maer mitsgaders dat de sommighe hoofd-personnagien van Inghelandt maeckten groote conversatie, vriendscap, alliance ende kennisse met sommighe heeren van de steden in Vlaenderen, soo ghecreghen sy van onse werklieden drappiers in Enghelandt, die hemlieden leerden wercken ende laeckenen maecken op onser manieren, alsoo dat tot nu toe op desen dagh wel geblcken is, ende nu in onse tyden soo sijnder

uyt Vlaenderen gegaen van onse wercklieden die hemlieden hebben leeren wercken met sochte caerden op onser maniere, alsoo ende in alsulcker wijs dat sy gheheel uyt Vlaenderen de draperye verdreven hebben, uytgenomen drye ofte vier platsen; want hier in Brugghe soo hadden wy de oude draperye ende de nieuwe, dewelcke ons alle ontgaen is, uytgenomen eene draperye. O aerne stadt van Brugghe, nu sommierelycken ende al overghedacht soo en vinde ick niet meer natien van steden ofte landen, coopliden die naer onser stadt van Brugghe sien omme te woonen ende heurlieder goedt ende coopmanschepe te bringhen dan de natie van de Spagniaerden met heurlieder wolle, noch daer toe bedwonghen wesende, met heurlieder stapele by den welcken mijnheeren van Brugghe ulieder noodelycken is, met ulieder cracht ende macht ende wetenthey, die uwen stapele van de wolle wel te bewaren ende ulieder uytterste beste te doen omme die te behouden ende niet een pointcken daer of laten verminderen noch omme schoone woorden, noch omme gelt, noch goedt, want hier woonen noch veele personen; al toocht gylieder, mijn Heeren, dat gylieder in dit stuck Romeynen sijt, dat peysende om het ghemeene profijt van uwer stadt ende overdunckt dat wy alle natien van coopliden uyt onser stadt verloren hebben, ergo de coopmanschap van heurlieder lande in 't grosse oock verloren, alsoo ghy nu claerelyck siet, ende en behoudt niet meer by ulieder dan de natie van Spagnien. Aengaende de coopmanschepe ende noch boven desen hebben wy verloren onse gheleerde meesters ende doctoren in de rechten, als griffiers ende pensionnarissen, de welcke die het soudt waren van den collegie, bewarende de privilegien, rechten, costuymen van der stadt ende ghemeente, betoonende de wethouders aldaer in 't collegie sittende van het stuck ende ma-

terye, voor handen hebbende de waerheyte van der saecke, behoorende te volgen
 altijd, meer Godt vreesende dan puer menschen ontsiende, etc. O Godt heere, wy
 hebben nu al t'eenmael verlooren den edeldom, de notabile poorterye, de
 gheindoctrineerde ende gheleerde in de rechten, alle constenaers ende de beste
 werckgesellen van onse wercklieden ende neerynghe van onse stadt. Alsoo dan soo
 is nu onse stadt van Brugghe gheheel verydelt ende claerlyck maer eene penewaerde
 gheworden. O arme Stadt! O verlaten Stadt! Och aerme poorters, anders niet hebbende
 dan ontfanck van huysheure, landt, zandt, by den vyandt ligghe ende renten op
 de steden. Wy hebben ghesien hier voormaels dat de poorters ende hier naermaels
 de goede ambachtslieden, dat sy alle jare hunne provisie deden, elck op sijn saysoen,
 als tusschen November ende Lichtmesse heurlieder cooren, ende tusschen Bamesse
 ende Halfnovember cochten een osse ofte een coe, elck naer sijn beliefte, die
 legghende in het soudt voor het gheheele jaer, ende van Juni tot Magdalenendagh
 dede men sijn provisie op van boter, een, twee ofte vier cuppen, elck naer syne
 menage; voort van meye tot dat men ginck ougsten ende de vruchten uit 't landt doen
 wercken, soo cochten de goede lieden heurlieder houdt ende brandinghe voor het
 gheheel jaer; maer nu soo coopen de goede lièn een maete ofte halve maete cooren
 op de mart naer heurlieder gelt; den poorter ende den ambachtsman gaet nu letter in
 't Vleeschuys, somwylent een hutsepot van rentvleesch coopende, ende met veele
 wortelen doen bereeden, ofte twee ofte drie schuetel stucken van een coe in het soudt
 legghende, om ghespringht te eten. Hy moet sijn boter by eenen alfven ofte gheheelen
 steen in de penewaerde haelen, dies niet soo coopt hy een pont of twee varsche boter
 ter maert; ende voor sijn brandinghe op sommige

tyden coopt hy een voerken houdt ter mart, ende indien hy jonghe kinders heeft ende coude wynters maect, soo moet hy het houdt ende rysekens haelen in de penewaerde, aldaer sy moeten dat coopen boven de weerde; want ick dickwils ghesien heb by experiencie ryseken die hun maer den incoop ghecost en hadden xv ende xvi stuyvers het hondert, die vercochten sy xxviiij myten het stuck ende sommighe meer, ende in advenante soo vercoopen sylieder heurlieder groot rijs ende fasseel, dat claghelyck is. Ick verstaen dat de penewaerden van houdt ende andere sijn ghegroyt meer dan van vijftich huysen, waerop ick segghe dat den woucker ende de penewaerde bederven ende veraermen tot ter doot de ghemeente diese moeten ghebruycken ende in sulcke decadentie ghevallen sijn; 't welcke niet beter en staet te worden. Nu is de vraeghe: Waermede sullen wy ons ghemeente van Brugghe secoureren ende ter hulpe commen? Naer mijn simpelheyt ende mijn cleyn verstant soo antwoorde ick (onder correctie): Om ulieden particuliereyck te verantwoorden op sommighe articulen, het soude my te lanck vallen, maer het principaelste in onser gesteltenisse sijnde, neffens de aermoede ende cativicheyt van leven, ende dat al ons rijckdom ende coopmanschepe in 't grosse wegh is ghegaen ende dat andere steden ons naest gheleghen ons verdrucken, ende het onderhouden verdryven ende langhx soo minder maecken met huere giften ende gaven, 't welcke wy niet en vermoghen daer inne te volghen. Ende naer dat onse stadt van Brugghe anders niet en is dan eene penewaerde ofte een lantsehe stede geworden, soo en connen wy niet min, 't welck moet ghedaen sijn, want het is noodt, ergo dan soo moeten wy in onsen uutersten nood gheholpen sijn, 't welcke concept is dat wy hebben begonnen, dat wy daermede souden voortgaen tot in de groote Leye op

dat wy die navigabele moghen hebben voor onse stadt van Brugghe, want dese navigatie sal ons seere wel dienen om onse teyre, om dat wy met elckanderen te beter leven moghen; want wy en hebben noch en behouden anders niet dan den staepele van de Spaensche wolle, daervooren wy sorghe draghen moeten als den appel onser ooghen. Mijn heeren van Brugghe, ick spreek ulieder eerweerdelyck toe ter correctie, met een goedt simpel ende getrouwe herte, beminnde dat ghemeente, midts dat ick soo wel kenne, midts dat ick in soo veel diversche diensten met hemliedder gheweest hebbe, ende midts dat ick geene andere middele noch wegh en weet, want de Heeren van Gendt die behooren heurlieder te schamen omme daer jehghens te wesen. Exempel: daer is eene schoone overvloeyende fonteyne uytstortende heur wateren voor den ghemeene man; daer comt een persoon tot den fonteyne met een hemere; den tweeden compt met eene tonne oock ende een anderen met een groote voer wijnvaten, ende heeft dese drye partyen al met dat watere vervult tot sijnder begeerte, ladende op eene waghene omme die wech te voeren, ende ter deser wyse soo comt daer eenen ghemeenen benauden man, om een stoop waters uyt derselve fonteyne te hebbene, met een canne; den gonnen die al dat water ghehaelt heeft als met hemeren, tonneken ende een groot voer wynvaten al abundantelyck vol water, die spreekt die persoone, die maer eenen stoop waters ghehaelt heeft, qualick ende straffelyck toe, ende doet sijn uytterste beste om dat met alle syne macht ende met goet ende gelt te beletten dat hy niet meer water en halen soude tot die fonteyne, dewelcke hem niet eyghen en is noch soerse noch gront, van waer die fonteyne comt. By comparatie: die van Gendt halen met een heemer water, dat is uytter Lieve; noch met een tonne, dat is uyt de

Schelde, ende met een voer uyt de Leye; nu wat can die van Gendt deeren dat wy een stoop water haelen uyt de Leye, dieghemeeneis, datsyneghebeuren soude mededeelen neffens hem van het gonne dat hem niet toe en behoort, dan den Heere van den lande, etc. Daeromme, myne Heeren van Brugghe, neemt mannen van de stadt die mans name weerdigh sijn, beminders ende liefhebbers van den ghemeente die clouck ende stoudt sijn; laet die het stuck handelen boven, beneden, achter ende vooren. Wy hebben een seer ghenadighen coninck, wy en begeeren alsnoch gheen ducaten, maer sijn consent ende bevel met autoriteyt dat men ons werck beginnen ende volbringhen moghe, alsoo wy begeeren, want Antwerpe ende Ghent, die twee machtiche steden, sijn genouch ghestoffeert met schoone waters ende revieren, meer dan sy behouven; laet doch de stadt van Brugghe een cleen waterken hebben, omme heurlieder selven te onderhouden; 't ware een groot jammer ende te beclaghen dat onsen grave van Vlaenderen eene alsulcke stadt soude laten verlooren gaen; want onse stadt van Brugghe te niete gaende, wien soude alsulcke eene stadt connen maecken? Hier mede van onsen ghedelfve legghe ick mijn penne wech omme schryven, biddende ende begeerende aen den beminden leser ende principalyck aen Mynheeren van Brugghe dit cleen vertoogh van my te willen excuseren, ende ten besten keeren; vindt ghy eenighe fauten in het schryven, ofte dat niet ghestelt en is naer style, ofte oock datter te veele ofte te lettere aen gheschreven is, wil het my vergheven ghemerckt dat ick een leeck ende ongheleert persoone ben, oock tot mijnder oude ghecommen ben van 86 jaren; oock mede begheerende dat indien ghy vindt tselve drie ofte vier reysen verhaelt dat en is niet te verwonderen, daer of dat herte vol is, daer of spreeckt den mond; oock mede eene goede deughdelycke

profytelycke ende nodelycke saecke te dickmaels verhaelen, het is wel gedaen. Bidt, begheerdt, stuipt ende neicht soo langhe tot dat u begeerte volcommen is; want onsen heere Jesus, onsen Salichmacker, die heeft ons het selve gheleert onsen Pater Noster daghelijckx te segghen: Vaeder, gheeft ons heden ons daghelijckx broodt, ende toecommende sy ons uwen rycken. Ende onse Heere en gheeft ons dat niet terstont, maer sal ons het gheven, als het synen goddelycken wille is. Nochtans heeft ons gheleert altijts bidden, alsoo laet ons oock altijt bidden ende niet ophouden van begeeren aen onsen edelen ende moghenden Heer, den Coninck van Spagnien, en aen Syne Excellentie den Hertoghe van Parma, onsen gouverneur, ende niet aflaten van bidden tot dat wy onse begeerte volcommen hebben, want daer anders gheene middele en is. Comparatie, de schryfture seght: Die persevereert tot den eynde, die sal saligh sijn.

Hier volghen diversche geschiedenissen dewelcke genomen sijn uyt sommige cronycken ende andere, aengaende de stadt van brugghe.

In den jare 984 soo ordonneerde den keyser Otto van Duytslandt, den derden van dier name, de seven cuervorsten ende sommighe ander leden des Rijckx.

Als den goeden Carel, den 14 Grave van Vlaenderen, gereigneert hadde aght jaren, op eender tijt ginck hy naer syne gewoonte barvoets met eenen langhen keerele ghegort op eenen vrydagh in maerte te St. Donaes boven op de vaute, neffens den choor boven, omme aldaer de messe te hooren in eene capelle, ende aldaer quam eene vrouwe aelmoesse biddende aen den voornoemden Grave; hy stack sijn handt in syne tassche ende reyckte eenen penninck, ghevende die arme vrouwe om Godtswille. Doen quam Busschaert Van der Straete met sijn broeders ende maghen, dewelcke den goeden Carel doot sloughen ende deerelyck vermoorden. Dese moordt was ghedaen in maerte in 't jaer elf hondert seven en twintigh, over welcke moordenaers daer naer groote justicie ghedaen is.

In den jare elf hondert ende seven-en-twyntich ontrent deser tijt, soo is begonst de orden van de Chartreusen ende van den H. Bernaerdt, den eersten abt van Clarevaux in Vranckerijcke, die met syne monicken seer heylichlyck leefden, als sy aerme waren.

Ende op desen voornoemden tijt, soo was St. Zeeghere,

abt van de monicken woonende in het clooster van St. Denijs by Paris, ende sult weten dat Sinte Zeghersdach comt den xi in Sporcle.

Ghy sult weten dat in den jare 1200 soo wiert tot Brugghe binnen de stede eenen nieuwen grooten thol opghestelt op der coopmanschepe, te weten: der coopmanschepe te Brugghe ghecoght buyten den lande varende, sal geven vier groote van den ponde, ende dat binnen den lande gheoirboort wort dat sal gheven twee groote van den ponde, 't welcke mijnheere van Ghistele ontvangen sal, daervoren de zee-custen met de dijcken van den lande van Vlaenderen, te weten van Calis tot der Sluys in 't Swijn, alsoo bewarende het landt van Vlaenderen van roovers, dieven ende pyraeten, ende dierghelycke, ende hem is gheordonneert ende gheconsenteert mijnheere van den Gruuthuyse om als adjoinct ende capitain van Brugghe, hem in alle saecken bytestaen ende helpen bewaeren de voornoemde zeekusten, den welcken heere van den Gruythuyse hebben sal van elcke tonne biers, die men in Brugghe brauwen sal, twee grooten. Nu soo is voort te noteren dat hiernaer in 't jaer 1549 de heeren van Brugghe vercreghen hebben van onsen edelen ende seer machtighen heere, Carolus den V, keyser van Roomen, dat men niet meer pontgeld en betalen sal, maer men sal stockgelt geven van tonnen, vaeten, pypen, derdendeelen, packen ende dierghelycke, alsulckx als dat octroy ende ordonnancie spreekt ende breeder verclaerst is ter Brughscher Halle, uytgheroepen den 5 in april 1550.

't Es te noteeren ende sult weten naer alle gheschreven rechten ende naer dat predikte den religieus broeder Jan Van Audenarde, observant ten Freren, in Brugghe; den voornoemde heere die preeckte dit op St. Mattheusdach 1517, segghende: Sal eenen thol goedt sijn ende rechtveerdich,

ofte sal men die moghen ontfanghen sonder sonde, soo moet sy hebben vier conditien, te weten: Eerst, soo moet hy inghestelt sijn by eenen heere, rechten hoir ende wettelycke actie hebbende van het landt, platse ende steden, waer men den thol stelt. Ten tweeden, daer moet oock toe juste ende wettelyke cause sijn waerom men die thol stelt, als dat men daarmede sal bevryen 't sy te watere, 't sy te lande, ter zee, ofte ter revieren, wegghen ende passagen aldaer den coopmanschepe ende syne goedinghe passeeren sullen, ende als men daer of in gebreke waere men soude cause hebben daer jegghen te opposeren. Ten derden, soo en moet men niet meer ontfanghen van den thol, dan het juste inghestelt recht; ten vierden soo en moet men niet nemen van gheen gheestelycke ofte oock weerelycke lyeden theyre ofte etelycke goederen, die oock eenighe abiten coopen omme heur selfs cleedinghen ende heur selfs huyshoudinghe, ende dierghelycke die sy niet voort en willen vercoopen omme daer aen te winnen; want de tollen ofte meeninghe van de lasten van dien en is niet gheweest, ofte immers en behoort niet te wesen dan op de coopmanschepe rydende ende passerende door het lant te watere ofte te lande, ende om dat dien heere die dese tollen ontfanckt 't selve sijn landt ende passagie bevryden soude van alle roovers ende misdoenders.

In 't jaer 1134 sondt Sybila van Jerusalem aen haeren man, mijn heere Dieryck van Elsatien, den 16 grave van Vlaenderen, doen tot Brugghe wesende, dat weerdigh bloet ons Heeren Jesu Christi, 't welcke daer rust in St. Baseliskercke op den Burch. Noteert: dat weerdich bloet ons Heeren dat cesscerde van loopene in den jare 1309.

Ende in 't jaer 1311 soo was d'eerste processie van den H. Bloede gheinstituert te draghen rontomme de stadt van Brugghe.

Ende op den 24 april 1388, soo was dat weerde H. Bloedt in een nieuwe castelyne glas casse ghestelt.

Ende op den 22 in agosto 1565, soo was de eerste processie generael ghedreghen met den hoogweerdighe Bloede tot de Beginkens in den Wingaerde.

Ende d'eerste processie generael was gedreghen tot Brugghe met den heylighen ende hoogweerdighen Sacramente in dat clooster van de Susterkens van St. Claeren, op den 3 dach van september anno 1465.

In 't jaer 1220 soo begonste de ordene van de Predycheere, gheseyt de Jacoppynen, oock mede de ordene van de Minnebroeders ende de ordene van Onse Vrouwebroeders, gheseyt de Carmersbroeders, ende oock mede de ordene van de Cruysbroeders, die in des keyzers Constantinus tijdt eerst begonsten.

In den jare 1229 soo heeft vercreghen Louys, den coninck van Vranckerycke, van Boudewijn, den keyser van Constantinople, de doorne croone van Jesus-Christus, ende oock de spongie ende dat ysere van der sperre, daermede dat Christus Jesus, onsen salichmaecker, in syne borst doorstcken was, hangende aen het houdt des cruycen om onser aller salicheyt, ende wierden dese reliquien scere solemneelyck met groote devotie ghedreghen in de abdie van St Denijs by Paris.

In 't jare 1316 soo viel om den torre van St Donaeskercke tot Brugghe.

Ende in 't jaer 1318 soo was dat clooster van der Chatrusen eerst ghefondeert by St Cruys, neffens Brugghe.

In den jare ons Heeren 1323 soo was het soo hart ghevrosen dat men van Lubecke tot Denemaercken, ende in Prusen ginck ende reysde op het ijs, ende daer wierden herberghe op het voornoemde ijs ghestelt om het volck te logeren.

Ottomannus, den eersten turckschen keyser, reigeneerde 28 jaren tot in 't jaer 1300, ende Orcanus, den tweeden turckschen keyser, reigeneerde 22 jaer tot in 1350.

Item, in 't jaer 1351 soo was 't eenen onverdraegelycken somere van grooter hitten, want al het cooren op het land dat bedarf, waer by een hoet cooren gold in dien tijt ses gouden schilden, ende in Vranckerycke dat galt aldaer 9 goude realen van der munte van dien tijdt.

In den jare 1355 soo stichte ende fondeerde Jan den Vierden, hertoghe van Brabant, een collegie van geleerde lieden, in den tijdt van den Paus Martinus de V van dien name, welke universiteyt van Loven den hertoghe voornoemt vele privilegien gaf om dat men openbarelyck lesen souden.

In 't jaer 1430 was ghehouden een generael concilie tot Bazele.

In 't jaer 1437 den elfsten dach in sporcle, was ghehouden een daghvaert tot Gendt van de questie van die van Gendt ende die van Brugghe: soo was sententie ghewesen by den persoon van hertoghe Philips selven dat dat land van den Vryen een ledt blyven soude van de vier leden van Vlaenderen jeghen den wille van die van Brugghe.

't Es te noteeren dat in 't jaer 1443 soo waren d'ambachten van de timmerlieden ende maetzenaeren bedwonghen van de heeren van Brugghe van heurlieder eedt te doene voor schepenen van Brugghe, alnaer de oude costuyme, hoewel sy ter contrarie hier te vooren ghedaen hadden.

Noteert dat binnen den jaere 1450 tot Brugghe gheen tresoriers en waren ghemaect, maer daer waeren ghedenomeert vier notabele personen die die van Brugghe hebben souden, te weten: Jan Van Nieuwenhove, Jacob Adornes, Jacob Brandeel ende Jacob de Witte.

In 't jaer 1451 op St. Lauwereynsdach soo gebeurde de groote schotterye te Corterycke.

Naer dat Mahomet, den turckschen keyser, Constantinopelen ende het keyserrycke van Trapazonde inghenomen hadde, soo nam hy daernaer oock den kerstenen af twaelf koninckryken ende twee honderd steden, 't welcke seere deerelyck te beclaeghen is.

Gy leser, ghy sult noteeren hoe dat in 't jaer 1477 wierden gheordonneert ende ghecoren ses heerelycke ende notabel mannen, by den gemeene voyse van der stede van Brugghe, als gheordonneert naer de nieuwe privilegien, te weten: Donaes de Moer, Jan de Blasere, Jan de Plaet, Pieter van Meulebeke, Willem Morel ende Casin Pieters, ende de tresoriers die wierden achterghelaeten, maer de ses mannen continueerden tot den jare 1487 (Elders 1492).

Op den 28 dach in augusto 1481 ter eeren Godts was een schoone processie generael ghedreghen met den weerdighen H. Bloede tot St. Salvators.

Op St. Pauwels-bekeeringhendach, die comt den 25 january anno 1492, soo maeckt het een seer groot ongeweerte van winde ende oock van sneeuw ende oock van dondere ende blixeme, alsoo dat omtrent den een heuren naer noene soo ontstack vander vier ende blixeme den torre van d'Halle op de marckt, in 't belfroot in 't alder opperste van de torre stont recht onder St. Michiel, soo verre dat de torre al verbrande, die cappe met het houtte werck tot der vaute ende de clocken ende de schellen die smolten van den grooten brandt, ende daer bleef een schoenmaecker doodt in den torre, midts dat hy hem te verre avanceerde ende aventureerde, ende St. Michiel die op den torre stont die viel met de spille op het dack, die daer groote schaede dede; ende van den selven ongheweerte soo verbrande op den selven dach de torre van Onse Vrouwekercke te Sluys.

Op den 3 dach in january 1496 was 't soo groot tempeest

van winde dat den portier vander Gendtpoorte, genaemt Jan de Heere, tusschen de deuren der poorte doot gedreven wiert.

In 't jaer 1497 soo wiert Calichuut ende Indien met andere schoone eylanden, die te vooren onbekent waeren, van den coninck Emmanuël van Portugaele gevonden, ende dat by der conste van Astronomien ende wijsheyt van Mre Jacob de Vlaminck, astrologant, de welcke uyt Vlaenderen gheboren was, ende een expert ende gheleerd medicijn.

In 't jaer 1234 was den winter soo koudt, dat des naghts van Nieuwjaerdach de wortels van al het coren vervrosen waren, alsoo datter daernaer vele menschen van ghebreke stierven.

Den 13 augusty 1498, soo was Aernoudt, den camerspeelder, op de groote Marckt voor syne deure opghehanghen, in het huys gheheeten de Schaere, ter cause dat hy secker gelt gheschroot hadde.

In den jare 1500, soo wierden wederomme nieuwe polliciemeesters ghestelt, te weten: Marteyn Reyngoudt, Adriaen Lem, Philips van Waes ende Jan de Strompers, ende oock het jaer daernaer ende niet meer.

Carolus van Oostenrycke, den 24 grave van Vlaenderen, ende 's coninckx van Castillien Philippus sone, ende jonckvrouwe Joanna van Spagnien outsten sone, gheboren in de stadt van Gendt op den 24 dagh van february in 't jaer 1500, 't welcke was een schrickeljaer; den voornoemden coninck Philippus, synen heere vader, was geboren te Brugghe.

Des vrydags den 24 april 1502, soo stelde men den leeuw boven op 't Belfroot van den torre van d'Halle op de marckt te Brugghe.

In den jare 1512, soo was het gheselschap van Calveriers ende oock mede het gheselschap van de schermers,

gheseyt de Allebardiers, aldereest met den parueren ghecleet waren ende ginghen eerst in de processie op den H. Bloetdagh, den derden dagh van meye, in goeden ordonnancie in 't jaer 1512; op den voornoemden dagh, soo drough men eerst den grooten reuse Goliath omme.

Wy gheven alhier te kennen hoe dat myne heeren van der wet ende collegie van Brugghe groote begeerte ende affectie hadden omme eene schoole te maecken van arme kinders, knechtjens, die achter straten verlooren loopden ende te quiste gaen, uyt causen dat sy vader, moeder ende heurlieder naerbestaende vrienden verlooren hebben, dewelcke niemant gade en slaet, ende derghelycke; soo is het gheschiet datter was een platse buyten de Mariebrugghe, aldaer een vervallen gheconterfeyt kloosterken stont, gheheeten den Boogaerde, daer hier voortijts derthien mannen woonden van den wevers-ambochte, deweleke al vergaen was van alle goede zeden ende maniere ende religieuse wercken, ende alsoo dat materiael cloosterken verginck, soo verginghen oock de broeders, soo datter maer twee te lyve en waeren gebleven, te weten: broeder Jacob de Waghenaere ende broeder Jan Cammelynck, by den welcken dat het ghebeurde dat by broeder Joos Wulschaere, guardiaen van de Freremineuren, door order van burghmeesters ende schepenen wiert afghestelt broeder Jacob de Waghenaere, ende wierdt van de voornoemde heeren ghecooren met den schoutteete van Brugghe, broeder Jan Cammelynck als minister, ende wierden oock daerby ghemaect twee vooghden als notable mannen: Joos de Roo ende Jan Gyselinck; nu Jan Cammelinck siende dat hy meestre ende minister ghemaect was, ende siende oock dat alle geestelycke ordenantien te nieten ende ghedestruert waren, ende dat dit couvent bewoont was met werelycke personen, als mannen ende vrouwen, hoe wel

dat het al eerbare vrouwen waren, want men aldaer bruloften ende kerckganghen dede; hier omme dede hy verhuysen van die daer inne woonden wel seven vrouwen uyt den bogaerschen huysen; dit ghedaen sijnde, soo ging den voornoemden broeder Jan Cammelinck te rade by den gheleersten ende wijsten godtvreesende mannen die in Brugghe waren, vraghende wat dat hy alderbest soude moghen doen naer sijnder gesteltenisse om dat rijcke der hemelen te winnen, midts dat hy alleene was ende het clooster vervallen; soo die gheleerde rieden hem ende seyden hem: ‘Wy sien ende hebben ghesien vele cloosteren die bewoont sijn van veele broeders ende monincken; maer den meestendeel die gaen daer inne om goede ciere te maeken, biddende om heurlieder broodt ende aldaer onderhouden te wesen heurlieder leven daghen, maer wy en vinden niet ofte seer selden gheschiet datter een aerne schole ende woonste es van aerne ende verlaten kynders, knechtjens; want Godt, den heere, seght: laet de cleene kynders tot my kommen, want het rijck der hemelen behoort hemlieder toe.’ Broeder Jan Cammelynck dese antwoorde hebbende stelde hem terstont om dat goedt werck van caritate te volcommen ende begonste aerne kynderen aen te nemen om te leeren Godt kennen, lief hebben, ende syne gheboden te onderhouden, ende voortleerende in den boeck, goede zeden ende manieren te weten, nam eerst aenne in syne woenste dese navolghende knechten, te weten: Joorcken van Hullendonck, Lipken van Voerenbeeck, Pierken van den Driesche, Lipken de Febure, Rougeken Warrelinc van Aerdenbergh, Lipken Zeghaert, Joosken de Jaeghere ende Pierken Jans, ende aldus voort, tot datter versaemt waren dertich aerne kinderen; dit is geschiet den derden dach van january 1513. Alsoo is de schole voort ghecommen dat mijn heeren van de wet van Brugghe

hebben ghecooren neghen deghelycke mannen, hier toe dienende, te weten: Simon van de Banck, Joos de Roode, voorschepen, Willem de Priester, laeckensnyder, Jan van der Straete, diamantsliper, Jan Ghiselinck, maekelare van de Spagniaerden, Jan van Hille, laeckensnyder, Philips Bruneel, brauwer in de Sevensterre, Adriaen Speeck, granier, Pieter d'Assoenville, d'oude, seepsyder, ende dese voornoemde neghen mannen met de twee vooghden die gaven elck ter hulpe waert, voor een beginsel in almoessen om Godts wille, elck twee Philippusgulden in den jare 1513; corts hier naer wordt dese ordinantie veranderd ende de twee vooghden ende neghen mannen wierden afghesteld, ende ses mannen in heurlieder platse ende dat tot nu toe ghecontinueert.

In 't jaer 1515 den twaelfsten in sporcle, in den vastene, soo vertrocken die van den ambocht van de Coescheppers uyt het clooster van de Frereminuers, ende bestierden ende maecten een schoone capelle suyt van de kercke tot St. Salvators.

Item den 12 in maerte 1515 quamen de Minnebroeders van de abservanten van buyten der Eselpoort, aldaer de Roode Susters ghewoont hebben, 't welck clooster gheruyneert is door de hulp van het magistraet, ende ginghen in het clooster aldaer in Brugghe daer de Collette-broeders omme heurlieder wille, uytgegaen sijn, alwaer de Minne-broeders hedendaeghs noch woonen.

Op onser Vrouwen Lichtmesse-dach, den 2 in sporcle 1517, soo ginghen de Grauwe Susters, die woonden by de Eselpoorte, aldaer nu de aerme maeghdekens woonen in de Eselstraete, met andere ses susters, die mevrouw Margriete hadden doen commen van Savoyen, gheheeten Roode Susters, dewelcke ginghen t'samen woonen buyten de Eselpoorte, aldaer de Grauwe Broeders uytgegaen waren.

Den 12 November 1521 was gheordonneert by mijnheeren van der stede van Brugghe dat men van dier tijt voort twee trompers over anderen dagh, alle daghen op belfoort van de halle des nachts alle heure souden trompen, ende voort alser in der stadt eenighen brandt gheschieden soude, dat hy met sijn trompet het te kennen soude gheven ende roupen in wat platse.

Op den 12 van sporcle 1521, soo was het brandtin de Laene in een taveerne, daer St. Pieter voor een teecken uytstack; de weerdinne was haer kele afgesneden, ende heuren ringhen ende juweelen berooft ende daernaer het vier in den huysse gesteken, ende men conste niet verneemen wien dat dit fait ende leelyck werck ghedaen hadde, wat groote diligentie dat men oock daertoe dede; maer binnen twee jaren daer naer soo wiert den voornoemde malefacteur ghevangen, ende den 14 january 1524 wiert hy op den burgh ghereght. Hy wiert aen eenen staeck ghebonden met een rinck-keten die rontomme met een rinck los was, ende dat vuer was vijf ofte ses voeten rontomme de staecke ghemaekt, ende aldaer soo moste desen mordenaer ront omme loopen tot hy verbrant was, 't welke langhe ghedeerde eer hy omviel ende doot was, ende ick Zeghere van Maele hebbe dat selve ghesien als het ghebeurde, ende was te pulfere verbrant ende de asschen ghevoert buyten de stadt onder de galghe.

Den 26 van meye in 't selve jaer, op der H. Dryvuldicheytdach soo speelden de Schermers op Carmersveste tusschen beyde de doelen naer het coninckx-schip van Heeren, ghelijck andere gilden deden, ende was alsdoen de eerste reyse ende wiert eene ghilde ghemaekt.

Des dyssendaghs, den 12 in september 1522, soo huwede Jacob de Meur, timmerman drye sijn dochters, te saemen op

eenen dagh tot Brugghe; de eerste dochtere trouwde een schilder, de tweede dochter trouwde een schipper, ende de derde dochter trouwde met eenen waghenaere, ende de bruloft die was ghehouden op het Timmerliênhuys. Hier ter memorie midts dat dierghelycke selden gheschiet.

In den jare 1529, als mijn heere Jacques van Hallewijn, rudder, schouutteten was, ende dh^r Francoys Petijt, burgmeester van Schepenen ende mijnheere Guido de Baenst, burgmeester van den Course, ende Jean Adornes, voorschepen, soo was gheordonneert dat men de pandinghen voortaan houden soude, te weten, op de stroobrugge Sint Jans sestendeel, op de Vlasbrugge St Donaes sestendeel, de Noordsant-brugghe St Jacops sestendeel, de Vlaminckbrugge St Nicolays sestendeel ende op de Carmersbrugge Carremers sestendeel.

In den jaere ons Heeren 1525 in de stad Panama, dat licht aen de zee, de havene van der zuywer-zee ten vasten lande ghe-naemt Castillo del Oro, daer waeren drie poorters den eenen ghe-naemt Ferdinando Laigue, een geestelyck persoon, den anderen was genaemt don Francisco Pisaro ende den derden don Diego de Salmaghero, deweleke by laste ende eonsente van den excellenten ende machtighen heere Carolus den vijfden, keyser van Roome, in deser tijt ghevonden hebben dat conincrijk ghe-naemt Peru, gheleghen in Indien, met heuren eylanden vol van overvloedigheid van goudt, peerlen ende costelycke ghesteenten.

Noteert dat in den jare 1526 den 10 september, soo waren aldaer eerst by mijn heeren van der wet van Brugghe alsdoen gheordonneert ende gecoren eenen deken maer te syne ende twaelf deelmannen, ende die souden alle jaren vernieuwt worden van ghelijcken ghetalle met twee clercken.

De eerste waren de navolgende:

Den deken.

Dh_r Anthonius Voet.

Deelsmannen:

St Jans sestendeel.

Adriaen Speeck.
Joos de Clercq.

St Donaes sestendeel.

Jacob Raecke.
Jacob Dodekens.

Onsen Vrouwen sestendeel.

Marcx Christiaens.
Adriaen Isenbaert.

St Jacobs sestendeel.

Cornelis Cools.
Pieter de Cautere.

St Nicolaeys sestendeel.

Joos Waghe.
Lancheloot Carlier.

Carmers sestendeel

Martein de Rijcker.
Jacob Ilaert.

Clercquen:

Jacob de Clercq.
Jacob Pinsalin.

De keyserlycke Majesteyt Carolus V heeft onder ander diversche ordinancien ende placæten uytghesonden in den jare 1531, dat men alle jare alle ghesonde ende fraeye persoonen vaghebonden tot wercken stellen sal, ende dat men

crancke ende miserable, aerne persoonen, mannen ende vrouwen, jonck ende oudt, alimenteren ende bedeele sal ende acmoessen gheven, ende hemliedder bedeele sal al dat se noodsaekelyck van doene hebben sullen. Waerby verboden is dat niemant bedelen magh, alsoo men in die goddelycke ende deugdelycke ordinantie bevinden sal, dewelcke ordinantie Ick Zeeghere Van Male ses jaren lanck bedient hebbe als commis, daer toe ghestelt by mijn heeren van de wedt met notabile mannen.

Item, in dat selve jaer is oock verboden by placate dat men gheen ghecostumeerde dronekaers in wetten en sal stellen, jae, is belast by placate aen commissarissen dat sy die dronekaers die daer vooren befaemt sijn, in wetten waren, dat sy die sullen uyt de wet stellen ende een ander daertoe idoone in heurlieder platse stellen.

Op den 25 in Wedemaendt 1526 soo verbranden die schoone ende kostelycke huysen op de platse Maubeert by den Vliegghenden Hert, daer groote schade geschiede, want het cenen fellen brandt was.

Ende op den 12 october 1527 soo was dat beelt van Maria op de Groote Marckt voor dat belfroot der Halle, ghestelt in een nieuw tabernakel.

Noteert dat den tweeden meye 1525, soo dede Mher Lodewyck van Vlaenderen, heere van den Gouden Toysoen ende heere van Praet etc., sijn eedt in 't collegie van Brugghe ende oock van den lande van den Vryen, als hoogbailiu van Brugghe ende den Vryen voornoemt; op dien tijt als schouteete was Mher Jacques Van Hallewijn, rudder ende heere van Maldeghem.

Den 10 july 1531, soo was den eersten steen gheleyt van van den steegher en comptoire van de Griffie van der vierschare voor St. Baseliskercke op den burgh.

Op den 27 dagh in september 1535, soo viel de groote Steene Brugghe, de blende Eselbrugghe, in de Reye, daer groote cost aenghedaen was omme wederomme op te maecken.

In dat selve jaer was ghehouden dat groote schietspel van den handtboghe tot Brugghe, ende de doelen om prijs te schieten waren ghestelt op het watere op de Reye, den eenen aen St. Jans-Brugghe ende den anderen aen s' Coninckxbrugghe, ende cen galderye ghemaect over voernoemde Reye van den eenen doel tot den anderen seer triomphant, aen welcke doelen de prysen beschoten waren. Daer waren veel costelycke prysen mede te winnen als van schieten, van sinnen, batementen, intreyen, ter kercke te gaene, oock in 't laste van den sot te maecken, daer omme dat quamen vele ende diversche mannen van diversche steden ende bourgaden om prijs te winnen, by denwelcken datter groote triumphe tot Brugghe bedreven was, ende in 't eynde de prysen van silver wierden ghegheven elk naer sijnder verdiensten ende paysibelyck met alle vrientschap ende bedanckinghe ghescheeden.

In 't jaer 1537 soo gaf men tot Brugghe cafkoen-gelt, te weten, van elck pype den dack uytcommende 20 gr., als mijnheeren François Dongijs, heere van Quenby, burghmeester was, d'heer Francoys Petijt, voorschepen was, ende Guido de Baenst, burghmeestre van den Course.

In 't jaer 1540, soo was het soo heet een somer, als dat men noyt daer te vooren dierghelycke ghesien en heeft, by den welcken alsdan veele revieren ende loopende wateren verdrooghden, jae dat men nauwelickx eenighe groenigheyt noch gars op aerderycke en vont, waer by diversche landtslieden de groene tacken van de boomen trocken omme de beesten te gheven: ende de riviere die voor Ceulen loopt,

daer groote schepen pleghen in te varen, die was gheheel uytghedrooght, alsoo datter eenen lantsman met synen ploughe daer door ende wederomme doore reedt droogs voets, omme de vremdesheyts wille, alsoo dat men daerop seyde dat in duysent jaren dierghelyck niet ghebuert en is; en in den selven jare veertich soo was de reviere van den Seyne tot Parijs uytghedrooght, alsoo dat men drooghsvoets doore ginck.

Noteert dat, in dien selven jare 40, den coninck Henrycus Octavus van Enghelandt verstak syne huysvrouwe Anna van Cleven ende nam ten houwelycke Catharina Howard, nighte van den hertoghe van Northfolck, hetwelcke was het vijfste houwelyck van den voornoemden koning van Enghelandt.

Ende in den jare 1541, soo dede Henricus, de coninck van Engheland, Cathalyne Howar, sijn vijfste wijf, onthoofden, ende trauwde daernaer Cathelyne Parre, syne sesde huysvrouwe.

In dat selve jaer, soo quamen daer soo groote menichte van musen uyt de hollen, ende sy maeckten gheheel caluwe de groenicheyte.

In den jare 1541, soo quam de keyserlycke Majesteyt met vrouwe Marie, syne suster, coninghinnen van Ongaryen, tot Gendt, met een ghedeel edclmannen ende garnesoen, ende daernaer soo quamen Ferdinandus, coninck van de Romeynen, synen broeder, by hem ende deden alle de fierters, reliquien ende heyligdommen uyt het clooster ende abdie van St. Baefs, draeghen in St. Janskerke tot Gendt, by den reverendissimo bysschop van Doornycke, ende wiert die voornoemde St. Janskerke vernoemt ende gheheeten St. Baefs. De Keyserlycke Majesteyt die bleef aldaer in persooone dry maenden lanck, ende synen broeder, den coninck Ferdinandus, die bleef aldaer met veel edeldom,

heeren, groote personnagien, by den keyser; ende op eenen dagh soo sat de Keyserlike Majesteyt selve in persoone om justicie te administreeren om de rebellen van de muytterie te castyden, ende wierden alsoen daer diversche personen gherecht ende ghejusticieert, ghestraft ende ghecastijdt die quaetdoenders met justitie ende bermhertigheyt, ende oock soo dede de Keyserlycke Majesteyt in de voornoemde stadt van Gendt een groot ende schoon casteel maecken, aldaer St. Baefsclooster ghestaen hadde, omme de stadt ende de rebellen daer mede te dwynghen ende den goeden deughdelycken ende onnooselen te beschermen, ende legghen garnesoen daer inne omme de stadt beter te bewaeren.

In 't jaer 1544, als mynen heere Francoys van Ongijs burghmeestere van schepenen was, dh^f Anthonis Voet burghmeester van course, heere van Vormeseele, ende dh^f Francoys Petijt, voorschepen, soo wierden de ambachten tot Brugghe al open ghestelt, in sulker wijs dat men mochte vry werden ende inne comen in elck ambacht om vijf schel. gr., maer 't en ghedeurde niet langhe.

In 't jaer 1546, den elfsten february, soo starf Martinus Luter, ende wiert begraven tot Wittenberghe, als hy oudt was 63 jaren, want hy gheboren was in 't jaer 1483.

BIDT VOOR DEN SCHRYVER. AMEN.